

VÄNERSBORGS SÖNERS
GILLES

ÅRSSKRIFT
1979

Fyrtioåttende årgången

”I VACKRA VENERSBORG”

En liten reseskildring från vår namne i USA

av

Bert Tibblin

Det var söndagen den 20 mars 1977, som Göteborgs-Tidningen hade en artikel med titeln ”oj, så mycket Sverige det finns i USA”. Eftersom det sedan en tid varit bestämt, att jag skulle åka till USA var det självklart att jag tittade litet extra på rubriken. Det var en intervju med en 80-årig ortsnamnsforskare Otto Robert Landelius, som ägnat 30 år av sitt liv att kartlägga de svenska ortsnamnen i USA. Nu var han färdig och hans verk skulle publiceras därute. Det kommer att omfatta över tusen svenska ortsnamn. Av en karta, som illustrerade artikeln, fann jag att bland alla dessa namn också fanns Venersborg och att detta Venersborg låg i staten Washington i nordvästra hörnet av USA.

Eftersom jag också ämnade besöka huvudstaden Seattle i denna stat, blev jag ännu mer nyfiken. Så mycket att jag nästa dag ringde upp Otto Landelius, en vänlig gammal man, som välvilligt besvarade mina frågor och som också bekräftade, att Venersborg låg i Washington så där en 20 svenska mil söder om Seattle, i Clarke County öster om staden Battle Ground. Otto Landelius önskade mig lycklig resa och tog löfte av mig att efteråt berätta för honom om ett ev. besök i Venersborg, en plats som han själv inte hade besökt. Tyvärr fick jag aldrig möjlighet att göra detta. Jag hade ej tillfälle att omedelbart efter hemkomsten kontakta honom, och så fick jag en dag höra att han gått bort.

Någon dag senare talade jag med gillebrodern Mauritz Björnberg och berättade då om vad jag fått veta. Han hade givetvis heller aldrig hört talas om att Venersborg hade sin namne i USA om så med e. Mauritz tog för givet att jag skulle besöka platsen och utnämnde mig till vår stads officiella representant, och som en bekräftelse på detta skickade

han mig Vänersborgs stads vapen i form av ett standar på marmorfot och allt. Några dekaler och stadskartor var också bilagda. Allt med avsikt att jag skulle överlämna dessa vid mitt möte med någon representant för Venersborg USA.

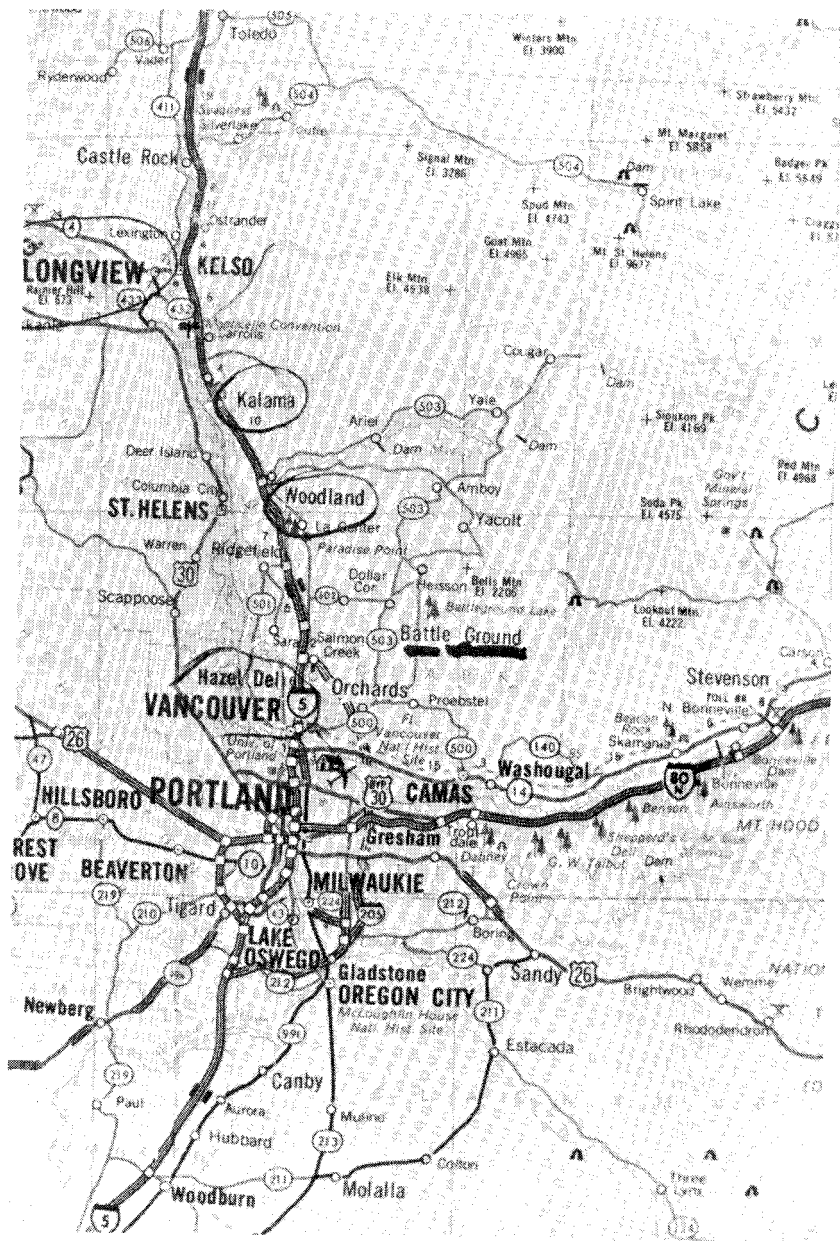
Den 28 mars lämnade jag Kastrup för att flyga västerut mot Seattle. Lämnade Kastrup i en otäck, snål snöblåst för att landa i Seattle och ett vårväder som vore det svenskaste maj. I Seattle, som förresten var en underbar stad med tydligt skandinaviskt inslag, besökte jag släktingar, lustigt nog nästan på dagen 50 år efter min fars besök där. Tiden i Seattle gick fort och jag hade ännu inte blivit i tillfälle att besöka Venersborg. Var den nu fanns och om? Vilket mina släktingar starkt tvivlade på. Konsulterade kartor, beresta vänner och bibliotekspersonal gav inget hopp — no Venersborg.

Hur som helst, jag skulle snart åka vidare och bestämde mig för att mot alla odds försöka hitta Venersborg.

En Greyhound-buss tog mig till staden Vancouver (inte den i Canada). Därifrån skulle jag ta mig till Battle Ground som enligt Otto Landelius skulle ligga inte långt från Venersborg. Det tog lite tid och efter flera försök lyckades jag övertyga en uthyrningsfirma att mitt svenska körkort givetvis också gällde i USA — hur det är med den saken vet jag faktiskt inte. Hur som helst med det, jag fick låna en liten trivsam bil som bara hade den egenheten att den saknade växelspak. Och en "automatisk" bil hade jag dittills aldrig kört. Jag lyckades till slut komma något så när överens med bilen även om personalen på bensinstationen hade svårt att dölja sin förtjusning. Vad jag vet — så ska de vara riktigt glada för att de inte blev av med pump just då — nära var det.

Vänliga människor och senare också skyltar gav mig besked om vägen till Battle Ground. Jag hade inte givit mig tid att äta och stannade därför vid något som såg ut som en svensk lanthandel. Väl därinne passade jag på att fråga om man kände till en plats som hette Venersborg. Om det var mitt uttal eller om flickan inte visste — det vet jag inte, hon skakade i alla fall energiskt på huvudet. Nej, hon visste inte, men kanhända affärens enda kund, av lukten att döma en lantbrukare med nära relationer till kor. (Amerikanska kor luktar precis som svenska — om någon trodde något annat).

Oh yes — han visste. Om jag följde med honom ut till bilen så skulle han visa mig på "county-mappen" precis hur jag skulle åka. Sagt och

gjort, han bredde ut den stora kartan över kylaren och pekade. Om jag åkte avenyen så och streeten så, skulle jag hitta Venersborg. Att detta inte var någon större metropol började jag bli ganska säker på och att den där borgmästaren som skulle få det fina stadaret, han fanns nog knappast. Jag tackade den vänlige mannen för hjälpen, och vände bilen i den riktning han visat. En märklig upplevelse att köra på avenyer och streets mitt på landsbygden — tänk er Dalbosläätten uppdelad i absolut fyrkantiga kvarter och med vägarna numrerade t.ex 94 avenyen och 130 gatan.

Efter någon tids orienterande upptäckte jag så plötsligt en vägvisare med klara besked — Venersborg 6, Hockinson 5. En lustig upplevelse att stå där vid skylten med ett ortsnamn så välbekant — med e istället

för ä. Här hade man inte fallit för några nymodigheter utan behållit det e i namnet som ju också vi ursprungligen haft. Hockinson förresten visade sig vara amerikanska för Håkanson.

Jag styrde bilen vidare i pilens riktning men eftersom jag inte såg någon antydning till tätbebyggelse så borde jag nog fråga någon till råds. En

vägarbetare torde kunna ge besked och mycket riktigt: han tittade något förvånat på mig, pekade upp mot backen strax intill och sa "up at the hill — there i the church". Och jovisst var där en kyrka, vid närmare kontakt en liten vit och rar träkyrka, med tavla på väggen som avslöjade att detta var Venersborgs kyrka. Att pastorn hette Sherman Barrer och att gudstjänst skulle hållas instundande söndag kl 11.00. Om inte förr så stod det nu alldeles klart att Venersborg i USA nog inte var just mycket mer än den här kyrkan. Bebyggelsen i grannskapet inskränkte sig till ett par villor. Vad platsen eventuellt hade varit en gång kunde jag inte veta. Men senare skulle jag få mer besked, främst genom en bok som jag fick köpa av Mrs Carol Burton "Battle Ground in and around".

Carol and Mike Burton var närmaste grannar med kyrkan men inflyttade till orten och utan egen tidigare kontakt med den. Mrs Burton kunde dock berätta att där fanns i trakten äldre människor som kunde litet svenska och som nog skulle kunna berätta om gamla tider. Tyvärr fick jag inget tillfälle att träffa någon av dem, jag hade tider att passa och måste snart återvända till Seattle.

Carol lovade dock att överlämna standaret på marmorfot till kyrkan och dess pastor. För kyrkan var ännu samlingspunkt för countys Venersborgare, och varje söndag hölls här en välbesökt gudstjänst. Att Carol höll sitt löfte vet jag nu efter att ha fått hälsningar och tack från flera venersborgare bl.a förre rektorn för skolorna i Battle Ground Harold W Johnson och Mrs Elvestrom.

Som jag nämnde, fick jag överta en bok som sammanställts och utgivits vid USA:s 200-årsjubileum 1976. "Battle Ground in and around" kom till genom kvinnoklubbens initiativ och bygger på gamla foton från trakten och kommenterande texter. Varje liten plats hade fått sin egen avdelning — så ock Venersborg. Och vad står där då?

"Friendly Haven var det namn som först gavs det området i Clark County som koloniserades genom förmedling av Swedish Land & Colonization Company, ett företag som ägdes gemensamt av herrarna Anderson och Lannerberg".

Varför detta område senare fick namnet Venersborg framgår inte av boken, men genom min brevväxling med Harold Johnson har jag fått veta att nämnde Anderson lär ha härstammat från vårt Vänersborg.

Området här är mycket vackert beläget vid Cascade-bergen, en bergskedja med en underbart vacker bergstopp, helt perfekt formad och

med en vit snöhätta. För att åter citera boken så "delades området i ett antal lotter om 10-40 acres. Året var 1909. Anderson och Lannerberg annonserade på svenska i tidningar på platser som var kända för stora skandinaviska kolonier, Chikago — Minnesota — och platser i Canada".

Kolonisationsföretaget måste ha gjort ett gott jobb och lyckats väl med sin värvarkampanj. Man ordnade studiebesök med buss från den närbelägna orten Sifton. Man gav löften om att hjälpa till att starta en såg, som skulle såga upp det virke kolonistörerna behövde av de träd, som måste fällas för att ge öppen mark åt kommande odlingar. Området ansågs speciellt lämpat för frukt- och grönsaksodling. Lotterna annonserades som "billiga" vilket nog inte ansågs helt sanningsenligt eftersom andra mera lättåtkomliga lotter sålts billigare. Men, som sagt, man lyckades trots detta, eller var det fraser som "här är inget problem med vatten för odlingarna. Här finnes rikligt med naturliga källor. Klimatet är mildt, luften ren, hög och hälsosam och garanteras ge rosor på kinderna". Enligt en artikel i tidningen *Columbian* år 1910 samlade "the Company" intresserade markspekulanter för en stor visning — med musikband och med parad till spekulanternas förnöjelse. Efter bjöds på måltid i Companiets högkvarter. Så sålde man alltså mark på amerikanska år 1910. Eftersom de flesta nybyggarna var av svenskt ursprung så var namn som slutade på son, berg och ström de vanligaste. Det kunde därför inträffa att familjer med samma namn, utan att vara släkt, hamnade som grannar. Men detta löste man genom att byta. Ta namnet från den plats man kommit från, korta av sitt namn eller också började man stava det som det lät på engelska t.ex blev Håkanson Hok-hinson. 1911 byggdes också som lovat var en såg på norra sidan av 209:e gatan och en halv eng. mil väster om 242:a avenyen.

Som sin svenske namngivare drabbades man också här av bränder. Den första, redan 1910, ödelade flera av de hemman som hunnit byggas, bl.a sägs det — Forsgrens och Mobergs.

År 1911 startade Fred och Vilhelmina Hagberg en affär som senare blev den lokala postanstalten. Mellan åren 1913-18 körde en man vid namn Eric Skoland (Skoglund) posten över Ben Mountains hill Doc Valley, ridande eller åkande häst och vagn, beroende på i vilken kondition vägarna var vid tillfället.

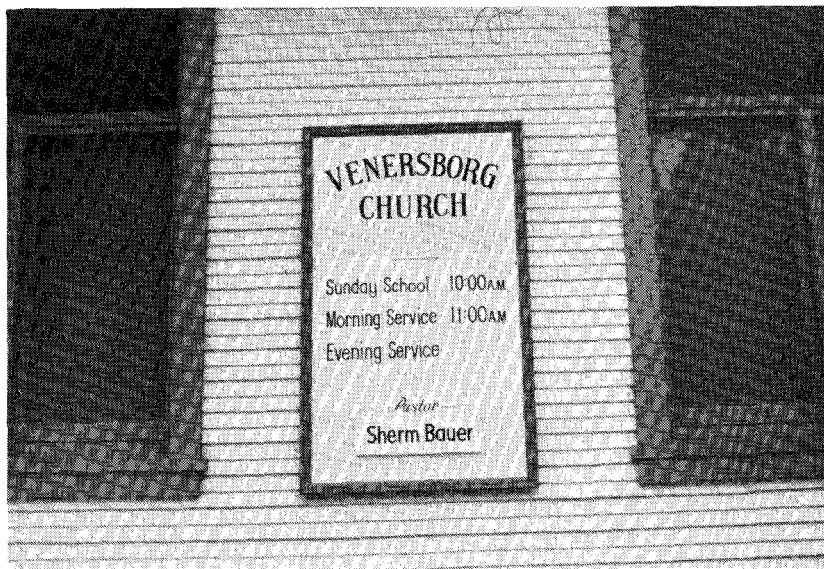
The Venersborg Canney Association startades omkring 1920, ett koo-

perativ som anlades i nordvästra hörnet av 209:e gatan och 227:e avenyen. Dessvärre förstördes byggnaden redan i nästa förödande brand 1925. Huset återuppbyggdes dock, nu med plåt på tak och väggar. Konserverfabriken tog hand om plommon och päron från traktens odlingar men när efterfrågan mattades övergick man också till grönsaker.

John Kullberg var chef och försökte hålla kooperativet solvent men problemen blev omsider för stora och företaget knäcktes. 1929 drabbades stora delar av Countyt av ännu en häftig brand, men denna gång klarade sig Venersborg utan påhålsning. 1929 fick man elektricitet och, säger boken, "med så mycket gemensamt, kullarna, bergen och sin etniska bakgrund hade Venersborgarna en sällsynt kollektiv framåtanda". I kommunen byggdes två kyrkor och år 1911 invigdes den första Methodist Episcopal Church. Marken hade skänkts av "the Company". År 1914 byggdes Swedish Mission Friends Church på mark som ställdes till förfogande av John Kullberg. Denne var också den förste föreståndaren för kyrkan. Senare gjordes en sammanslagning mellan de två samfundet.

Eftersom Venersborg till övervägande del var en svensktalande koloni så hölls söndagsskola och gudstjänster på svenska. Allteftersom kolonin växte visade sig behovet av en riktig skola och 1912 byggdes denna i syd-

västra hörnet av 209:e gatan och 242:a avenyen. Skolan används än i dag — nu dock som samlingslokal vid högtider och för lokala samman slutningar som t.ex Venersborg Homemakers Club. (?)

När jag nu i april 1977 besöker detta Venersborg kan jag konstatera att platsen nog inte blev riktigt vad man en gång tänkt sig. Här är idag en ganska typisk jordbruksbygd, vackert belägen och med denna lustiga upprutning i fyrkanter — gator och avenyer, men utan något centrum. Eller, om man så vill, ändå med en samlingspunkt i sin kyrka, där ännu välbesökta gudstjänster hålls varje söndag, numera dock på engelska. Dit Venersborgaren i förskingringen, kanske från närbelägna Battle Ground eller Vancouver, gärna söker sig.

För mig som svensk vänersborgare var mitt besök ändå en enastående upplevelse som efter hemkomsten givit mig brevkontakter med ett par infödda Venersborgare — kontakter som jag hoppas kunna hålla vid liv och som så småningom måhända kan ge mig litet mer Venersborgiana. Mrs Elvestrom skickade mig en kopia av en tidning "Venersborg Nyheter", som herrar Anderson och Lannerberg gav ut i april 1911 i avsikt att värva kolonisatörer. Det kan vara intressant att citera något ur denna publikation. Titeln på dess första artikel är "Hvad är Venersborg

Kolonien?" Och något av texten bör medtagas: "Denna koloni är mer än en samling svenskar, som bosatt sig i närheten af varandra på landet. Den är oändligt mer än resultatet af annonsering om en svensk koloni, der likväl hvem som helst kan köpa land. Den är ovanskligt mycket mer än blott ett landförsäljningsföretag. Den är någonting helt annat och mycket mer än allt detta. Venersborgs-kolonien är ett naturligen fram-sprunget co-operativt företag. De första inflyttade landköparne behöf-de bistånd på olika sätt. Grundläggarna af kolonien, egarne och säljarne af landet, beslöto lämna detta bistånd. Och detta ledde så småningom till åtgärder å deras sida, som med tiden utvecklats sig till ett fullständigt system, med egen bärkraft. Och detta system inbegriper framtida plan-ner, som rör all utveckling, all industri för alla kolonisterna för all tid. Kolonien är idag ett av de gedignaste och vackraste resultat av detta sys-tems utveckling. Det innebär ej stor och ögonblicklig vinst för grundläg-garne af kolonien utan en säker inkomst, en betryggande framtid i självständig ro och lycka för alla innebyggarne". Detta låter ju bestic-kande. En annan notis har titeln "Venersborg-koloniens befolkning" med följande innehåll: "Venersborg är den enda fullständigt svenska koloni, som finnes på västkusten. Vi tvifla på att det någonstädes finnes någon annan så utpräglad svensk koloni utom Sveriges gränser. Här är en samling idoga, arbetsvilliga svenska män och kvinnor, af olika lifså-skådningar. De äro förenade blott i den lifskraftiga entusiasm, som be-själjar alla, och som går ut på att de här slagit sig ned för att bygga och ega sina framtida hem. Och en gemytligare, lyckligare samling folk såg man aldrig. Bättre bör det ej kunna ha varit". Tidningen innehåller också ett flertal uttalanden av kolonister, äkta eller bearbetade. Ett en-da bör räcka:

"Jag är af den tanken, att ingen med endast litet kapital kan göra bättre än vi gjort, som köpt land här. Det synes mig ingenting öfrigt att önska ifråga om jordmån och klimat, och det är hufvudsaken. Och de villkor, som landet säljes på, äro de rimligaste och bästa jag hört om. Då det gifves fem års betalningstid på hälften af köpesumman, så har man god tid på sig för att bereda sig härpå. Och som bolaget gör för-bättringar och ger sysselsättning åt kolonisterna, så tycker jag, att vi ha det så lofvande, som man gerna kan begära.

Carl. F. Jernquist".

Små notiser förekommer också i bladet t.ex ”Syföreningen i Venersborg beslöt å dess senaste möte den 14 dennes att hädanefters kostnadsfritt sy i alla byxknappar för ungarlarne i kolonien”.

Och allra sist vill jag ur tidningen citera en hyllning till Venersborg i USA som lika gärna skulle kunna gälla för den plats, som lånat ut sitt namn:

*I vackra Venersborg
Der flyr mig hvarje sorg.
Hur skönt att bo
i fred och ro
i eget hem,
Mitt nya hem
i vackra Venersborg.*

*Som med en hemlig makt
mig fångslar denna trakt.
Det är så skönt
så ljuvt, så grönt.
Det är så lugnt,
så varmt, så ungt
i vackra Venersborg.*

*Och här jag stannar kvar
min lefnads alla dar.
Och när en gång
min sista sång
skall sjungas, må
den sjungas då
i vackra Venersborg.*

Artikelförfattaren är född i Vänersborg 1930. Efter realexamen och antämlningar vid NOAB i Trollhättan och El-verket i Vänersborg, utbildade han sig till reklamtecknare vid Slöjdföreningen i Göteborg, där han nu driver eget företag i reklambranschen.

AXEL von MATÉRN

och "sammansvärjningen på Rytgli" 1867

Några anteckningar sammanställda av
Erik T:son Uggle

I årsskriften 1977 funnos intagna minnesanteckningar av kyrkoherden Hjalmar Uggle om rektorer och lärare vid Vänersborgs läroverk i slutet av 1860-talet samt om hans egna studentkamrater 1869. Anteckningarna hade dagtecknats den 21 juni 1930.

Senare hade Hjalmar Uggle kompletterat dessa med uppgifter om dem, som blivit studenter vid läroverket åren 1864-1868. Där förekommer i samband med anteckningar om Axel von Matérn en skildring av den s.k. sammansvärjningen på Rytgli, vilken torde kunna vara av intresse för årsskriftens läsare. Äldre medlemmar av Gillet erinra sig, att rektor Ernst Lundberg, då han vid en sammankomst redogjorde för sitt arbete med läroverkets matrikel, livfullt återgav denna berättelse om "sammansvärjningen".

Hjalmar Uggle skildrar den sålunda:

Axel von Matérn 1869

Axel von Matérn 1909

”AXEL FREDRIK von MATÉRN, en pigg och livlig yngling, ovanligt skicklig att hålla tal och rycka åhörarna med sig. Var som talare orädd. I skolämnena över medelmåttan. Det var Matérn, som entusiastiskt talade under den s.k. sammansvärjningen på Ryttili (pojkarne kallade den så), vilken ägde rum under hans ledning. Det var i början av 1867. Matérn var då i d.v. kl. 7:2 och jag i d.v. kl. 6:2. Skolans tre högsta klasser hade av gamle rektor Hultström fått tillåtelse att företaga ett slädparti, varvid halva antalet av oss var utklätt till damer. Varje kavaljer hade sin släde och sin dam. Jag minnes, att jag och min kavaljer åkte i grosshandlare Dymlings fina släde med hans livréklädde kusk baktill. I vissa slädar låg en, i några två buteljer punsch. Det hela utgjorde en rätt respektabel kvantitet, tillräcklig att göra oss över måttan animerade. Vi styrde kosan till den 1/2 mil utom staden belägna gästgivaregården Almås. Allt gick väl, utom det att en häst på hemvägen krånglade och bröt av ett par skaklar. - Några dagar senare stod att läsa på krönikeavdelningen i Tidning för Wenersborgs stad och län: ”Ett bättre slädparti ägde rum i går” osv. ”Deltagarne styrde kosan ut till Almås gästgivaregård, där ett väldigt pokulerande lär ha ägt rum”. - Vi väntade oss naturligtvis ett rektorsförhör, vilket icke heller uteblev. Tidningsskrivaren Neander, sedan framstående Stockolmpublicist, hade författat artikeln om slädpartiet. Alla voro därför förbittrade på honom. I största hast utlyste nu Matérn ett möte att av de tre högsta klasserna hållas på bestämt klockslag uppe i Dalbobergen. Där infunno vi oss mangrant. Situationen diskuterades under Matérns ordförandeskap. Först utsågs lämplig person att vid lägligt tillfälle smörja upp tidningsskrivaren. Sedan fattades omsider följande beslut, naturligtvis med vederbörandes medgivande: ”Klass 6:2, som ansåges som gymnasiets mest möstergiltiga klass och stodo högst i gunst hos lärarekollegiet, borde offra sig för kl. 7:1 och ännu mer för kl. 7:2, som snart skulle avlägga studentexamen. Endast kl. 6:2 hade till Almås fört med sig punsch, tre säger tre, buteljer, för att dels själva förtära den ljuva nektarn, dels därav bjuda kl. 7:1 och 7:2. Och så druckos i kamratlig endräkt och sämja dessa 3 buteljer. Intet stoj, intet bråk, allt gick så tyst och stilla tillväga. Av orgier inte en skymt. 6:2:s lärjungar hade att genom lottning utse den, som tagit upp pengarna och anskaffat punschförrådet”. Som jag alltid haft otur på lotteri, föll lotten naturligtvis på mig. Detta gjorde nu visserligen mindre till saken, enär, såsom man också sade, jag vore en av

rektorns guldgossar. Sammankomsten slutade därmed, att Matérn å egna samt 7:1 och 7:2:s vägnar höll ett entusiastiskt lovtal till 6:2-klassingarna. - Vid förhöret med kl. 7:1 och 7:2 hänvisades rektor av dessa, som likt Pilatus tvådde sina händer, till kl. 6:2. Vid förhöret med denna klass beklagade rektor, att just den visat sig olydig mot skolans lagar. Vid upplysningen om att jag uppburit syndapengarna, sade han endast: "Vem kunde tro, att du, min käre Hjalmar, är en sådan skramlare?" Resultatet av förhöret blev, att rektor förlät oss dels i betraktande av den obetydliga punschkvantiteten, dels för vår mot de äldre kamraterna ådagalagda välvilja, dels och i synnerhet för vårt städse förut visade korrekta uppförande. Primus höll ett vackert tal, vari han dels tolkade vår ånger, dels rosade rektorns förträffliga egenskaper. Och så blev allt gott och väl igen, och jag hörde heller aldrig, att tidningsskrivaren trakterades med någon prygel. För resten hade han ej skrivit något faktiskt osant. - Men bakom rektor stod hela lärarekollegiet med leende min i betraktande av hans godtrogenhet. Ja detta var en bragd av vår unge vän Matérn. Han slutade som generallöjtnant och är nu död". *

Den i ovanstående skildring åsyftade notisen i Tidning för Wenersborgs stad och län var införd tisdagen den 6 februari 1867. Den ingick i en artikel med rubriken KRÖNIKA och hade följande lydelse:

"Förleden onsdag hade ett antal af de äldre lärjungarne vid högre elementarskolan härstädes anställt ett slädparti, bestående af, som vi hört berättas, omkring 16-18 slädar. En del af ynglingarne voro utklädda till damer. Af dessa utmärkte sig synnerligast en för sitt i högsta grad löjliga utseende. Damen var nemligen så stor till vexten, att den urblekta gamla kamlottklädningen icke räckte stort längre än till knäna. Mera eleganta damer funnos dock äfven bland sällskapet. Tåget, som var ganska presentabelt, styrde vägen till Almås, varest dans anställdes. Efter ett tämligen tappert pokulerande - därvid damerna utmärkte sig lika bra som herrarne - företogs återresan till staden".

I följande nummer av tidningen, som utkom den 8 februari, fanns emellertid under "Insänt" följande

* Det bör anmärkas, att efter 1849 läroverkens högre avdelningar (gymnasierna) indelades i fyra klasser: 6:1, 6:2, 7:1 och 7:2. Dessa kallades efter läroverksreformen 1904 ringar — som i princip voro fyra — en beteckning som bibehölls tills man med nuvarande utbildningssystem indelat gymnasieskolan i årskurser.

”BERIKTIGANDE.

Till lugnande af föräldrar, som hafwa barn wid lärowerket kan och bör jag, efter inhemtad pålitlig underrättelse, med anledning av ”krönikeskrifwarens” i förra tidningsnummer lemnade uppgift om några äldre lärjungars slädparti till Almås onsdag eftermiddag den 30 nästlidne januari, förhållandeenligt upplysa, att slädpartiet wäl, med mitt medgiwande, såsom oskyldigt nöje ägt rum, men alls ingen pokulering hwar-ken annorstädes eller på Almås, hwarest endast förtärdes kaffe och dansades efter den musik, som af några bland deltagarne exsequerades med på stället lånade fioler.

En lättsinnig och ogrundad uppgift af den beskaffenhet som den ifrågavarande torde af redaktionen en annan gång icke upptagas.

Wenersborg den 7 februari 1867.

C. S. Hultström
rektor”.

Om Axel von Matérns levnadslopp kan tilläggas: Han var född på Vesten i Hjärtum den 4 juni 1848 och son till kaptenen Johan Fredrik von Matérn och dennes maka, f. Nycander. Han var elev vid läroverket åren 1859 till 1867, då han avlade mogenhetsexamen, och genomgick därefter Krigsskolan på Karlberg, där han avlade officersexamen 1869. Samma år blev han underlöjtnant vid Göta artilleriregemente. Efter examen på krigshögskolan på både artilleri- och generalstabslinjen passerade han graderna vid generalstaben och blev major där 1890. Från 1888 var han stabschef vid III arméfördelningen. Han blev 1892 överstelöjtnant vid Skaraborgs regemente, 1896 överste och chef för Västgöta regemente samt 1904 chef för I arméfördelningen. Han utnämndes till generalmajor 1904 och till generallöjtnant 1911 samt avgick som arméfördelningschef 1915. Han avled i Stockholm 1920.

”Genom sina intresseväckande övningar, sin livfullhet och sitt kamratliga uppträdande skapade han arbetsglädje hos både befäl och manskap” (Svenska Män och Kvinnor).

Han var ledamot av Krigsvetenskapsakademien samt tillhörde stadsfullmäktige, först i Skövde och sedan i Helsingborg, där han även var fullmäktiges vice ordförande.

En broder till honom var bankdirektören Reinhold von Matérn (född 1861, död 1938), under åren 1903 till 1933 chef för Enskilda Banken i Vänersborg (som 1934 fick namnet Aktiebolaget Vänersborgsbanken och 1943 uppgick i Svenska Handelsbanken).

Några musikvänner i 1860-talets Vänersborg

av
EINAR WEISS

Ett klassiskt talesätt från 300-talet lyder i översättning: Böcker ha sina öden. Och det är förvisso riktigt. Men detsamma torde kunna sägas om fotografier. Om böckerna vet man nästan alltid var och när de tryckts och i de flesta fall också vem författaren är. Men hur många fotografier finns det ej, där man ingenting vet, vilka eller vad de avbilda. Icke minst är så fallet i fråga om Gillets rikhaltiga fotosamlingar. Den bild, som skall bli föremål för denna lilla redogörelse, kom för några år sedan i mina händer på ett ganska egendomligt sätt. Jag arbetade 1974-1975 med en minnesskrift över S:t Johanneslogen Råta Vinkeln i Vänersborg i anledning av dess 100-årsjubileum. För mig gällde det att skaffa en del porträtt, bl.a över en av logens stiftare, handlanden Hjalmar Swedberg, som enligt källorna nedlagt ett synnerligen upppoffrande arbete både med tid och medel vid förberedelserna för logens instiftande. Inga anförvanter till honom finnas längre i Vänersborg. Så småningom fick jag upp ett spår, advokaten Hjalmar Swedberg i Lerum visade sig vara sonson till den eftersökte. Han lånade mig välvilligt ett par kort av farfadern, bl.a det här publicerade med sju musicerande herrar, av vilka den ene violinisten var farfadern. Kortet hade sitt speciella värde genom att som synes musikanternas namn angivits. Och på baksidan var klistrad en liten etikett: "Fotografi af C.E. Kjellin Wenersborg". Två av namnen kände jag väl till, bröderna Hilmer och Adolf Åhman. Äldre gillebröder ha kanske hört firmanamnet Åhman & Peterson, en specerihandel vid torgets nordvästra hörn, där nu finns en järnaffär.

Att jag kände till firman berodde på att de bäggre innehavarna voro svågrar, Anders Jacob Peterson var gift med Hilmers syster Elise och makarna Peterson voro min hustrus farföräldrar. Om Adolf Åhman hade jag hört genom familjetraditionen. Men vilka de andra fyra herrarna voro var svårare att lista ut. Att pianisten Kjellin var fotografen tog jag för givet. Emellertid gick det så småningom att identifiera samtliga, men att närmare redogöra för forskningarna skulle föra för långt. Ett spår ledde mig till gillebrodern Torsten Ågren, som visade sig vara dotterson till Oscar Wallström. Ågren har samma kort och på dess baksida finns utom etiketten året 1868 antecknat. De båda korten ge alltså både namnen på musikanterna och tagningsåret.

Jag har sökt utreda, i vilket syfte de utövade sin musik. Det kunde tänkas, att de uppträtt offentligt, på soaréer eller i annan form och jag har därför gått igenom åtskilliga årgångar av Tidning för Wenersborgs Stad och Län från 1860 till 1876, det år då Hjalmar Swedberg avled, utan att finna någon notis om ett sådant framträdande. Kanske de musicerat i Sällskapet Vänersborgs Par Bricole? Vid genomgång av P.B:s matrikel föll den teorien på att Oscar Wallström ej var medlem, alla de andra voro bricolister. Alltså får man antaga att de spelat för egen förnöjelse i en trängre krets.

Kortet torde med största sannolikhet ha tagits i Kjellins ateljé, därom vittna en kuliss- eller ridårulle på vänster sida och draperier till höger. Det Ågrenska kortets tidsangivelse bekräftas av att över pianot hänger ett porträtt av Karl XV. Där finnas också två litografier med episoder från Gustaf Vasas äventyr i Dalarna, till vänster om kungen Gustaf Vasa talar till folket i Mora och till höger Gustaf Vasa hos Sven Elfsson. Dessa två litografier utgavos 1867 på Svenska Familje Journalens förlag som gratispremier till abonnenter på tidningen. Bilderna synas vara tillfälligt uppsatta, de äro ej inramade och fästade blott med stift. Det må nämnas, att en dotterson till Adolf Åhman, distriktsveterinären Ragnar Hagelberg på Gustafsberg, har ett exemplar av kortet, det finns alltså, såvitt jag vet, tre sådana kort bevarade. Hagelberg har blivit mig till god hjälp vid identifieringen av musikanterna.

Man vet ingenting om hur ofta de spelande herrarna samlats, men alla utom Wallström voro på 1860-talet bosatta i Vänersborg. Överhuvud tycks ingen familjetradition finnas om verksamheten. Adolf Åhman och Robert Sihlbom flyttade 1869 och 1870 till Uddevalla och man kan

antaga att därefter deras sammankomster blevo mer sporadiska. Men troligt är att dessa två ibland togo tåget upp från Uddevalla för att öva musik med sina vänner. På den tiden funnos blott två tågförbindelser mellan de båda städerna, en tidigt på morgonen och en från Uddevalla kl. 2.40 e.m. med återresa från Vänersborg kl. 8.28 på kvällen. De utnyttjade säkert denna förbindelse. Resan då tog ca 1 timme och 15 minuter. Ragnar Hagelberg har omtalat, att enligt traditionen inom hans familj kvällståget kunnat invänta de båda resenärerna, om de ej hunnit spela färdigt vid avgångstiden!

Här kommer nu kortet och därefter lämnar jag några biografiska noter om våra musikanter.

Cellisten OSCAR FREDRIK WALLSTRÖM var född 15/2 1839 på egendomen Hjulksvarn, ett namn som alltså lever kvar, vid den dåvarande byn Trollhättan i Gärdhems s:n. Han var son till slussbyggmästaren och ekonomie directuren vid Trollhätte Kanal Bolag Petter Wallström. Efter skolgång vid läroverket i Vänersborg åren 1852-1857 var Oscar anställd vid kanalbolaget 1857—1861 men övergick så till lantbruket och blev elev på Uplo egendom i Magra s:n. 1861-1864 var han inspektör på Vesten i Hjærtums s:n. Åren 1864-1878 var han först inspektör och sedan arrendator av Stommen i Vänersnäs s:n och blev sistnämnda år ägare av denna egendom och Stomshagen till 1895, då han sålde dem för att arrendera den kända Årsta gård vid Stockholm fram till 1904, då han blev fastighetsförvaltare på Lilla Essingen. Där avled han 23/7 1920. Det kan nämnas, att Stommen vid ägareskiftet 1895 omdöptes till Näsbyholm, som alltså är dess namn.

Familjen Wallström var känd som mycket musikalisk och enligt familjetraditionen fick Oscar under skoltiden i Vänersborg musikundervisning där. Han blev "en duktig cellist och spelade i unga år med i mindre musiksällskap, bl.a i Vänersborg". Ett av dessa var vår septett.

Bröderna HILMER ELISEUS ÅHMAN (violin) och ADOLF MAURITZ ÅHMAN (flöjt) voro av bohuslänsk sjömanssläkt, fadern var sjökaptenen Carl Magnus Åhman i Fjällbacka i Kville s:n. Hilmer föddes där 9/12 1835, gick i skola i Strömstad och kom 1851 som handelsbiträde till Vänersborg. Här grundade han 1858 tillsammans med en annan kvillebo Anders Jacob Peterson (1835-1917), som snart blev hans sväger, firman Åhman & Peterson, som efter den stora branden i maj 1870 hade sina lokaler i det Appelbergska huset vid torget i hörnet av Drottning- och Residensgatorna. Hilmer Åhman var i många år ledamot i fattigvårdsstyrelsen och stadsrevisor. Han avled ogift 11/5 1890. I en minnesruna i Tidning för Wenersborgs stad och län säges han i sin krafts dagar ha varit en verksam affärsman och som enskild person värderad och omtyckt för ett glatt och umgängessamt sätt. —Adolf Åhman var född 4/9 1837. Han fick sin skolutbildning i Göteborg och kom 1856 till Vänersborg som bodbetjänt hos den kände handlanden O.H. Dymling, där han stannade till 1869. Detta år flyttade han till Uddeval-

la. Tillsammans med Daniel Mattsson etablerade han då manufakturfirman Åhman & Mattsson. 1879 blev Åhman ensam innehavare av firman, som han innehade till sin bortgång 19/7 1915. Firman var länge den främsta inom branschen i staden. Även Adolf Åhman togs i anspråk för allmänna värv, han var ett antal år stadsfullmäktig, ledamot i fattigvårdsstyrelsen och revisor i Uddevalla sparbank. Tidningen Bohusläningen ger honom detta eftermäle: Vederhäftig och redbar i sin handel ochandel. Bägge bröderna voro musikaliska, vårt kort ger be-lägg för detta, och goda sångare. Musikaliteten har gått i arv till Adolf Åhmans efterkommande.

Violinisten HARALD ROBERT SIHLBOM föddes i Uddevalla 30/3 1842, son till handlanden där Lars Sihlbom (1803-1886), som var född i Vänersborg och börjat sin merkantila bana som handelsbetjänt hos de kända köpmännen Gustaf Sunnerdahl och rådmannen Bengt Andersson, morfar till rådmannen Albert Carlsson. Lars flyttade 1826 till Uddevalla och grundade med tiden egen rörelse vid Kungstorget. Sonen Robert, den femte i en syskonkrets på sju barn, utbildades till handelsbokhållare, kom 1860 till Göteborg, stannade där några år, återvände till Uddevalla och flyttade 1866 till Vänersborg och var bosatt här för att på senhösten 1870 åter bli uddevallabo. Det får antagas att det var under denna tid han blev medlem i vårt musikkapell. Han var medlem i Sällskapet Vänersborgs Par Bricole, men tidpunkten för hans inträde kan ej exakt anges, eftersom man efter 1864 ej i matrikeln antecknat tidpunkten för inträdet. Om hans vidare öden kan blott nämnas, att han senare på 1870-talet hade anställning hos firman D. Heyman & Co som bokhållare och kassör vid dess tändsticksfabrik i Anneberg i Solberga s:n, Jönköpings län. När han 15/10 1878 lämnade denna tjänst fick han det vitsord, att han "wisat sig wara en kunnig bokhållare, en owanligt flitig och pålitlig arbetare samt en person, hwars ärlighet står höjdt öfwer allt twifwel". Han synes nu ha återvänt till Uddevalla. Någon gång efter 1880 skall han ha utvandrat till Sydafrika och försvunnit där, breven från honom upphörde och hans släkt saknar kännedom om hans vidare öden.

Pianisten CLAES EDVARD KJELLIN föddes i Kumla 10/3 1834. Fadern Carl Erik Kjellin hade blivit kyrkoherde i detta pastorat 1825 efter att ha varit professor först vid artilleriskolan i Göteborg och, sedan denna tjänst indragits efter det olyckliga finska kriget, därefter vid universitetet i Lund, där han 1817 var dess rektor. Han sökte, som professorerna ofta gjorde på den tiden, det mycket indräktiga pastoratet i Kumla och innehade detta till sin bortgång 1844. Sonen Claes Edvard blev student i Uppsala 1854 och 1856 elev vid Elektriska Telegraf-staten, som televerket ursprungligen hette. Sedan han i Uppsala på våren 1857 avlagt examensprov i fysik samt tyska, engelska och franska språken, antogs han till assistent vid Telegraf-staten med placering i Gävle. Efter tjänstgöring i Uppsala och Stockholm blev han assistent i Vänersborg i november 1861 och befordrades hösten 1876 till telegrafkommissarie i Göteborg, där han avled 11/12 1885.

Kjellin ägnade sig vid sidan om statstjänsten åt fotografyrket, man finner i Tidning för Wenersborgs stad och län 10/10 1865 en annons, där Kjellin meddelar, att han öppnat fotografisk atilier i herr Skomakaren Edv. Carlssons hus vid Edsgatan och där porträtter tagas varje dag, såväl vid mulen som klar väderlek från kl. 10 f.m. till 2 e.m. Det kan nämnas, att han ej var ensam bland Telegraf-statens tjänstemän om denna bisyssla. Två av hans kolleger, telegrafassistenterna Olle Presto och Per G Bergin hade redan 1861 annonserat att de avtogo fotografiska porträtter på glas, vaxduk och papper. Enligt vad Hjalmar Lindedal nämner i sin "Vänersborgs historia och Vänersborgshistorier" (sid. 215) lära de haft sin ateljé i Residensets källarvåning.

Det kanske kan vara lämpligt att nämna något om telegrafväsendet i Vänersborg. När telefonnätet i staden automatiserades 1953, fingo abonnenterna, som kanske några gillebröder påminna sig, en liten skrift "Ni ringer direkt" med anvisningar hur automattelefonen skulle begagnas. Skriften börjar med en tillbakablick, där man får en kort historik över såväl telegraf- som telefonväsendets utveckling i staden. Den första länken i det elektriska telegrafnätet öppnades mellan Stockholm och Uppsala 1/11 1853, då alltså verket föddes. Redan året därpå fick Vänersborg sin telegrafstation. Tjänstemän från det nya verket besökte staden i februari 1854 och hyrde två rum i mamsellerna Naucière's hus vid östra änden av Sundsgatan i hörnet av Vallgatan och där öppnades vår första telegrafstation 1/10 1854 för allmänheten. Lokalen visade sig

snart vara för trång och efter ett kort gästspel i en annan fastighet inrymdes stationen i brukspatronen Norströms fastighet med adress Kungsgatan 1 A, den byggnad som under senare decennier gått under namnet den Palzowska fastigheten. Här stannade den till 1903, då den tillsammans med telefonsstationen flyttades till riksbankshuset, där de hade sina lokaler fram till början av 1950-talet.

Under de två första decennierna var vår telegrafstation en av de största i landet, beroende på att Norges hela telegramtrafik med utlandet vidarebefordrades över stationen. Personaluppsättningen var imponerande och bestod av en direktör, fyra kommissarier och åtta assistenter. Stationen var bemannad dygnet runt och den räknades tillsammans med dem i Stockholm, Göteborg och Malmö till 1:sta klassen. Man frågar sig, hur pressande tjänstgöringen kunde vara för assistenterna, då tre av dem etablerade sig som fotografer.

Telegrafstationen i Vänersborg förlorade sin ställning genom att man från 1/1 1873 tog i bruk en gemensam svensk-norsk kontrollstation i Christiania. Då minskades telegramtrafiken markant. Några siffror kunna visa detta: 1864 expedierades 42.856 telegram, 1870 102.661 och 1875 blott 17.399. Tjänstgöringen här inskränktes till endast dagtid och personalen reducerades. Olle Presto övergick helt till att bli yrkesfotograf, hans kompanjon Bergin blev adjunkt vid stadens läroverk från 1877 till 1906. Han tog livlig del i det kommunala livet, var ledamot i drätselkammaren och stadsfullmäktige, där han en tid var v. ordförande. Och vår fotograf Kjellin lämnade staden som redan sagts med utgången av 1876, då hans rörelse synes ha upphört.

JOHAN HJALMAR EMANUEL SWEDBERG, född i Vänersborg 15/4 1838, tillhörde en gammal vänersborgssläkt, farfadern var hattmakaremästaren och rådmannen Johan Swedberg (1775-1824) och fadern kommissionslantmätaren, sedermera förste lantmätaren i Älvsborgs län Johan Anders Swedberg (1804-1866). Denne hade åtta söner, alla lärjungar vid stadens läroverk, och fyra döttrar, äldst var Hjalmar. Den siste i barnskaran var sonen Tolf Otto Knut, född 1858. Hjalmar gick i läroverket 1846-1854 och började därefter sin handelsutbildning i Göteborg i det kända handelshuset Aug. Abrahamsson & Co och fortsatte sedan i Vänersborg hos faderns äldre broder Per Emanuel Swedberg, en

av stadens mest kända köpmän. Våren 1868 övertogo Hjalmar och brodern Oskar farbroderns rörelse under firmanamnet P.E. Swedberg & Co. Affären låg i hörnet av Eds- och Kungsgatorna, där nu PK-bankens byggnad ligger. Det var en stor rörelse, som bröderna övertogo, och detta bestyrkes av mångfalden annonser i ortspressen. Liksom andra av stadens köpmän bedrev Hjalmar Swedberg vid sidan av firman en omfattande försäkringsrörelse, bl.a som ombud för utländska bolag. Det kan nämnas, att farbrodern 1851 förvärvat landeriet Lyckhem, uppfört 1832 av stadsläkaren G. Sandmark, känd som en av stadens stora donatorer (Sandmarkska stiftelsen minner ännu därom). Sandmark påbörjade vid Lyckhem en stor park- och trädgårdsanläggning med orangerier och drivhus, och P.E. Swedberg samt efter dennes bortgång 1870 hans broder Carl utvidgade anläggningen ytterligare och höll den öppen för stadsborna. Man finner under somrarna nästan i vart nummer av ortspressen annonser om att blommor och binderier kunde beställas och avhämtas i den Swedbergska handelsboden. Lyckhems utseende på Sandmarks och Swedbergarnas tid finnes bevarat å sid. 53 i det av Vänersborgs Musei Vänner i fjol förtjänstfullt utgivna arbetet. "Teckningar från Vänersborg av F.A. Zettergren". Byggnaden stod i ombyggt skick kvar till 1977. Orangerierna och växthuset voro då sedan länge försvunna och av den ståtliga parken finnas nu endast några almar kvar.

Hjalmar Swedberg var en mycket verksam man. Det har redan antytts att han tog livlig del i arbetet för bildandet av frimurarelogen i Vänersborg. Hans huvudintresse var givetvis yrket, men han var liksom farbrodern och fadern kommunalt engagerad som ledamot av drätselkammaren och fattigvårdsstyrelsen. Han var musikalisk, det visar vårt kort, och en god sångare, medlem i Wenersborgs sångförening. Han var också en utpräglad friluftsmänniska, seglare och skicklig jägare. Hans jaktlust blev tyvärr hans olycka. Den 10 maj 1876 begav han sig ensam ut till landeriet Källshagen för att jaga räv på Huvudnäsön och där rådde han vådaskjuta sig till döds. Olyckan väckte bestörtning och sorg i staden, varom Tidning för Wenersborgs stad och län lämnar talande vittnesbörd.

Den bortgångne ägnas här en utförlig minnesruna, som slutar sålunda: "Redan från sin tidigare ungdom wisade den hädangångne särdeles håg för manliga idrotter och förädlande nöjen, såsom jagt, fiske, musik

och sång. Helst ströfwade han dock med sitt koppel omkring i skog och mark, men understundom kastade han sig äfwen i sin kutter för att brottas med wind och wåg på det ofta wåldsamma Wenershafwet". Tidningen skildrar också utförligt begravningen i kyrkan, där regementspastorn Chr. von Sydow var officiant. Musik och sång voro rika inslag i ceremonien och måhända bringade hans spelande vänner honom en sista hälsning från orgelläktaren. Han gravsattes på kyrkogården nr 2, som invigts 1870 och där farbrodern P.E. Swedberg varit den förste som jordfästs. Efter Hjalmar Swedbergs tragiska död synes firman ha upphört. Brodern och kompanjonen Oskar anges därefter ha varit farbrodern Carl behjälplig med skötseln av Lyckhem.

Fagottisten JEAN HJELM eller som han upptages i kyrkoböckerna Jonas Petersson Hjelm, var värmlänning, född i Nedre Ullerud 9/9 1815, alltså den äldste av våra musici. Om honom ha källorna föga att berätta, men man vet, att han 1834 inflyttade till Karlstad och då kallades hornblåsare. Förmodligen var han anställd vid Värmlands fältjägare. 1841 flyttade han till Vänersborg och blev först skriven hos hautboisten Zackarias Ludvig Barkstedt, den i stadens annaler kände ordensbrodern och tillfällighetsskalden. Detta tyder på att han blev kollega med Barkstedt i Västgöta-Dals regementes musikkår. Hans egenskap av hornblåsare förklarar att han i vårt musikkapell blåser fagott, ett i sådana sammanhang sällsynt och svårt instrument. Så småningom kom han i stadens tjänst och kallas än hamninspektör, än hamnfogde. Man finner hans namn i hamnstyrelsens handlingar, särskilt i de mycket utförliga journaler, som fördes över ankommande och avgående fartyg, segelskutor mest, med noggranna uppgifter om det gods, som lossades och lastades vid den då nyuppförda kajen vid Sundet, nuvarande gamla kanalen, om godsemottagare och avsändare. Hjelm synes även ha varit sysselman i några av de på den tiden ofta förekommande konkurserna. I den på sin tid mycket livaktiga Frivilliga Brandkåren i Wenersborg, utförligt skildrad av K.G. Cedergren i hans Ur Vänersborgs stads historia, finna vi honom 1870 som rotmästare i V divisionen. Han kallas där f.d. hamnfogde. Han hade 1865 fått lämna tjänsten på grund av trassel med räkenskaperna. Den 6 april 1865 anmodades han genom budskickning att inställa sig inför drätselkammaren för att meddela upplysningar rö-

rande hamnräkenskaperna för 1864 men lät då genom budet, stadsvaktmästaren G. Dahlbäck, enligt protokollet "lemna det öfverraskande svar, att han vore förhindrad att nu, kl. omkring half sex e.m., inställa sig, emedan han hade för afsikt att på aftonen bevista en sammankomst i Sällskapet Par Bricol". Protokollet anger hamnfogdens syndäregister och drätselkammaren prövade nödigt att tillsvidare entlediga Hjelm från befattningen och förordnade en ersättare för honom samt gjorde anmälan härom till magistraten med hemställan att han måtte varda för alltid från tjänsten skild. Några dagar senare begärde han avsked och till sin efterträdare fick han Barkstedt. Vid sin död 4/4 1892 bodde Hjelm i Sandmarkska stiftelsen, han räknades då synbarligen till pauvres honteux.

FÄRD MED FÅNGVAGN

En berättelse om ett annorlunda sätt att resa

av
Nils Pårud

Den som besöker järnvägsmuseum i Gävle finner många märkliga fordon som rullat på svenska järnvägar. Det är ett betydelsefullt avsnitt av svensk historia som avtecknar sig där, samlat spår vid spår, lok och vagnar av skilda slag, och de ger en god bild av svenska folkets järnvägar i helg och söcken. Det är ett koncentrat av resandet i Sverige från 1800-talets mitt och framåt.

Det är samtidigt en bild av ett samhälle, som ligger både långt borta och nära, där klassgränserna var tydligt markerade: såväl fursten som fången åkte i egen vagn. Och alla de andra, de åkte, efter råd och lägenhet, i första, andra eller tredje klass.

Där finns, som den sista kvarvarande i sitt slag i Sverige, UWHJ:s fångvagn, som en gång trafikerade sträckan Vänersborg — Herrljunga. En skylt invid vagnen ger följande lakoniska upplysning:

”Tillverkad 1873

Gick i trafik till 1930”.

De knapphändiga uppgifterna om fångvagnen väckte artikelförfattarens nyfikenhet, särskilt som jag både hört talas om den i min tidiga ungdom och sett den för länge sedan på stationen i Vänersborg. Lägg därtill hos skrivaren ett förflutet vid såväl järnväg som fångvård, vilket förhoppningsvis bör kunna resultera i en något fylligare skildring av detta märkliga och i dag okända fordon än den muséets skylt antyder.

Resandet i Sverige ger, bland mycket annat, en bild av samhället självt och dess utveckling. Redan långt före den masskommunikation som vi upplever idag, fanns det resenärer och en rörlighet hos människor i denna del av Europa.

Det är rätt naturligt, att resandet i ett land med Sveriges geografi och klimat var förenat med besvär i gångna tider. Hinder som dock gick att övervinna. Hur man skulle ta sig fram ger efter hand resehandböcker, eller vägvisare, besked. Dessa hjälpmedel möter man tidigast i Tyskland, redan under 1500-talet, och får efterföljare även här.

Det är under 1600-talet, som det svenska vägväsendet börjar ta form på ett sätt, som vi sentida resenärer känner igen: milstolpar sätts upp med avståndsuppgifter. Den reseorganisation, som skjutsväsende och gästgiveri utgör — och som är förutsättning för det långväga resandet — bygger på förekomsten av mera exakta uppgifter om avstånd mellan skjutsstationerna. Med hjälp av avstånds- och pristabeller kan statstjänstemännens reseräkningar granskas och de enskilda resenärerna kan i förväg räkna ut hur mycket en resa skall kosta.

Under 1800-talet ökar antalet resenärer på vägarna. Det är många olika grupper i samhället som blir trafikanter, för sitt uppehälles skull, för sin tjänst, för sina studier och även för sitt nöjes skull. Det finns också resor av tvång, där de militära förflyttningarna och kommenderingarna naturligtvis svarar för merparten. Det förekommer också andra, av samhället beordrade, och dit hör fångtransporter och frigivnas resor till hemorten.¹⁾

Hur en fångtransport kunde gå till i början av 1800-talet berättar Lasse-Maja, alias Lars Molin, i sin humoristiska levernebeskrivning ”Den riksbekante Lasse-Majas besynnerliga öden”. Efter många brottsliga bravader har Lasse-Maja blivit fast, och döms av Sollentuna häradsrätt till livstidsstraff, som skall avtjänas på Karlstens fästning. Färden går från Smedjegårdsfängelset i Stockholm, över Enköping, Västerås och Arboga mot Marstrand och Karlstens fästning. Under resan är Lasse-Maja försedd med en stor järnbeslagen black och två handklovar, och bevakas av kronobetjäning och förbönder. Självfallet blir han beskådad av nyfikna överallt där skjutsen drar fram. Fångtransport som folknöje!²⁾

Allmänhetens intresse för fångarna upplevde de senare mera sällan med den galghumoristiska syn som Lasse-Maja. Det finns tvärtom många vittnesbörd om det obehag de dömda kände och den smälek och förnedring de upplevde inför stirrande folkmassor som ofta kom med kommentarer om fångarna och de brott de begått. Men mera om detta längre fram.

Ett återkommande bekymmer för statsmakterna är kostnaderna för fångtransporterna. Riksdagen är angelägen att hålla utgifterna nere, och 1849-50 gjordes ett försök med transport till fots. Fångarna gick, sammanlänkade med hjälp av järnbeslagna trästänger, följda av bevakningspersonal. Försöken ägde rum på vägen mellan Stockholm och Nyköping, en vägsträcka av 7 mil. Proven avbröts emellertid, eftersom det snart visade sig att transporterna till fots blev dyrare än de vanliga med skjuts. Däremot inte för att fångarnas lidande blev för stort! ³⁾

I mitten av 1800-talet inträffar två förändringar i samhället, som efter hand skapar helt nya förutsättningar för fångtransporter. Den ena berör fångvårdens omdaning, den andra transportsystemet, som byter gestalt med järnvägarnas tillkomst.

Låt oss ta händelserna i kronologisk ordning och börja med fångvården.

Efter år av utredningar och offentlig debatt tar riksdagen år 1841 ett beslut, som i korthet innebär, att det gamla systemet med gemensamhetsfängelser — som exempelvis Karlstens fästning, där Lars Molin tillbringar 20 år av sitt livstidsstraff — skall ersättas med nya anstalter, byggda enligt cellprincipen. Behandlingen skall ske med fångens placering i enrum, med arbete i cellen under tystnad.

De nya fängelserna placeras i residensstäderna. De första blir färdiga under andra hälften av 1840-talet, bland andra de i Gävle, Falun, Växjö och Mariestad. Strax därefter blir fängelset i Vänersborg klart att tas i bruk, vilket sker i maj år 1851.

Byggandet fortsätter under de kommande decennierna, varför det i början av 1890-talet finns sammanlagt 2.604 ljusa och 98 mörka celler i närmare ett femtiotal läns- och kronofängelser samt kronohäkten, byggda efter reformen, spridda från Ystad i söder till Haparanda och Pajala i norr. Ett i sitt slag ganska fantastiskt byggnadsverk av en fattig nation, där flertalet av invånarna bor på landsbygden.⁴⁾

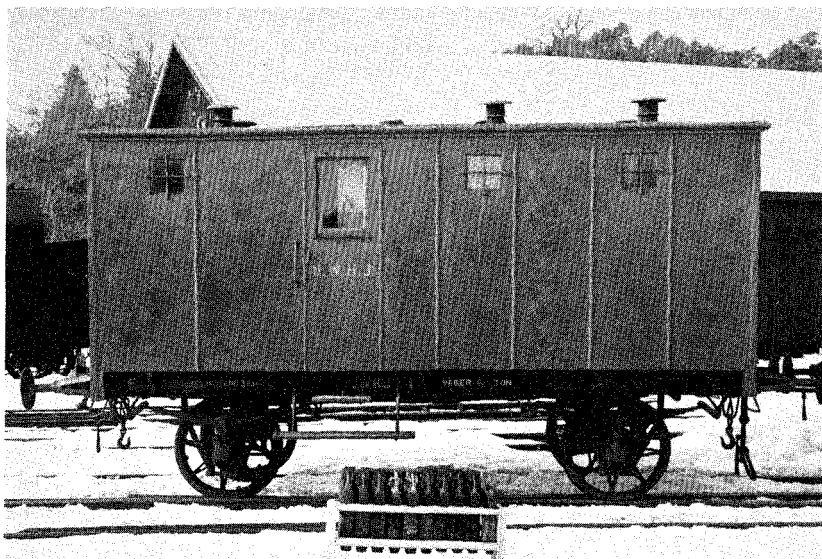
Att statsmakterna låter bygga alla dessa fängelser är inte ett utslag av någon lokaliserings- eller sysselsättningspolitik — långt därifrån. Ej heller fångantalet motiverar byggandet. Antalet fångar sjunker i själva verket under andra hälften av 1800-talet. Orsak: helt enkelt ett försök att minska kostnaderna för fångtransporter. Att riksdagen ej lyckas i denna ständigt återkommande ambition beror på — som författaren kom-

mer att visa — att många fängelser och lika många järnvägar som förbinder dessa, leder till ständiga transporter. Fångarna får se Sverige från cellfönstret.

Ungefär samtidigt som det stora fängelsebyggandet pågår, byggs det järnvägar i Sverige. Stommen i nätet skall de statliga stambanorna bilda, och sedan skall detta nät kunna kompletteras med på privat initiativ byggda enskilda banor.

Riksdagens beslut kommer år 1855, vilket innebär starten för det statliga järnvägsbyggandet. När västra och södra stambanorna blir klara år 1862, påverkar detta givetvis järnvägsentusiasterna i västra Sverige. Resultatet följer snabbt i form av anslutningsbanorna Borås-Herrljunga, färdig 1863 och Uddevalla-Vänersborg-Herrljunga, den senare öppnad för allmän trafik i maj månad 1867.

När järnvägarna börjar trafikeras är det ganska naturligt att dessa övertar den speciella personbefordran, som fångtransporterna utgör. I och med att västra och södra stambanorna är färdiga är det dags att börja använda de "särskilda cellvagnar", som fångvårdsskildraren Sigfrid Wieselgren kallar fångvagnen.⁵⁾

UWHJ:s fångvagn. Foto: Järnvägsmuseum

De fyra första fångvagnarna som SJ tillhandahåller — för trafik på stambanorna — är ombyggda packvagnar. De senare tillverkade av den personvagnsleverantör, som statsbanorna anlitar inledningsvis, nämligen Lauenstein & Co i Hamburg. Dessa ombyggda vagnar finns tillgängliga redan år 1862 när stambanetrafiken startar. Vagnarna har 8 fångceller och en vaktkupé vid ena vagnsgaveln. Senare under 1860-talet omändras ytterligare tre packvagnar till fångvagnar.

De första i Sverige tillverkade fångvagnarna — för SJ:s räkning märk väl — kommer år 1866 från firma Alexander Keiller & Co i Göteborg (sedermera Göteborgs Mekaniska Verkstads AB). Tillverkningen fortsätter, och år 1871 följer en ny typ av fångvagn från samma firma, som levererar fyra vagnar nämnda år och två år senare tre vagnar. Utan att närmare gå in på tekniska detaljer i vagnarnas utformning kan noteras, att 1866 års vagnar är helt i trä, har 8 celler — jämför här de ombyggda packvagnarna — och två av dem saknar värmeledning. De i början av 1870-talet byggda skiljer sig från de tidigare, dels i fråga om storlek — de har 9 celler med plats för 14 fångar — och dels beträffande den utvändiga klädseln, som är av plåt.⁶⁾

Till slut en förklaring till att särskilda fångvagnar tillverkas. En sentida betraktare av detta fordon kan ju ställa den rimliga frågan: varför denna omsorg om fångarna, varför får de inte resa — med bevakning och fängslade på sedvanligt sätt, i vanlig personvagn? Det är inte i första hand risken för rymning, som motiverar en vagn med celler. Det är i stället en konsekvens av det här ovan beskrivna cellfångelsesystemet. Det handlar om att rannsakningsfångarna, som under rannsakingen tillbringar tiden i enrum i närmaste fängelse, inte skall påverkas i negativ riktning genom samvistelse med andra intagna under resa till och från rannsakningsstället. Fångvagnen blir i konsekvens med denna ideologi ett miniatyrfängelse, med teknikens hjälp placerat på hjul, flyttbart så långt spåren räcker.⁷⁾

När UWHJ byggdes 1864-1867 pågår sedan någon tid tillbaka de reguljära fångtransporterna på västra stambanan. Fångvårdsstyrelsens cirkulär till landshövdingarna i berörda län angående dessa transporter är daterat den 11 november 1864. Bestämmelserna i detta cirkulär innehåller främst ordningsföreskrifter, och det kan sägas ha stått modell för de avtal som sedan träffas mellan staten och de enskilda banornas för-

valtningar. Ersättningen för fångtransporterna regleras enligt ett Kungl Brev den 25 november 1863, och denna taxa kommer att tillämpas på motsvarande sätt vid de enskilda järnvägarna.⁸⁾

De första kontakterna mellan UWHJ:s styrelse och fångvården gäller faktiskt inte den aktuella fångvagnen utan något helt annat, nämligen järnvägens intrång på fängelsetomten och skyldigheten att uppföra ett staket.

Det nuvarande fängelset i Vänersborg har som bekant byggts på den gamla fästningsvallen. För att få en bekväm väg från Edsgatan ned till järnvägen och utrymme framför stationsbyggnaden — dvs nuvarande Järnvägsbacken och stationsplanen — måste järnvägsbolaget ta mark både från fångvården och den mitt emot belägna sk Börjessonska tomten. Därmed är konflikten i full gång. Den löstes så småningom, efter långvariga motsättningar mellan de inblandade parterna, genom Kungl Maj:ts beslut den 27 februari 1866 som ålägger järnvägsbolaget att ersätta fångvården med 250 rdr årligen samt sätta upp ett lämpligt, 6 fot högt stängsel mot fängelsetomten.⁹⁾

När det gäller fångtransporterna bör det ha funnits ett ömsesidigt ekonomiskt intresse hos järnvägsbolaget respektive fångvården — då företräd av länsstyrelsen i Älvsborgs län — att snabbt kunna få till stånd dessa. Bolagsstyrelsen för att öka inkomsterna — fångvården/staten för att minska utgifterna.

I den brevbok, som fördes hos styrelsen för järnvägsbolaget finns — så vitt författaren kunnat finna — den första anteckningen om fångvagnen. Det är ett den 2 december 1867 dagtecknat förslag till avtal med statsverket. Bolaget åtar sig att hålla en vagn, i vilken finns plats för 5 fångar i avstängda rum, var för sig, och dessutom i ett rum, så många som kunna rymmas där, jämte plats för fångföraren. Detta är således den första kända beskrivningen av fångvagnen.

Järnvägen vill ha ersättning för varje person — fångförare och fångar — med 60 öre milen. Det vill säga en rörlig kostnad i stället för den fasta — 2 rdr milen för varje fångvagn i ordinarie transport — som tillämpas vid stambanorna.

Inte oväntat säger länsstyrelsen i Älvsborgs län — företrädare för fångvården — klart nej till förslaget från UWHJ. Vid styrelsens sammanträde den 17 januari 1868 konstateras sålunda, att den av bolaget föreslagna ersättningen är för hög i förhållande till taxan vid andra järnvägar.

I brevboken för 1868 — den 20 januari — finns koncept till ett nytt förslag, som styrelsen beslutar lämna. Det innebär i korthet, att bolaget godtar samma villkor som gäller för statsbanorna, dvs 2 rdr milen för ordinarie transport och vid extra med 37 öre per mil för varje person som medföljer vagnen. De ordinarie transportererna går varje vecka mellan Vänersborg och Herrljunga, de extra kan bli aktuella vid resa med häktade personer från Vänersborg till vederbörande tingsställe.¹⁰⁾

En ordinarie transport Vänersborg — Herrljunga — avstånd 66 km — ger följaktligen UWHJ en ersättning av 26 rdr och 40 öre. Som jämförelse kan nämnas, att biljettpriset för vanliga resenärer utgör 60 öre i 2 klass och 30 öre i 3 klass, allt per mil räknat för enkel resa vid samma tid.¹¹⁾

Statens beslut i ärendet kommer den 29 februari 1868. Då skriver länsstyrelsen till järnvägsbolaget och meddelar bland annat följande: Transporterna skall äga rum varje onsdag morgon varje vecka, dels från Vänersborg, dels från Borås, samt mötas i Herrljunga. Om vagnen sägs, att den skall tillhandahållas av järnvägsbolaget, inredd med plats för fänggevaldiger, fem celler och ett gemensamt tillåst rum för fem fångar. Länsstyrelsen beslutar vidare, att ifrågavarande fångforsling skall ta sin början den 11 mars. Kostnaderna för fångtransporterna utbetalas härstädes (dvs av länsstyrelsen, författarens anmärkning) av fångvårdsmedel för varje månad eller kvartal efter behörigen granskade och godkända räkningar. Skrivelsen är undertecknad — på landshövdingeämbetets vägnar — av C.O. Almqvist och C.M. Ryding, landssekreterare respektive landskamrerare.

När järnvägsbolagets styrelse nästa gång har sammanträde, den 9 mars, upplystes, att fångvagnen redan är anskaffad, och att trafikchefen fått del av länsstyrelsens skrivelse, vadan någon ytterligare åtgärd i detta ärende för närvarande inte erfordras.

Fångvagnen börjar alltså rulla onsdagen den 11 mars 1868 på morgonen på sin första resa från Vänersborg, med tåg nr 1 kl. 7.09, och kommer till Herrljunga kl. 10.08 — allt enligt den tidtabell som gäller fr.o.m den 16 januari 1868.¹²⁾

En fråga, som anmäler sig nu, är väl denna: hur såg fångvagnen ut 1868? Svaret är rätt enkelt. Med vissa ändringar, som främst gäller interiören, på samma sätt som den fortfarande gör, där den står på muséets spår i Gävle. Läsarna hänvisas här studera tekniska data om den.

Vilka förändringar har då genomförts och vilka har motiven varit till ändringarna? Man kan ju hypotetiskt tänka sig ändringar av järnvägs-tekniskt slag eller betingade av fångvårdsreformer — eller möjligen bådadera.

Det bör först uppmärksammas, att fångvagnen ursprungligen saknade värme, i likhet med personvagnarna vid UWHJ. En resa vintertid, i en cell, som medgav mycket litet av rörelse, måste ha inneburit stor både fysisk och psykisk påfrestning. Som jämförelse bör noteras, att av de tio fångvagnar, som tillverkas ungefär samtidigt, avsedda för statsbanorna, saknade samtliga utom två värmeledning. En fånge kunde därför mycket väl få köldskador — om det rädde sträng vinterkyla — under en så lång resa som från Vänersborg till Stockholm.

Uppvärmning av personvagnarna vid UWHJ genomförs år 1888 — på förslag från trafikchefen Kjell Rosenqvist — genom ånga från loket. Vid detta tillfälle bör rimligen fångvagnen också ha fått värmeledning.¹³⁾

När det gäller belysning skiljer sig fångvagnen från personvagnarna vid banan. De senare är från början försedda med fotogenlampor, vilka sedermera — år 1899 — ersätts med acetylengasbelysning. I fångvagnen finns endast en belysning, och det är den som är placerad i personalutrymmet. Där finns en kupa med hållare för stearinljus. Cellerna saknar med andra ord belysning, och det enda ljus som funnits är det som kommer från de små, gallerförsedda fönstren.

I samband med järnvägens ombyggnad till normalspår 1898-1899 får också fångvagnen ändrad spårvidd, från den ursprungliga 1,217 m till normalspåret 1,435 m.¹⁴⁾

Någon upplysning om fångvagnens ursprung står ej att finna i styrelseprotokollen, dessvärre. Järnvägens räkenskaper — i form av verifikationer — är ej bevarade för den aktuella tiden, varför det inte går att spåra tillverkaren genom räkningar, leveranskontrakt eller dylika handlingar.

Frågan om tillverkare — som alltid är ett väsentligt spörsmål för järnvägsmaterial i allmänhet men i synnerhet för något så udda som en fångvagn — får därför lösas genom redovisning av fakta som kan styrka gjorda antaganden.

Som framgår av den tekniska beskrivningen är en av cellerna anordnad till toaletterum, nämligen den cell, som är granne med gemensamhetscellen. Om denna toalett funnits från början, eller tillkommit sena-

re, torde vara omöjligt att avgöra idag. Det finns dock skäl som talar för att den tillhör den ursprungliga inredningen. Det kan nämligen här påpekas, att de tidigare nämnda fångvagnarna, tillverkade vid Keiller & Co i Göteborg år 1866, var utrustade med en cell som fungerade som toalett. UWHJ:s fångvagn företer faktiskt i övrigt stora likheter med de, som kommer från Keiller & Co. Detta företag, sedermera Göteborgs Mekaniska Verkstads AB, var nämligen den enda leverantören av fångvagnar till statsbanorna under 1860- och 70-talen. Det finns därför anledning anta, att även UWHJ:s fångvagn kommer därifrån.

Det bör emellertid utsägas, att det i och för sig inte är helt uteslutet, att någon annan mekanisk verkstad kan ha tillverkat vagnen, och i så fall efter ritningar från sakkunnigt håll. Med hänsyn till fångvårdens krav — jämför framställningen här ovan och länsstyrelsens skrivelse den 29 februari 1868 — kan det anses uteslutet, att järnvägsbolaget skulle ha kunnat utöva något inflytande på vagnens utformning, varken beträffande exteriör eller interiör.

Även kostnadsaspekten talar för att fångvagnen kommer från Keiller & Co. Som specialister bör denna firma ha kunnat göra den billigare än en verkstad, som får ett enda så säreget uppdrag som att tillverka en fångvagn.

De handlingar, som eljest skulle kunna ge information om fångvagnens tillverkare är de, som härrör från vagnens överlämnande till järnvägsmuseum, vilket skedde vid årsskiftet 1934/35.

Av denna skriftväxling att döma finns det flera olika åsikter om vagnens ursprung. En uppgiftslämnare är järnvägens maskiningenjör, Olof Ollén, anställd vid järnvägen från år 1908 till år 1945. Ingenjören Ollén har sålunda sagt, att fångvagnen är tillverkad år 1866. Den som vidarebefordrar denna upplysning är ångpanneingenjören Gustaf Derans i skrivelse den 16 oktober 1934 till majoren Oscar Werner vid järnvägsstyrelsens maskintekniska byrå. Det kan redan här framhållas, att skall någon sägas vara fångvagnens räddare till eftervärlden — ja, då är det just denne Gustaf Derans. Men mer om räddningsaktionen senare i framställningen!

Järnvägsmuséets ombud i Falköping, ingenjören M. Månsson, säger efter besök i Vänersborg och Uddevalla — för att granska de av Gustaf Derans föreslagna förvärven — i skrivelse den 21 oktober samma år, att fångvagnen är byggd så sent som år 1880 vid Rådanefors.

Det uppgivna tillverkningsåret 1880 är, som framgår av skildringen här ovan, helt felaktigt. Hur förhåller det sig då med uppgiften om Rådane-fors, järnbruk och manufakturverk i södra Dalsland? Följande kan sägas om Rådane-fors bruk, då ägt av brukspatron Otto Hasselgren. Bruket tillverkar i och för sig järnvägsmaterial, bland annat till UWHJ, som får godsvagnar, troligen öppna lastvagnar, därifrån. Dessa leveranser sker dock ej till köparens belåtenhet, om vilket järnvägsstyrelsens sammanträdesprotokoll lämnar besked. Det rör sig om försenade leveranser, varför styrelsen beslutar att hålla inne betalningen. Skulle bruket under sådana omständigheter utan anmärkning kunna klara leverans av en fångvagn, märk väl i tid? Det synes inte särskilt troligt.

Det är nog tvärtom så, att en öppen lastvagn, som också figurerar i samband med muséets förvärv och som använts vid kreaturstransporter i järnvägens barndom, med sannolikhet kommer från Rådane-fors. Den bör då ha ingått i den nämnda beställningen av lastvagnar från Rådane-fors bruk.

När fångvagnen efter att ha lämnat UWHJ finns i Falköping i början av år 1935 blir den föremål för granskning och beskrivning av muséets ombud, ingenjören M. Månsson, som i en promemoria bland annat noterar: "Vagnen har av U.V.H.J.:s maskinbefäl uppgivits vara tillverkad år 1873. Tillverkare okänd".¹⁵⁾

Detta är således källan till uppgiften om 1873 som tillverkningsår, och vilken nu möter besökaren på järnvägsmuséet i Gävle, på den skylt som inledningsvis presenterats.

Ett mindre mysterium utgör fångvagnens numrering. De som studerat vagnen inför järnvägsmuséets övertagande har konstaterat — helt korrekt — att den är märkt med "1". Numreringen — och andra uppgifter om vagnen — får till exempel Gustaf Derans att dra slutsatsen, att den är UWHJ:s äldsta vagn. Mot detta reagerar ingenjören M. Månsson i Falköping, som i den tidigare nämnda skrivelsen den 21 oktober 1934 säger, att vagnen visserligen är märkt med nr 1, men ingalunda bolagets första vagn. I Månssons tidigare omnämnda promemoria återkommer han till numreringen och säger där bland annat "Vagnen märkt U.V.H.J. nr 1, men detta innebär icke att vagnen är den äldsta vid järnvägen, enär en omnumrering på sin tid lär hava vidtagits".¹⁵⁾

Nu bör dock uppmärksammas, att vagnen är märkt både "E" — dåtida littera för fångvagnar — och "1". Ettan kan faktiskt vara en num-

merbestämning till vagnens litterabeteckning, dvs den första fångvagnen. Om järnvägsbolaget ersatt den med en ny, eller skaffat ytterligare en, borde denna i så fall blivit "E" med nr "2".

Antagandet att järnvägen har haft genomgående numrering av sina vagnar både av personvagnar och/eller godsvagnar, synes inte särskilt troligt. Men om detta trots allt varit fallet, förefaller det då rimligt att starta nummerserien med en fångvagn, som litteramässigt står mellan postvagn och resgodsvagn, littera D respektive F, långt efter personvagnarnas littera, som är A, B och C, motsvarande första, andra och tredje klass? Med tanke på fångvårdens låga status vid denna tid förefaller det hela ganska otänkbart, även om nu fångvagnen till äventyrs skulle ha varit äldst. Nu finns emellertid starka skäl, som talar mot ett antagande att den verkligen skulle vara äldst i vagnparken. Det bör de vagnar vara, som svarar för den inledande trafiken på banan, vilken tar sin början hösten 1866, dvs innan den allmänna trafiken kommer igång.

Sammanfattas de källor, som författaren granskat blir resultatet att UWHJ:s fångvagn troligen tillverkats åren 1866-1867. Det finns likheter med samtida fångvagnar, som ger stöd för ett antagande, att det är Alexander Keiller & Co i Göteborg, sedermera Göteborgs Mekaniska Verkstads AB, som är tillverkare. Det är inte bolagets äldsta vagn, dock en av de äldre, och — vilket är väsentligt — den enda i dag kvarvarande vagn från trafikåret 1868!

Förändringarna efter 1868 är en följd av förbättrad järnvägsteknik: värmeledning och ändring till normalspår. Frånvaron av fångvårdsreformer under trafiktiden har medfört, att fångvagnen i övrigt har samma utformning idag, som den hade vid premiärturen för hundraelva år sedan.

Vad händer sedan med fångvagnen? Den går fram och åter mellan Vänersborg och Herrljunga, ursprungligen varje vecka varje onsdag, sedermera — från och med februari månad 1924 — varannan vecka, fortfarande onsdagar.¹⁶ Ibland gör den längre resor med häktade, till södra delen av Älvsborgs län. Dessemellan står den stilla på bangården i Vänersborg.

Under tiden får statsbanorna nya fångvagnar: beståndet förnyas och vagnarna blir större, och mera komfortabla. Skillnaden i standard mel-

lan UWHJ:s fångvagn och motsvarande vid SJ blir därför allt mera uppenbar.

Denna fångvagn, präktigt byggd, väl underhållen, och tämligen outslitlig, börjar bli så gammal, att den bör bytas ut och ersättas med något nytt.

Under 1920-talet görs försök i denna riktning — men de blir märkligt nog resultatlösa.

Det äger rum överläggningar under första hälften av detta årtionde mellan järnvägsstyrelsen och fångvårdsstyrelsen, vilka resulterar i ett avtal år 1925 om anskaffning av två moderna fångvagnar för transporter å enskilda järnvägar. De två privatbanor som avses är Landskrona-Helsingborgs järnvägar och UWHJ. De nya vagnarna ingår i en serie, som tillverkas åren 1924-25, och de bekostas av medel som fångvårdsstyrelsen ställer till förfogande (parentetiskt kan nämnas, att priset på en modern fångvagn nu är 26.000 kr).

Av oförklarlig anledning kommer ingen av dessa båda vagnar att användas vid de enskilda järnvägar, som de är avsedda för. Det hör också till saken, att — så vitt kan utläsas av UWHJ:s styrelseprotokoll — diskuteras den nya, av SJ tillhandahållna vagnen inte alls av styrelsen under de aktuella åren på 1920-talet. Detta föranleder författaren undra, om de båda centrala beslutsfattarna i Stockholm handlat på egen hand och helt över huvudet på UWHJ:s styrelse?

Det är mot bakgrund av denna händelsutveckling inte förvånande, att direktören L.J. Wiik vid straffängelset i Vänersborg skriver till trafikinspektören vid SJ:s 4 trafiksektion i Göteborg den 13 juli 1928. Skrivelsen innehåller en förfrågan om möjligheten att få anlita en SJ fångvagn för transport av fångar mellan Göteborg och Vänersborg över Herrljunga, vilket nämligen har förekommit tidigare. Skrivelsen avslutas med konstaterandet, att "ett sådant arrangemang, som ur fångvårdens synpunkt är högeligen önskvärt med hänsyn till sistberörda fångvagns (här avses UWHJ:s fångvagn, författarens anmärkning) knappa utrymme och otidsenliga skick i övrigt".

Direktörens skrivelse blir föremål för vederbörliga remisser, där alla berörda parter ger positiva besked, men ändå händer ingenting. Det goda initiativet rinner således ut i sanden.

Det bör också nämnas — som ett av de många överraskande exemplen på hur järnvägen och fångvården inte talar samma språk vid samma

tillfälle — att den vagn som järnvägsstyrelsen erbjuder till förfogande inte är en av de nytillverkade från 1924 utan en betydligt äldre av littera E 1 b, vilka byggdes 1879 respektive 1886, även dessa vid Göteborgs Mechaniska Verkstads AB.¹⁷⁾

Det händer således ingenting — och orsaken härtill kan av allt att döma sökas i bristen på aktivitet från UWHJ:s sida. Bolaget har inget intresse av att byta ut sin trotjänare mot en SJ-vagn, måhända av ekonomiska orsaker?

UWHJ:s fångvagn fortsätter att rulla ännu en tid mellan Vänersborg och Herrljunga, 1920-talet ut, men snart har den spelat ut sin roll. Redan i början av 1930-talet kommer den att ifrågasättas, och detta av flera olika skäl.

När det gäller fångvagnens friställande är det två frågor, som författaren till denna artikel anser väsentliga att besvara, nämligen *när* det sker och *varför*.

Ingenjören M. Månsson i Falköping säger i den tidigare omnämnda promemorian den 21 januari 1935 följande: "Har varit i användning till framemot 1930".

Paul Pårud berättar — som framgår av nästa avsnitt — att fångvagnen användes till i början av 1930-talet. Uppgifterna är som synes ganska samstämmiga — men tyvärr saknas mera bestämda tidsuppgifter.

UWHJ:s styrelseprotokoll nämner inte något om saken, det finns över huvud taget inte något där som talar om fångvagnen eller dito transporter. I styrelsens räkenskapssammandrag redovisas som inkomst från fångtransporter för år 1930 kronor 1.765:80, för år 1931 kronor 1.786:00, för år 1932 kronor 1.780:60 och för år 1933 kronor 1.736:80. Dessa siffror ger dessvärre inte någon vägledning om hur de transportuppgifter, som järnvägen utför för fångvårdens räkning, är beskaffade mera i detalj.¹⁸⁾

Spörsmålet varför fångvagnen tas ur bruk är än svårare att svara på, i avsaknad av skriftlig dokumentation. När man i efterhand skall söka ge en förklaring till händelserna i början av 1930-talet kan följande fakta ge ett bidrag till lösningen av problemet.

Fångvagnen är omvittnat otidsenlig. Eftersom det inom fångvården ständigt talas om de stora kostnader som fångtransporterna för med sig, är det rätt naturligt att man där söker efter alternativ, som är både billigare och bekvämare. Då ligger det nära till hands att använda bil, fram-

för allt vid resor med häktade mellan fängelset i Vänersborg och tinget där rannsakingen äger rum. Detta blir också allt vanligare under 1930-talet. Sedan finns givetvis möjligheten att anlita tåg — 3:e klass resa — både för rannsakingstransporter och för de regelbundna turerna mellan Vänersborg och Herrljunga. Det finns nämligen anledning påpeka, att ordinarie transporter med fångvagn förekommer sträckan Malmö-Göteborg-Stockholm-Sundsvall under hela 1930-talet.

Alltnog. Med eller utan formellt beslut — snarare tyst protest från fångvårdspersonalens sida — kommer fångvagnen från 1930-talets början att stå oanvänd.

UWHJ som en gång låtit anskaffa fångvagnen har vid denna tid påtagliga ekonomiska bekymmer — depressionen minskar trafikinkomsterna och bilarna erbjuder besvärande konkurrens. Det betyder att även järnvägen har behov av att rationalisera verksamheten och man ställer måhända frågan: är hanteringen av fångvagnen numera en lönsam affär?

I likhet med andra järnvägar säljer UWHJ ej använd järnvägsmateriel för skrotning, vilket minskar omkostnaderna för sådan materiel och faktiskt ger vissa inkomster.

Hösten 1934 finns det en hel del övertalig materiel — både lok och vagnar, däribland fångvagnen — som står i tur att säljas. Det är då — i oktober månad 1934 — som ångpanneingenjören Gustaf Derans besöker Vänersborg och snabbt bestämmer sig för att försöka rädda fångvagnen undan detta dystra öde. Det brådskar eftersom två skrothandlare ligger på och slåss om vem av dem som skall avgå med segern! Som tur är har Gustaf Derans de rätta kontakterna i järnvägsstyrelsen, där han lyckas intressera majoren Oscar Werner — byråchef och tydligen den bestämmande för muséets förvärv — för ett snabbt ingripande.

Räddningsaktionen lyckas, och den resulterar i att UWHJ överlämnar till järnvägsmuseum nedanstående materiel:

- en fångvagn,

- en godsvagn,

- en ångvagn - inspektionsvagn från 1891

- två hjulpar samt vissa lösa effekter (buffertar mm)

Som ersättning får UWHJ från staten 150 å 200 kr för de båda större vagnarna samt i utbyte dessutom en äldre godsvagn.

Tack vare Gustaf Derans går skrothandlarna denna gång miste om en god affär!

Från UWHJ:s sida tycks — av tillgängliga handlingar — såväl banans maskiningenjör, Olof Ollén, som den nye trafikchefen, Nils Olof Bruce, ha medverkat och underlättat järnvägsmuséets förvärv av de aktuella föremålen.

Vem är då initiativtagaren till räddningsaktionen, ångpanneingenjören Gustaf Derans? Om honom vet vi idag ganska litet. Han är inte järnvägsanställd i varje fall. Den syssla han har — resande kontrollant och besiktningsman för lokpannor vid enskilda järnvägar — ger honom en unik möjlighet att göra fynd vid dessa banor. Företrädare för muséet omvittnar också, att han ger muséet många tips under 1930-talet.

Så här långt efteråt kan vi endast, med fantasins ångvissa, sända en tacksamhetens signal för att Gustaf Derans i oktober månad 1934 med hjälp av telefonsamtal och brev engagerar sig för att rädda ”dyrgriparna från 1860-talet” till eftervärlden. Det är hans egen värdering, och i den instämmer författaren till fullo.¹⁹⁾

Under arbetet på denna artikel har författaren sökt efter uppgifter, som kan skildra resor med fångvagn. Kretsen av berättare är ju av naturliga skäl begränsad: de som har direkt kunskap är fängelsepersonalen och fångarna. Båda grupperna har också redovisat sina intryck i skrift. Naturligt nog är de senare mest kritiska, vilket är lätt att förstå.²⁰⁾

I övrigt förekommer fångvagnen knappast i litteraturen — okänd för skribenter i allmänhet. Dock inte för journalisten och författaren Jan Olof Olsson, signaturen Jolo i DN, som låter en fångvagn skymta fram i ett avsnitt i den muntra skälmromanen ”De tre från Haparanda”.²¹⁾

Lyckligtvis har artikelförfattaren inte enbart behövt lita till litteraturen i ämnet. På nära håll finns en som vet besked, nämligen författarens far, numera pensionerade fångvårdstjänstemannen Paul Pårud, under åren 1919-1956 anställd vid fångvårdsstaten, med placering hela tiden vid dåvarande straffängelset i Vänersborg.

Paul Pårud, född 1896, har mycket att berätta om fångvården före de stora reformerna på 1940- och 50-talen, om den tragik som kunde ligga bakom de händelser som då förde människor för lång tid in i fängelsets slutna värld. Dessa berättelser hör dock snarast hemma i en skildring om fängelser och fångvård i Vänersborg, som det finns anledning återkomma till i annat sammanhang.

Paul Pårud

När Paul Pårud börjar sin tjänstgöring vid fångvården går fångvagnen som den alltid har gjort mellan Vänersborg och Herrljunga på de regelbunda onsdagsturerna.

Först något om tjänstgöringen. Vid 1920-talets början är sammanlagt åtta vaktkonstaplar anställda vid fängelset i Vänersborg. De tjänstgör i grupper om två och två, som dels är lediga, dels i tjänst vid samma tidpunkt. Den kamrat, som Paul Pårud då och i många år framåt tjänstgör tillsammans med är Adrian Werner, född 1876, död 1951, anställd vid vänersborgsfängelset åren 1903-1940. Det innebär, att det är dessa båda, som gör resor tillsammans, till Herrljunga och annorstädes.

Om UWHJ:s fångvagn säger Paul Pårud, att "visst var den obekvämlig och trång", jämfört med de, som statsbanorna har. En av de mera på-

tagliga bristerna med vagnen är frånvaron av signalanordning eller annan förbindelse med tågpersonalen. Vagnen fungerar som ett miniatyrfängelse på hjul, helt isolerat från omvärlden.

Just den här bristen på kontakt med tåget i övrigt när detta är i gång, kan bli ödesdiger vid rymningar eller hastiga sjukdomsfall.

En händelse som inträffar år 1918 illustrerar väl detta förhållande.

Fångvagnen är på väg från Herrljunga mot Vänersborg. Den tjänstgörande vaktkonstapeln, Karl Bengtsson, är ensam på resan. Två fångar har hämtats i Herrljunga, och båda dessa är placerade i gemensamhetscellen. Efter en stund ber en av fångarna att få gå på toaletten. När Karl Bengtsson öppnar celldörren för att låta fången komma ut blir han överfallen av båda två, övermannad, och själv inlåst i cellen! Sedan är det lätt för fångarna att öppna ytterdörren till vagnen och hoppa av tåget, som inte går så fort vid den här tiden.

Det dröjer länge innan någon hör den inlåste Karl Bengtssons hojtande och bultande (antagligen först på en station, när tåget gör uppehåll). Karl Bengtsson kommer ut, och de båda rymlingarna blir efterlysta och gripna redan efter ett par dagar.

Epilogen för rymmarnas del slutar med det strängaste disciplinstraff som finns vid denna tid, nämligen prygel, som verkställs i närvaro av fängelseläkaren, doktor Hugo Jennische. Det är sista gången denna form av bestraffning äger rum vid fängelset i Vänersborg.

Paul Pårud noterar med tacksamhet och inte utan viss stolthet, att ingen fånge lyckats rymma från honom under alla de resor, kors och tvärs i Sverige, som han gjort under sina nästan fyrtio år inom fångvården. Försök har givetvis förekommit.

En dramatisk scen utspelas år 1920, även denna gång i anslutning till fångutväxling i Herrljunga. En rad fångar har förpassats till olika anstalter via anslutande fångvagnar. Adrian Werner och Paul Pårud är på väg till vänersborgsvagnen — i sällskap med den tjänstgörande polismannen i Herrljunga som extra bevakning — med en ensam fånge, en ung man, som efter tidens förhållande är försedd med handfängsel, fäst vid en kopparflaska. Ett tu tre ramlar fångslet i perrongen, fången springer över bangårdsområdet ut på åkrarna invid stationen. De båda fångvårdsmännen tar upp jakten på den flyende, Paul Pårud, först, yngst och snabbast, därefter Adrian Werner, som ropar ”Stanna, jag

skjuter", drar sitt tjänstevapen, en revolver och börjar skjuta. "Som väl är träffade Adrian inte så bra", säger Paul Pårud, skämtsamt, så här långt efteråt. Han befinner sig i skottlinjen, mellan skytten och rymmaren, en föga avundsvärd situation. Den unge rymmaren blir dock snart upphunnen av Paul Pårud — spelet är slut. Fången är fast, ny promenad till fångvagnen, och tåget kan gå i rätt tid till Vänersborg.

De båda fångvårdarna skriver inte rapport om det inträffade, varför det inte blir något efterspel för rymlingen. Ett försök som misslyckats, kan man av hygglighet stryka ett streck över.

Någon gång användes fångvagnen vid rannsakningsresor, framförallt om det rör sig om farliga eller rymningsbenägna personer. Paul Pårud och Adrian Werner reser sålunda en gång vid 1920-talets mitt till Svenljunga, där tre häktade dynamitarder skall rannsakas.

"Det blev en lång och tröttsam resa", säger Paul Pårud. Först går fångvagnen Vänersborg-Herrljunga, där den växlas över till banan mot Borås. I Borås nytt uppehåll, ny växling, denna gång till Alvesta-banan. Nästa uppehåll i Hillared, för att i den tredje växlingen komma in på bibanan Hillared-Axelfors, där Svenljunga ligger. "När vi kom fram dit någon gång på eftermiddagen var vi rätt trötta och omskakade, efter att ha rest nästan hela dagen", konstaterar Paul Pårud, som också framhåller att fångvagnen vanligen går sist i tåget.

Vid resor med fångvagnen är fångarna försedda med torrsnack, bestående av grovt bröd och svagdricka, vid avresan från Vänersborg. Smör eller pålägg förekommer ej. Det händer ofta, att fångarna klagar över att de är hungriga, berättar Paul Pårud, och det är onekligen ganska förståeligt. Personalen får ju också ha med sig mat på resorna; det traktamente på 4 kronor per dag som utgår för resorna till Herrljunga räcker knappast till några mera omfattande kulinariska övningar.

På författarens fråga, om UWHJ:s fångvagn någon gång går via Öxnered till Göteborg, eller till Uddevalla, svarar Paul Pårud nej. "Till Öxnered åkte vi 3:e klass tåg, vintertid släde, och där tog vi BJ:s fångvagn, som var mycket mera komfortabel. Till Uddevalla åkte vi också 3:e klass tåg, de gånger det förekom resor till kronohäktet där". Det kan här nämnas, att kronohäktet i Uddevalla lades ned redan år 1936.

Kring den fråga, som visat sig svårbesvarad, nämligen *när* och *varför* fångvagnen upphör att anlitas, ger Paul Pårud detta besked.

"Det finns flera orsaker. Vi började anlita bil vid besvärliga resor.

Det var enklare, snabbare och bekvämare. Chauffören kunde göra upp ett pris, som i varje fall inte fick överstiga järnvägens. Jag minns särskilt år 1930, när vi reste med B. till Norrköpings centralfängelse (vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare, författarens anmärkning). Det var Johan Ade — som var överkonstapel på den tiden — Thorsten Lindmark och jag, som fått i uppdrag att göra resan. Vi tog bil, och Karl Henriksson körde. Fången hade i förväg talat om att det inte skulle bli lätt att flytta honom, men resan gick alldeles smärtfritt.

För resorna till Herrljunga tog vi det vanliga tåget, dvs åkte 3:e klass. Det var alltid en diskussion om transporterna som inte fick bli för dyra. Fängelsets redogörare, assistenten Adolf Hultman, granskade reseräkningarna väldigt noga. När vi begagnade bil måste vi i förväg räkna ut vad en resa med järnväg skulle ha kostat, så att vi inte överskred biljettpriset. Särskilt skicklig att räkna lågt när det gällde bilskjutsar var Karl Henriksson i Vänersborg, som hade taxirörelse, men som inte var ansluten till stadens droskägareförening”.

Paul Pårud säger vidare, ”att jag var nog en av de första, som började ta bil i stället för tåg, när det var praktiskt möjligt. De andra befattningshavarna började ta efter, och fångvagnen blev anlitad mer och mer sällan. Något egentligt beslut, att den inte skulle tas i anspråk, kan jag inte påminna mig. Övergången till 3:e klass tåg, alternativt bil, kom under 1930-talets första år”, vilket kan Paul Pårud inte erinra sig nu.²²⁾

Det är på sitt sätt märkligt, att personalen vid fängelset i Vänersborg kommer med en reform i all tysthet, som innebär att fångvagnen ställs åt sidan och efter några år får göra färden till järnvägsmuseum. Och dessutom inte är angelägna att använda den ersättare, som finns till förfogande vid 1930-talets mitt. SJ har nämligen lånat ut en fångvagn till UWHJ — för eventuell användning i Vänersborg — och den finns där i varje fall 1937 och 1938.

Som jämförelse bör nämligen framhållas, att under hela 1930-talet och fram till i mitten av 1940-talet går regelbundna transporter med fångvagn Malmö-Göteborg och Göteborg-Stockholm och vice versa. Och inte bara där: den i Luleå stationerade fångvagnen gör till exempel återkommande turer till Gällivare, Kiruna och Murjek under 1930-talets andra hälft.²³⁾

Alla behöver dock inte färdas i fångvagn. När den stridbare författaren och radikale journalisten Per Meurling skall flyttas från Långhol-

men till Vänersborg i januari månad 1944 — för att avtjäna ett straff på två års straffarbete för spioneribrott — får han göra resan som vanlig resenär, eskorterad av en civilklädd konstapel, berättar han i sin bok från fängelsetiden. En förmån, som Per Meurling givetvis uppskattar.²⁴⁾

En beskrivning av UWHJ:s fångvagn är ofullständig om den inte innehåller något om de otaliga inskriptioner — graffitti — som cellväggarna är fulla av.

Fångarna har under de långa och innehållslösa resorna använt väggarna både som klagomur och som internt informationsblad.

Här presenteras några av dessa blyertsinskrifter, vilka sedan skall kort kommenteras och förklaras.

Cell nr 1 (gemensamhetscellen)

Charles Andersson från Göteborg

1 år fri 26/7 28 åker från Vänersborg
till Långholmen den 17/8 27

Lef väl Charles

säger Kalle P

vi träffas snart

Det vet du säger Charles

åker till Långholmen den 17/8 27

Theodor Jacobsson

knopare från Göteborg 9 M. på Sotis

15/2 fri den 15/11 25

Allt väl

Theodor Blomster

från Skene reser

till Vänersborg den 29/9 1926

på 6 dagar

Hälsa Charlott Johansson i

Landskrona

säger Charles Andersson

Kalle Palm

från Göteborg

åker till Härlanda på 1 år

fri den 23/7 24

Hjalle fösterputsarn
från Göteborg 18 M.
åker till Långholmen
den 18/2 25 fri Midsommarafton 1926
Man får sitta i finkan 8 timmar i Herrljunga!!

Cell nr 4

Nino på resa
till Sotis hoppas
på god och öm vård
Välkommen och hälsa på
fri 25/9 32
På resa till Sotis för 4 gången

Nu några kommentarer till ovanstående.

Knoparen, som är på väg till Sotis, är en sotare, som av allt att döma blivit dömd till tvångsarbete för lösdriveri som vid denna tid verkställes för män vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö.

Svartsjöanstalten är fruktad, både med hänsyn till det hårda arbetet och den stränga disciplinen som råder. Arbetet baseras bland annat på stenhuggeri: det är en utmärkt granit i berget där.

Det finns intagna som beskrivit Svartsjö, men det intressanta är att den kanske bästa skildringen återfinnes hos Harry Martinson i hans bok om vandringsmannen Bolle, som tillbringar ett år i Berget. Med den exakthet som präglar Harry Martinsons berättelse om Bolle i Berget kan man undra, vad som kan ha varit förlaga till den? Fångvårdsstyrelsens överdirektör, Viktor Almquist, har faktiskt i ett föredrag inför kriminalistföreningen år 1915 lämnat en beskrivning av verksamheten vid Svartsjö, som från byråkratisk prosa kan ha transformerats av den utomordentlige diktaren till det kapitel i boken, som sedan givit den namnet, nämligen kapitlet om de ridande poliserna som är hindret på vägen till Klockrike.²⁵⁾

Bland de hälsningar som överbringas går en till en kvinna, som befinner sig i Landskrona. Där finns fram till år 1940 statens tvångsarbetsanstalt för kvinnor — med andra ord den kvinnliga motsvarigheten till Svartsjö — inrymd i det gamla fängelset där.²⁶⁾

Till slut några ord om mannen som reser till Vänersborg från Skene på 6 dagar. Det är ett utmärkt exempel på en grupp, som nu försvunnit från fängelserna och gått till socialhistorien. Det rör sig här om personer som dömts till böter för mindre förseelser, och vilka saknar pengar att betala dessa. Därför får de böterna förvandlade till några dagars fängelse — i det aktuella fallet 6 dagar. En påföljd som gör större skada än nytta, hävdar de radikala straffrättstänkarna på 1930-talet med justitieministern Karl Schlyter i spetsen. Med 1937 års lag om verkställighet av bötesstraff kommer en kraftig minskning av antalet bötesfångar: den armé av flera tusen personer som varje år dittills gått in och ut i fängelserna försvinner.²⁷⁾

Det har, som läsaren märkt, varit förenat med vissa svårigheter att tala om när UWHJ:s fångvagn övergår till det overksamhetens stickspår där nästa anhalt heter skrotning.

Är det bland uppgiftslämnarna möjligen Nino, i cell nr 4, som ger oss den bästa fingervisningen genom att skriva att han frigges i september 1932? Vilket kan betyda att Nino har gjort framresan någon gång året innan — dvs år 1931, om vi antar att han har ett år eller något mera att tillbringa på Svartsjö? Helt uteslutet är det inte.

Samma svårigheter möter författaren när det gäller att redovisa motsvarande uppgifter om de fångvagnar, som går i regelbundna turer inom triangeln Malmö-Göteborg-Stockholm.

En milstolpe i detta sammanhang utgör dock 1945 års straffverkställighetslag. Där ges anvisningar om hur transport av intagen skall ske i 39 §, nämligen:

”Transport å järnväg bör i regel företagas i vanlig personvagn”.²⁸⁾

Denna bestämmelse bör rimligen innebära början till slutet på fångvagnsepoken i fångtransporternas långa historia.

Skriftväxlingen mellan fångvårdsstyrelsen och järnvägsstyrelsen om avvecklingen av fångvagnarna är en bitvis spännande läsning, där det senare verket oftast fungerar som pådrivare. Sent omsider kommer de båda statliga styrelserna överens. Av fem befintliga fångvagnar år 1955 behåller man endast två — märkligt nog just de två som ursprungligen byggdes för linjerna Landskrona-Eslöv och Vänersborg-Herrljunga — de övriga får SJ disponera för annat ändamål. Ett finare ord för skrotning.²⁹⁾

Fångarna är numera interner, och får åka i vanlig tågbkupé. Fjärran är den tid, då de på egen hand förverkligar skaldens ord ”släpp fångarne loss, det är vår! genom att plocka sönder taket i en fångvagn och avlägsna sig den vägen. En rymning som ger stor uppmärksamhet i pressen. Händelsen utspelas år 1924 mellan Stockholm och Göteborg — vagnen från Vänersborg är alltför stark för att locka till liknande företag.³⁰⁾

Innan fångvagnarna rullat färdigt på SJ får de en användning som visar på en oväntad flexibilitet: de lånas ut och tjänstgör som extra celler vid midsommarfirandet i Dalarna på 1950-talet. Man kan undra hur den fyllerist känner sig, som efter ett alltför fuktigt midsommarfirande vaknar nykter på hjul?³¹⁾

De sista två av SJ:s fångvagnar går till skrotningsdöden, den ena år 1959, den andra efter år 1962. Det sker sedan den senare gästspelat en tid i järnvägsmuseum, men då där redan finns UWHJ:s fångvagn, väljer man att behålla denna. Gammal är ändå äldst, särskilt på ett museum.³²⁾

Denna berättelse om ett annorlunda sätt att resa kan lämpligen avslutas med den enda text, som författaren lyckats finna i järnvägs litteraturen om just UWHJ:s fångvagn, nämligen följande rader, som utgör bildtext i en järnvägsskildring som eljest mest handlar om banor i Skåne:

”Många mördare har åkt till fängelset i den här vagnen, en av forna tiders fångvagnar med sex celler och väggarna fullklottrade med anteckningar.”³³⁾

Nu när SJ erbjuder resor till vänliga priser — gör en tur till Gävle och studera Sveriges sista kvarvarande fångvagn, en gång hemmahörande i Vänersborg.

UWHJ fångvagn, littera E, nr 1

tekniska data

Tillverkare: Ej känd — kan vara Alexander Keiller & Co i Göteborg.

År: Troligen år 1866—67.

I vagnen finns

personalutrymme samt

fem celler — varav en gemensamhetscell —

samt en toalett

gemensamhetscellen, nr 1, storlek 152,5 cm x 147,0 cm

övriga celler, nr 2—5, storlek 120,0 cm lång, 69 cm bred

takhöjd vid dörren 194,0 cm

samtliga försedda med väggfast bänk

samtliga celler har ett fönster, 27,0 x 27,0 cm, med galler.

toalett 153,5 cm lång, 70,5 cm bred

samma fönster som cellerna

Värme Det finns fyra element i vagnen: i personalutrymmet, i cell nr 1, i cell nr 2—3 och i cell nr 4—5. De båda sistnämnda elementen är gemensamma för två celler.

Uppvärmningssystemet liknar mest det Haagska, men elementen är försedda med flänsar.

Belysning Det finns bara en belysning i vagnen och den är i personalutrymmet. Där finns en kupa med hållare för stearinljus.

Ventilation Det finns en ventil i varje cell och en på toaletten, dvs sammanlagt sex stycken. Takventilerna avslutas nedåt med en tallriksventil i innertaket.

Låsanordning till celler och toalett Dörrar med järnbeslag. Låsanordning i form av tvärs över dörren gående bom med hänglås.

Broms Saknas i vagnen.

Signalanordning Saknas i vagnen.

Vagnens yttre mått Vagnkorg, längd 5,67 m
bredd 2,50 m

Axelavstånd 3,330 m

Vikt 6,75 ton

Vagnen är plåtbeslagen, rödmålad

Vagnen har ingång på varje sida, dörren försedd med texten "U.W.H.J." varav endast den ena sidan är försedd med trappsteg

Vagnen reviderad M 4/2 25
R / 25

Källor:

UWHJ:s styrelseprotokoll 1867-1868

Författarens studier av vagnen, januari 1979, jämfört med andra källor, se not 6) och 15).

Uppgifter från järnvägmuseum, skrivelse den 20 juli 1979.

NOTHÄNVISNINGAR

- 1) Fataburen 1978, Nordiska museets och Skansens årsbok, har som tema "Resa i Sverige", och innehåller en rad intressanta artiklar om resandet i forna tider. Se särskilt Göran Rosander, "På väg. Färdandes folk under tusen år".
- 2) Lars Molins levernebeskrivning finns i många upplagor, tryckta under 1800-talet och senare. Här har i första hand utnyttjats en utgåva, sannolikt omtryck, från 1976. Sid. 122 ff.
- 3) Sigfrid Wieselgren, "Sveriges Fängelser och Fångvård", sid. 457
- 4) Wieselgren, a.a., sid. 420 ff
- 5) Wieselgren, a.a., sid. 457
- 6) Statens Järnvägar 1856-1906, Del III, sid. 190 ff
Person-, post-, fång & packvagnar vid Sveriges Statsbanor den 1 Januari 1890, sid. 36-39.
- 7) Wieselgren, a.a., sid. 457
- 8) J.H. Nilsson, "Samling af Författningar och Föreskrifter rörande Svenska Fångvården", sid. 347
- 9) UWHJ:s styrelseprotokoll år 1866-67
Jämför även Jonas Wallin, "Uddevalla-Vänersborg-Herrljunga Järnvägsbolag", sid. 28-29.
- 10) UWHJ:s styrelseprotokoll och brevbok år 1868
- 11) Wallin, a.a., sid. 311
- 12) UWHJ:s styrelseprotokoll år 1868
Wallin, a.a., sid. 306
- 13) Wallin, a.a., sid. 317
- 14) Wallin, a.a., sid. 317 och 247 ff
- 15) Skrivelser ang järnvägsmuséets förvärv av järnvägsmateriel från UWHJ, åren 1934-35
- 16) Kungl. Fångvårdsstyrelsens Cirkulär nr 1 den 8 januari 1924
- 17) Statens Järnvägar, Centralarkivet, handlingar ingående i akt Dnr Tbr 52061 — UWHJ:s styrelseprotokoll år 1922-34
- 18) UWHJ:s styrelseprotokoll 1930-34
- 19) Se not 15), Skrivelser från järnvägsmuseum den 20 och 27 juli 1979 till författaren.
- 20) I den omfattande litteratur som finns kan hänvisning i första hand göras till
 - a) Anton Granfeldt, "Ur en gammal fångevaldigers minnen m fl berättelser"
Herbert Eriksson, "Fångtransporter", ingår i Perspektiv — KBS nr 2 år 1977, sid. 6
 - b) Anton Nilson, "Dömd till döden för Amalthea", sid. 133-134 och sid. 153-155 samt sid. 204-205
- 21) Jan Olof Olsson, "De tre från Haparanda", sid. 131
- 22) Muntlig information från Paul Pårud, Vänersborg sommaren 1979
- 23) Se not 17
- 24) Per Meurling, "Tack för sist, rättvisa!", sid. 101

- 25) Jämför t.ex. "Svartsjöfångar — Verklighetsskildringar" av pseudonymen Raggen med Harry Martinson "Vägen till Klockrike", sid. 100 ff
Torsten Eriksson, "Kriminalvård Idéer och experiment", sid. 326 ff
Arthur Thesleff, "Stockholms förbrytarspråk och lägre slang"
sid. 52 - knopare = sotare
Sotis = Svartsjö, vanlig förbrytarslang, ej i Thesleff
- 26) Eriksson, a.a., sid. 329
Sam Johnsson, "Sveriges Fängelser och Tvångsarbetsanstalter", sid. 139-144
- 27) Eriksson, a.a., sid. 274-279
- 28) Svensk Författningssamling 1945 nr 872-880
- 29) Se not 17 — skrivelse från fängvårdsstyrelsen till järnvägsstyrelsen den 14 september 1955
- 30) Tidskriften "Vård och Vakt" nr 8 den 15 augusti 1924
- 31) Skrivelse från Centralarkivet, Statens Järnvägar, den 6 juli 1979, till författaren
- 32) Skrivelse från Centralarkivet, Statens Järnvägar, den 17 juli 1979, till författaren
- 33) Allan Sigward Lundin, "från prins August till Skåningen", sid. 308

KÄLLFÖRTECKNING

Otryckta källor:

UWHJ:s styrelseprotokoll åren 1866-1885 samt åren 1922-1934

UWHJ:s styrelses brevbok år 1867 och 1868

SJ järnvägmuseum i Gävle, skrivelser ang förvärv från UWHJ åren 1934-1935

SJ järnvägmuseum i Gävle, skrivelser till författaren den 20 juli och den 27 juli 1979

Statens Järnvägar, Centralarkivet, akt Trafikbyrå Dnr 52061, Sgr 420, år 1955

Statens Järnvägar, Centralarkivet, skrivelser till författaren den 6 juli och den 17 juli 1979

Ingenjören Gösta Gäfvert, Motala, skrivelse till författaren den 15 maj 1979

Muntlig information från

Tjänstemannen Henry Holm, Kriminalvårdsstyrelsen, Norrköping, april-juli 1979

Lokförare Rune Karlsson, Ånge, april 1979

F.d. fångvårdstjänsteman Paul Pärud, Vänersborg, juni-juli 1979

F.d. fångvårdstjänsteman Torsten Werner, Vänersborg, augusti 1979

Tryckta källor:

Eriksson, Torsten Kriminalvård Idéer och experiment, Stockholm 1967

Granfeldt, Anton Ur en gammal fångevaldigers minnen m fl berättelser, Stockholm 1902

Holmer, Gustaf Bakom lås och galler
Några minnesanteckningar från en trettioårig tjänstgöring vid Gamla Malmöhus, Stockholm 1909

- Johnsson, Sam Sveriges Fängelser och Tvångsarbetsanstalter, Göteborg 1936
- Lundin, Allan Sigward från prins August till Skåningen, Hässleholm 1956
- Martinson, Harry Vägen till Klockrike, Stockholm 1949
- Molin, Lars Den riksbekante Lasse-Majas besynnerliga öden, Uddevalla 1976
- Meurling, Per Tack för sist, rättvisa!, Stockholm 1945
- Nilsson, Anton Dömd till döden för Amalthea, Stockholm 1962
- Nilsson, J.H. Samling af Författningar och Föreskrifter rörande Svenska Fångvården, Stockholm 1892
- Olsson, Jan Olof De tre från Haparanda, Stockholm 1967
- Raggen, pseudonym Svartsjöfångar Verklighetsskildringar, Lund 1943
- Rosberg, Algot Amalthea, Falköping 1918
- Rudstedt, Gunnar Långholmen Spinnhuset och fängelset under två sekler, Lund 1972
- Stern, Alfred Långholmsfångar Verklighetsskildringar, Falköping 1918
- Therseff, Arthur Stockholms förbrytarspråk och lägre slang, Stockholm 1912
- Wallin, Jonas Uddevalla-Vänersborg-Herrljunga Järnvägsbolag 1863 25/9 1923, Vänersborg 1924
- Wieselgren, Sigfrid Sveriges Fängelser och Fångvård från äldre tider till våra dagar Ett bidrag till svensk kulturhistoria, Stockholm 1895
- Övrig litteratur Fataburen 1978
- Nordiska Museets och Skansens årsbok, Lund 1978
- Person-, post-, fång- & packvagnar vid Sveriges Statsbanor den 1 januari 1890, Nytryck utgivet av Svenska Järnvägsklubben, Stockholm, Eksjö 1975
- Statens Järnvägar 1856-1906 Historisk-Teknisk-Ekonomisk beskrifning, Del III, Stockholm 1906
- Statens Järnvägar 1906-1931 Del 2, Stockholm 1931
- Sveriges Fångvårdsmannaförbund Matrikel över fångvårdsstaten 1920, Göteborg 1920
- Tidskriften Perspektiv - KBS
- Medlemsblad för Kriminalvårdens boksamlare, nr 2 år 1977
- Tidskriften Vård och Vakt, Organ för Sveriges Fångvårdsmannaförbund, år 1921-1951

ÅRSKRÖNIKA 1978

Kära gillebröder!

—Kom i min famn och låt oss dansa här en vals, min Rosmari....

Jag vet inte varför men denna Skärgårdsvals av Evert Taube kom för mig när jag såg bilden på de båda ärkefienderna, Egyptens president Anwar Sadat och Israels premiärminister Menachem Begin omfamnande varann, livligt applåderade av en mer än vanligt leende president Carter, efter de lyckligt genomförda fredssamtalen i Cape David.

Var det möjligt så att jag till en början trodde det hela var en vals, specialkomponerad för att fräscha upp Carters vikande popularitet i sitt hemland.

Detta må i så fall vara mig förlåtet efter alla de turer och misslyckade kontakter som förekommit sedan Sadat, för nära ett år sedan, helt informellt tog initiativ till fredsförhandlingar med Israel. Förhoppningarna om att nå en efterlängtd avspänning i Mellersta Östern har som bekant inte varit stora, men nu står dörren ändå på glänt.

Låt oss nu bara hoppas att de båda huvudfigurerna får leva så länge att de först kan hämta fredspriset och därefter förhoppningsvis sluta fred — i nu nämnd ordning. Det är som bekant inte alla som vill ha fred och en bomb kreverar så lätt i det sällskap dessa herrar befinner sig.

Håll med om att detta är en ljusglimt i den f.ö. så förvirrade värld vi nu lever i.

I Italien råder stor förvirring.

Två påvar har avlidit i år och så har man valt en polack som ledare för världens 700 millioner katoliker. Dessutom har i skrivande stund inte mindre än 18 politiska mord genomförts. Det mest uppmärksammade gällde förre premiärministern Aldo Moro, som först kidnappades och efter ett spännande drama mördades av Röda Brigaderna - en terrorgrupp som tydligen inte går att stoppa.

Bäddar man måhända för en ny Mussolini i detta charmfulla land?

Schahen av Iran har fått det hett på sin påfågelstron, varifrån han med fast hand regerat sina undersåtar.

Med demonstrationer, strejker och upplopp av olika slag ger folket sitt missnöje tillkänna och till råga på allt har landet i år drabbats av svåra naturkatastrofer.

Säga vad man vill — det får man ju inte i vissa länder — men i Ryssland slår man vakt om sina medborgare. Följetongen om familjen Agapovs förtvivlade kamp för att återförenas i Sverige går fortfarande i pressen, och slutet kan man bara gissa sig till, trots överenskommelsen om de mänskliga rättigheterna.

Den världsberömda engelske astronomen sir Fred Hoyle har en teori om livets uppkomst på jorden. Han påstår att våra urmolekyler föddes ute i universum, i täta moln som fortfarande driver mellan stjärnorna. Där finns bakterier och virus som en kometsvans för millioner år sedan pudrade jorden med. Detta förklarar, menar han, allt från våra svåra epidemier till människans födelse.

Om han nu har rätt måste det varit snälla molekyler som våra breddgrader pudrades med, eller beror det måhända på klimatet att vi här löser våra politiska tvister med ordet som enda vapen — ord som visserligen kan såra men ändå inte döda.

I detta sammanhang ger jag gärna Palme rätt när han vid årets partikongress, med sin allra mest patetiska röst fastslog. — Vi måste vara rädda om ORDET. Men då var det förstås Fäldin som hade missbrukat det.

Vårt land har i år i likhet med övriga länder drabbats hårt av lågkonjunkturen, med allt vad detta innebär både för landet och den enskilde medborgaren.

Den borgerliga samlingsregeringen, som var inne på sitt andra regeringsår har haft skäppan full att bemästra dessa svårigheter. På några områden har den väl ändå lyckats, när man nu allmänt kan konstatera att kronans devalveringar i förening med en försiktig lönepolitik gett exportindustrin vind i seglen och att inflationstakten halverats jämfört med föregående år.

Arbetslösheten, speciellt bland ungdomen, är emellertid fortfarande skrämmande hög.

Reformpolitiken har fått vänta, men lägre skatter nästa år har man ju lockat med.

En reform har vi drabbats av — den nya semesterlagen, som inte ens våra jurister kunde tolka.

—Skriv som Du talar, manar Postverket.

Gör det, snälla lagstiftare.

—Ett brev betyder så mycket, är en annan slogan som Postverket knäckt.

Man borde nu lägga till men mindre på lördag och ingenting på söndag, efter Rainers senaste utspel.

F.ö har diskussionerna om medbestämmanderätt och löntagarfonder upprört sinnena i olika läger — för att inte tala om kärnkraften.

I år har den första kärnkraftssprängningen ägt rum i Sverige — en sprängning som totalhavererade den borgerliga koalitionsregeringen.

Detta är en historisk händelse så god som någon. Det är ju som bekant inte varje år en sittande regering avgår i vårt land.

Inte vet jag vem som höll på vem och vem som höll emot, men stadsminister blev han, Ola Ullsten, vår nye komet på politikens himmel. Det verkar vara en balanserad man och balansgång får han nog behärska till fulländning om han skall ro ekan i land.

För några år sedan sänktes myndighetsåldern till 18 år, men när skall vi egentligen på allvar bli betraktade som myndiga?

Alkoholsakkunnigas ansträngningar att göra oss till ett nyktert folk har resulterat i restriktioner av olika slag, ständiga prishöjningar, förbud mot vintillverkning, förslag om reklamförbud och mycket annat. Tål vi inte ens att se flaskor på bild?

Samtidigt upplyser man svenska folket om att man kan göra vin på maskrosor. Inte visste jag detta förrän det blev förbjudet.

Så hänvisar man till statistiken som visar en nedgång i vin- och spritkonsumtionen, samtidigt som starkölsförsäljningen ökar med flera hundra procent. Den ökade jästförsäljningen förklarar man med att våra husmödrar flitigt nog bakar mera, men hur dom får degen att hålla ihop förstår jag inte eftersom mjölåtgången är så liten.

Nej, sanningen är nog tyvärr den att svenska folket dricker mera, men billigare.

Systembolaget får nog se upp med konkurrensen, inte minst från japanerna som nu börjat tillverka pulverwhisky. Med denna nya produkt vänder man sig till fritidsfolket, som då slipper släpa med flaskor i ryggsäckarna.

Mycket skall man höra innan öronen slammar igen.

Mora-Nisse får tydligen se upp så man inte blandar whiskypulver i blåbärssoppan under Vasaloppet, som f.ö nu skall få kvinnligt inslag.

Jämlikhetstanken sprider sig, dock mera långsamt i kyrkliga kretsar, där motståndet mot kvinnliga präster fortfarande är starkt på sina ställen — dock inte i vår stad där vi nyligen med överväldigande majoritet tillsatt vår första kvinnliga präst.

Statens Järnvägar har i år drabbats av många svåra olyckor, som krävt människoliv, men en olycka har man sluppit.

Förre generaldirektören har växlat om till Trafiksäkerhetsverket, vars tjänster följdriktigt rusar i höjden.

Den nye SJ-chefen satsar hårt på att än en gång göra det möjligt för oss att åka tåg, genom sänkta priser och rabattkort, sätta in handikappvänliga vagnar och att låta servera mer människovänlig föda än de torra inplastade smörgåsar som nu bjuds.

I vår lilla stad håller vi oss väl framme.

Vår nyblivne gillebroder Göran Ericson har slagit till igen.

Som andra stad i världen installerar vi plastis i Idrottshuset. Och inte nog med det, vi får det gratis som demonstrationsobjekt.

Förutom andra fördelar betyder detta många besök från när och fjärran för att studera denna nya idé. Utöver good will ger det väl alltid någon krona till staden och dess affärsmän.

Sedan har en enig expertis fastslagit att vänersborgsföretaget Infra-rödteknik AB är bäst i världen på sitt område. Jo, jag tackar jag!

Ytterligare ett unikt rekord lär vi inneha.

Enligt en av länsantikvarie Erik Wegraeus gjord undersökning torde vi ha svenskt rekord i föreningsliv i förhållande till folkmängden. Över tvåhundra föreningar har han fått ihop men då ingår ändå inte vårt senaste tillskott "Fritidsfixarna" som nyligen startat sin verksamhet. Där- emot har han räknat med "Runstensresarsocieten", vad det nu kan vara. Namnet ger ingen förklaring eftersom det i kommunen inte finns en enda runsten varken att välta eller resa. Kallelse sker genom annons i ELA av ungefär följande lydelse: —Runstensresarsocieten samlas i kväll, tid och plats som vanligt. Tag med Stop.

Vem vet vad om detta illustra sällskap?

En glädjande tendens, som visar vänersborgarnas intresse för sin

stad, även om överdrifter och personliga angrepp något skämde debatten, var den aktivitet som drogs igång när centrumplaneringen presenterades.

Nu när övertonerna förklingat och stadsplanerarna sovrat bland uppslagen hoppas jag att vi så småningom får den stad vi väl alla önskar. En levande och framåt stad men med småstadens charm.

Vassbottenleden är nu öppnad för trafik och den första olyckan har redan inträffat — tursamt nog utan personskador.

Det blev en rikt illuminerad färdväg med ett hundratal ljussignaler, där den gröna vägen förhoppningsfullt skall dominera.

Apropå det, kommer gröna vägens folk att sätta definitiv stoppsignal för de långt framskridna byggplanerna på Onsjöområdet?

Regeringens beslut att inte godkänna bebyggelse på jordbruksmark har satt käppar i hjulen för kommunen. Kan man nu inte göra troligt att detta område är det enda alternativ man har att bygga på, kommer plogarna fram igen på Onsjö, trots redan nerplöjda pengar på området.

Är det möjligen Nisse Svarte Skåning, den bålde riddaren, som i slutet av 1300-talet härjade på Onsjö, som går igen och nu försvarar sina jaktmarker mot både bebyggelse och golf. Han har i så fall engagerat goda sentida vapendragare.

Trots dåliga tider bygger man vidare i staden.

Redan nästa år sätter man grävs kopan i Granström & Söners gamla tomt. Det är länsstyrelsens skatte- och dataenhet som där får lokaler för c:a 30 millioner. Lagergrenska huset sparar man emellertid.

Vi slipper även parkeringshus på Kronogatan där man bygger kontor för försäkringskassan, arbetsförmedlingen och domänverket och kanhända några bostäder om S Gunnar Peterson får som han vill.

Det ser även ut som om AB Vallmon, det kommunala byggbolaget, med hjälp av holländska floriner skall kunna bygga till kommunalhuset, där en ny läkarstation skall inrymmas. Som tack för florinerna kanske AB Vallmon bör byta namn till AB Tulpanen.

På det kulturella området är utbuden som vanligt många och omväxlande, och bättre bör det väl bli sedan vi nu fått en kulturchef i staden. Han behöver säkert inte sitta med armarna i kors om han inte vill.

Det är inte bara gillet som ger ut en årsskrift.

För sjuttonde gången har Birger Sjöbergssällskapet lyckats fylla en bok om vår egen skald, som f.ö. var gillebroder på sin tid.

Visste Ni det?

Där finns tydligen djupa källor att ösa ur.

Initiativtagaren till Birger Sjöbergssällskapet och dess allt i allo Harald Nissen har efter 18 år avgått som sekreterare och efterträtts av Leif Göthblad som därmed lagt ytterligare ett uppdrag till sina många övriga.

På muséet har man nu inte bara gjort Sjöbergssrummet tillgängligt för besökare. Vår unika fågelsamling har efter många års förvisning till källaren åter placerats i sina ursprungliga montrar.

Apropå flyttfåglar så har landshövdingen Gunnar von Sydow återvänt till Danderyd och efterträtts av Göte Fridh, som jag hoppas skall trivas i vår stad. Jag hoppas dessutom att han låter Länsrättens folk fortsätta att trivas här och inte medverkar till att deportera dem till Borås.

Och så några jubiléer.

Den 2 september 1898 invaderades staden av en för vänersborgarna främmande armé, som under valspråket "Blod och eld" förskansade sig i logen Nyblommans lokaler vid Östergatan.

Det var Frälsningsarmén, som då intog staden med sång och strängspel och sin glada förkunnelse.

Frälsningsarmén har i år firat 80-årsjubileum i vilket representanter från staden och dess olika samfund deltog och vittnade om de värdefulla insatser som jubilaren gjort i vårt samhälle.

Stadens äldsta bilföretag A Joh Larssons Maskinaffär AB har i år celebrerat sin 75-åriga tillvaro i Vänersborg.

Om stiftaren på sin tid lytt ordspråket "skomakare bliv vid din läst" så hade detta inte kunnat ske. Anders Johan var en driftig skomakare som övergav lästen och startade med symaskins- och cykelreparationer. Han var dessutom framsynt nog att även producera egen arbetskraft till sitt växande företag. Här gäller inte tesen "förvärva, ärva, fördärva". Tvärtom har detta familjeföretag under flera generationer utvecklats till ett betydande bilföretag.

Idrottsföreningen Kamraterna är också en pigg åldring som i år fyllt 75 år. När man studerar bilden av huvudsstyrelsen 1931 är det många kända vänersborgare som passerar revy. De flesta är borta men några finns kvar, bl.a vår förre krönikör Thorsten Gulz.

Muntra fruarna i Husmodersföreningen Hem och samhälle har firat

sina 50 år med samling i kyrkan och därefter stor baluns på Stadshotellet. En livlig förening med egen sångkör och många talanger som sprider glädje och trivsel på sammankomsterna — men skall man som nu ha riktigt trevligt får gubbarna i jämlichetens namn vara med.

Vår charmanta stadsmusikkår har blivit 50 år och jubilerat med stor konsert på teatern med efterföljande bankett.

Staden är verkligen att gratulera till en så vältrimmad och välspelande musikkår, som under många år lockat man ur huse närhelst den framträtt.

Det finns all anledning att önska denna ungdomliga 50-åring en god fortsättning.

Vänersborgs Boxningsklubb är ännu en förening som i 45 år slagit sig fram till ett jubileum som firades i Idrottshusets cafeteria med medaljutdelning och allt.

Vänersborgs Boxningsklubb som verkat vara groggy några år är tydligen på väg tillbaka i ringen igen. Vi väntar med spänning på en ny rond i VBK:s historia.

Personligen firar även jag ett litet jubileum, visserligen bara 10 år, men ändå.

Tio år som krönikör i Vänersborgs Söners Gille.

Detta föranleder mig att tacka alla gillebröder för den välvilja som kommit mig till del under denna tid, och då denna årskrönika mänskligt att döma är min sista, vill jag önska min efterträdare glädje och framgång med denna nog så inspirerande uppgift.

Vem det blir?

Ja, det mina Bröder får Ni veta vid nästa högtidsstämma.

En sak kan jag lova.

Det kommer inte att bli sämre.

Och så till sist.

ETT GOTT NYTT GILLEÅR.

Vänersborg allhelgonadagsafton den 3 nov 1978

SVEN LIND

Nedanstående bestämmelser, som trädde i kraft år 1971, är tidigare publicerade i årsskriften 1972.

Bestämmelser för Vänersborgs Söners Gilles medalj.

1. Gillets medalj är en förtjänstmedalj och kan tilldelas gillebroder som under en följd av år nedlagt ett betydelsefullt och uppoffrande arbete inom Gillet och för dess syften.
2. Medaljen kan ock tilldelas person, som i ideellt syfte gjort märkbara insatser i staden, eller person, som genom sin verksamhet i Vänersborg gjort sig särskilt förtjänt om stadens väl och dess anseende.
3. Medaljen kan ock tilldelas i Vänersborg född person, som, ehuru verksam på annan ort, genom sina kulturella eller ideella insatser eller genom sin verksamhet hedrat den stad som sett honom födas.
4. Medaljen kan ock tilldelas gillebroder eller annan, som genom gåvor, forskning eller genom ekonomiskt stöd skapat underlag för Gillet att i Årsskriften eller på annat sätt publicera uppsatser, som befordrar kännedom om Vänersborg och dess omnejd och om de människor som där levat och verkat.
5. Styrelsen ensam utser medaljör enligt ovanstående bestämmelser. Medaljen utdelas på Gillets Högtidsstämma.

Bestämmelser för tilldelning av Vänersborgs Söners Gilles 25-årstecken.

1. Gillets 25-årstecken tilldelas gillebroder som i 25 år tillhört Gillet och som har fyllt 45 år.
2. 25-årstecknet tilldelas därtill berättigad gillebroder som efter kallelse infinner sig vid Gillets Högtidsstämma, då tecknet skall överlämnas.
3. Gillebroder, som ej personligen eller genom ombud haft tillfälle att vid Högtidsstämman mottaga 25-årstecknet, äger att, efter därom uttalad önskan, få sig tecknet tillsänt.
Tecknet sändes då som postförskott mot expeditiionskostnader.

MINNESRUNOR 1978

Bort gå de,
stumma skrida de,
en efter en, till skuggornas värld

Under 1978 var Döden skonsam mot vårt Gille. Blott åtta bröder fingo göra den i dikten antydda vandringen, bland dem vår till både levnads- och medlemsåren äldste, varigenom den sista länken i kedjan från Gillets tidigaste år brustit. Våra bortgångna bröder fyllde i skilda ställningar väl sitt värv och hedrade vårt Gille, som med dessa rader vill tacksamt bevara minnet av dem för kommande tider.

F.d. landsfogden CURT d'ORCHIMONT tillhörde en släkt, som av gammalt haft anknytning till Vänersborg. Han var född i Göteborg den 1 juni 1898 och tog där studentexamen 1918. I Lund blev han jur. kand. 1923. Efter tingstjänstgöring i Hallands södra domsaga 1923-1926 blev han länsnotarie vid länsstyrelsen i Hallands län 1927 men övergick snart till åklagarebanan. 1933 förordnades han till t.f. landsfogde i Älvsborgs län. Sedan han 1936 genomgått den första landsfogdekursen vid Statens polischefsskola, utnämndes han till ordinarie landsfogde i vårt län 1937 och innehade denna tjänst till pensioneringen 1963. Han var alltså landsfogde här i trettio år. Som landsfogde var han både länets polischef och dess högste åklagare, två maktpåliggande uppdrag, som numera uppdelats på olika befatt-

ningshavare. När Skaraborgs flygflottilj (F 7) uppsattes på Sätenäs blev han krigsfiskal vid förbandets krigsrätt tills denna indrogs vid krigsdomstolarnas avskaffande 1948. Som åklagare kan om honom anföras de från 1500-talet stammande domarereglernas visa ord, att "all lag skall med beskedlighet driven varda".

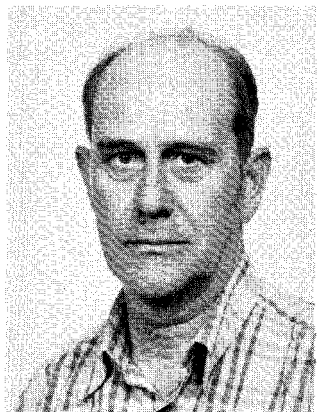
Curt d'Orchimont var en boksynt man med starka humanistiska intressen. På sin vackra egendom Björkås vid foten av Halleberg, som han förvärvade strax efter bosättningen i Vänersborg, hade han samlat ett rikhaltigt bibliotek. Han var mångårig medlem i Humanistiska förbundet i Vänersborg, tidigt medlem i dess styrelse och under åren 1946-1949 ordförande. Då han lämnade detta uppdrag kallades han till förbundets hedersledamot. Han bibehöll sitt intresse för dess verksamhet och vid förbundets femtioårsjubileum 1969 manifesterade han detta genom att tillsammans med sin maka göra en donation till förmån för verksamheten. I detta sammanhang kan nämnas att makarna d'Orchimont bidragit till att lösa den segslitna frågan om en ny kyrka i Vargön genom att till församlingen skänka ett område av Björkåsparken till kyrkotomt, där nu en ny kyrka håller på att uppföras. Tyvärr fick han ej uppleva invigningen, han avled den 5 mars 1978.

Curt d'Orchimont hade genom sin härstamning stort intresse för Vänersborg och dess historia. Det glädde honom när han 1960 invaldes i vårt Gilles. Det kan erinras om att han i Gillets årsskrift 1964 lämnat ett intressant bidrag till kännedom om ett par mer än 100-åriga gruppfoton i Gillets samlingar: En dansklubb i Vänersborg för 100 sedan.

Då f.d. godsägaren HADAR GRUNDBERG avled den 14 juni 1978, gick Gillets såväl till levnadsåren som till medlemsåren äldste broder ur tiden. Han var född i Vänersborg den 1 juli 1884. Efter skolgång i stadens läroverk praktiserade han i lantbruk och genomgick Skaraborgs läns lantmannaskola. Han fortsatte inom jordbruket, var bokhållare och inspektor på olika gårdar, tills han 1908 arrenderade Linds egendom i Askersundstrakten. Åren 1939-1947 var han ägare till gården, men drog sig sistnämnda år tillbaka från yrkeslivet och bodde först i Askersund, sedan i Malmköping och sina sista år i Uppsala.

Grundberg inträdde i Gillet redan 1907, alltså för 72 år sedan, och var den siste kvarlevande av dem, som alltsedan Gillets första decennium varit trogna medlemmar. Han hedrades med Gillets guldmedalj 1956.

Snickaren ÅKE KARLSSON föddes i Vänersborg den 12 februari 1915 och omkom genom olyckshändelse den 22 juni 1978. Sedan han genomgått folkskolan kom han i snickarelära hos den på sin tid välkända firman Bröderna Svensson och efter utlärt yrke stannade han där och arbetade sedan hos byggmästaren Enok Svensson, tills han 1964 anställdes vid stadens fastighetskontor. Han har fått det vitsordet, att han var en mycket skicklig finsnickare och att han för sin yrkeskunskap var uppskattad av sina förmän.

Karlssons stora hobby var segling. Allt sedan barndomen tillbragte han all ledig tid på Vänern, vars farvatten han var väl förtrogen med. Sedan 1934 var han medlem i Vänersborgs segelsällskap och han deltog under åren i ett stort antal regattor runt Vänern.

Karlsson inträdde i Gillet 1958.

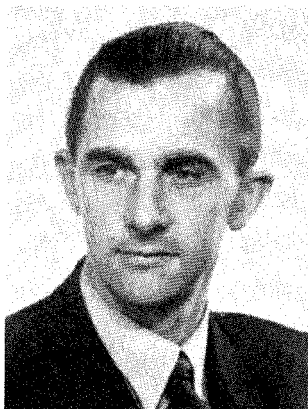
F. konditorn GÖSTA STRÖM föddes i Vänersborg den 15 september 1908 och avled i Hedemora den 8 augusti 1978. Han lärde konditorsyrket på den arbetsplats, som alltså finns kvar på norra sidan av Plantaget i Drottningatan 18 och var även anställd hos konditor Brinkman vid Kungsgatan på andra sidan Plantaget. Efter konditioner i bl.a. Trollhättan och Malung kom han i mars 1932 till Hedemora och fick anställning på Wienerkonditoriet, som han och hans maka övertog 1937 och drev till 1962. Hans hobby var trädgårdsodling och under sin pensionärstid ägnade han sig ivrigt däråt. Utan att vara aktiv idrottsman intresserade han sig efter bosättningen i Hedemora för idrott, särskilt ishockey. I flera år var han ledamot i styrelsen för Hedemora sportklubb och en tid dess ordförande. Han stödde även IFK i Hedemora.

Ström inträdde i Gillet 1955.

Maskinisten TAGE WERNER var född i Vänersborg den 29 oktober 1915 och avled i Trollhättan den 12 september 1978. Han var under tidigare år anställd vid landstingets inrättningar här som eldare och reparatör men 1956 flyttade han till Trollhättan som maskinist hos Volvo-Flygmotor. Idrotten var genom åren Werners allt uppslukande intresse vid sidan av arbetet. Sedan 1932 tillhörde han Vänersborgs IFK och där verkade han som aktiv bandyspelare och lagledare och var även sekreterare och v. ordförande i föreningens styrelse. I Kamratveteranerna var han kassör. Han sysslade även med friidrott. Han var en av stiftarna till Vänersborgs gymnastikförening och inom Vänersborg roddklubb var han aktiv. I Trollhättan ägnade han sig åt båtklubben och han var under många år kassör i Vänerns Båtförbund. Ett stort antal priser och diplom vittna om hans idrottsintresse och den uppskattning han rönt för sina insatser.

Werner blev medlem i Gillet 1971.

F. yrkesläraren FOLKE ROBERTSON föddes i Vänersborg den 18 juni 1908 och avled här den 22 november 1978. Han var en skicklig yrkesman. Hans stora intresse vid sidan av arbetet var sången. Som förstätenor gjorde han under många år uppskattade insatser både i Sångsällskapet Sjung Sjung och i Par Bricoles sångkör.

Robertson blev medlem i Gillet 1954. Strax före sin bortgång tilldelades han Gillets 25-årsstecken.

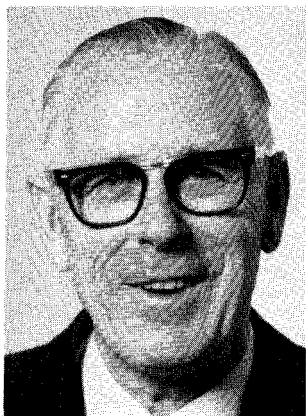

F. kamreraren HARALD ANDRÉ föddes i Buffalo, USA, av svenska föräldrar den 5 februari 1906. Familjen återvände till Sverige 1910 och bosatte sig i Vänersborg. Harald André var sedan dess vänersborgare större delen av sitt liv. Han genomgick stadens läroverk och tog där studentexamen 1926. Efter anställning på tändstickfabriken 1928-1929, studerade han vid Göteborgs Handelsinstitut. Utexaminerad därifrån 1930, var han 1931-1933 kassör vid Lysekils-Posten, men återvände till Vänersborg som tjänsteman vid Älvsborgs norra hushållningssällskap. Han blev 1939 kamrer i hushållningssällskapet och när denna ärevördiga institutions funktioner till största delen överfördes till den mer politiska lantbruksnämnden, överflyttades hans befattning till denna och han kvarstannade där till dess han 1971

nådde pensionsåldern. Han var under ett antal år kassaförvaltare i Näässtiftelsen och hade också andra uppdrag, som voro förknippade med hushållningssällskapet. På det kommunala området togs hans erfarenhet i anspråk som mångårig stadsrevisor.

Stilla och försynt gick Harald André sin väg genom livet, troget och omsorgsfullt fullgjorde han sin gärning.

André inträdde i Gillet 1954. När han avled den 30 november 1978, hade han några veckor tidigare tilldelats Gillets 25-årstecken.

Förre skolvaktmästaren ALLER ANDERSSON var vänersborgare till börden, född i Östra Haga den 30 januari 1909 och medlem i Östra Hagapojkarna. Han började förvärvsarbetet i tändsticksfabrikens smedja, men övergick, när Kreugerkraschen 1932 sopade bort denna arbetsplats, till Nabbensbergs tegelbruk som chaufför. 1940 utsågs han till vaktmästare vid Norra folkskolan och där verkade han i 33 år till pensionsåldern. För sin långa tjänst och sina kommunala insatser belönade staden honom 1970 med sin guldlocka.

Sedan ungdomen var han intresserad av nykterhetsrörelsen och tillhörde sedan 1928 logen Vänersborg 2331. I stadens nykterhetsnämnd fick han länge verka, först som suppleant 1945-1949 och sedan som ledamot 1949-1973. Han var ledamot i skolstyrelsen 1940-1943 och dessutom en tid suppleant i socialvårdsdelegerade.

Svenska Turistföreningens vandrarhem var, före Idrottshusets tillkomst, förlagt till Norra folkskolan. Aller Andersson och hans hustru förestodo under 19 somrar vandrarhemmet, ett arbete som, när hemmet flyttades från skolan, belönades med turistföreningens minnestecken.

När Aller Andersson avled den 15 december 1978, hade han varit medlem i vårt gille sedan 1955.

EINAR WEISS

Ej är jag så rädd för dig, tigande Död,
med kinder så kalla och bleka.
Jag vet du mig hämtar en gång i min nöd,
sen tankarna tröttnat att leka,
men heter du Död, detta skrämmande namn,
så vet jag ändock du bär frid i din famn
för dem som ha segnat på färden
i den rolösa, stormiga världen.

(Birger Sjöberg)

Styrelseberättelse

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gille får härmed avgiva följande berättelse för verksamhetsåret 1978, Gillets 73:e arbetsår.

Gillet har under året varit samlat till Årsstämma tisdagen den 11 april 1978 i Odd Fellow lokalen och till Högtidsstämma på Stadshotellet, Allhelgonadags afton, fredagen den 3 nov 1978. Högtidsstämman som samlat 88 gillebröder, leddes av 1:e Äldermannen Olov Janson.

Gillets 25-årstecken tilldelades gillebröderna: Harry Berger, Mauritz Björnberg, Sven Björnberg, Torsten Bäckström, Harry Larsson, Torsten Larsson, Haldor Thimgren, Gustaf Wassenius, Harry Johansson, Gunnar Blomgren, Lennart Ahlin, Einar Andersson, Harald André, Gunnar Brigelius, Bertil Carlsson, Nils Erik Carlsson, Folke Lindgren, Elmer Paulsson, Paul Pårud, Folke Robertsson, Torsten Werner, Rune Mollberg, Bengt R Jonsson, Erik Albrektsson.

Sedan stadgeenliga ärenden behandlats avslutade 1:e Äldermannen Högtidsstämman. Gillebröderna samlades därefter till en gemensam måltid. Gillets årsskrift har under året utkommit med sin fyrtiosjunde årgång, som distribuerades under oktober månad.

Den nya formen för inbetalning av medlemsavgift, i början av arbetsåret och ej i samband med Årsskriften, blev mycket lyckosam och mottogs positivt av medlemmarna.

Vid årets slut hade Gillet 698 medlemmar.

Gillets ekonomiska ställning, fondernas förvaltning och Gillets understödsverksamhet framgår av nedan lämnade redogörelse. Beträffande Gillets fastighet med tillhörande fond hänvisas till Älderdomshemsstiftelsens särskilda styrelseberättelse.

Inom sig har styrelsen för året utsett till 2:e Älderman Sten Sahlin, till gilleskrivare Stig Larsson, till kassafogde Ole Thernquist, till gillevärd Evert Lundborg, till krönikör Kjell Thernquist och till bisittare Sven Lind och Carl Viking Wahlin. Styrelsen har under året haft 7 protokollförda sammanträden varjämte annat samråd ägt rum.

Vänersborg den 29 mars 1979

Olov Janson

Sten Sahlin

Stig Larsson

Ole Therquist

Sven Lind

Evert Lundborg

Carl Viking Wahlin

1. ALLMÄNNA KASSAN

D e b e t				Kred
Behållning från 1977	5.514:37	Hyra till Stiftelsen	4.000:—	
Medlemsavgifter	21.680:—	Extra bidrag Stiftelsen	2.000:—	
Ränta sparkassa	1.315:70	Sammanträdeskostn.	681:90	
		Kontor & trycksaker	2.011:55	
		Uppvaktningar	407:—	
		Porto	1.513:55	
		Skatt	32:—	
		Andel i årsskriften	11.023:—	
		Värme arkiv & kontor	1.105:—	
		Birger Sjöbergssällsk.	50:—	22.824:—
		Behållning till 1979		
		Kassa & Postgiro	832:62	
		Innest. i bank	4.853:45	5.686:0
	<u>28.510:07</u>			<u>28.510:0</u>

2. VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES FÖRSKÖNINGSFOND

Behållning från 1977	9.142:97	Skatt	192:—
Ränta	600:—	Beh till 1979	
		Lån till Stiftelsen	2.610:—
		Innest i bank	6.940:97
	<u>9.742:97</u>		<u>9.550:9</u>
			<u>9.742:9</u>

3. NAMNKUNNIGA VÄNERSBORGARES MINNESFOND

Behållning från 1977	2.255:51	Skatt	27:—
Ränta	160:—	Beh till 1979 innest i bank	2.388:51
	<u>2.415:51</u>		<u>2.415:51</u>

4. KNUT HERNSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND

Behållning från 1977	4.666:75	Julgåvor	300:—
Ränta	335:—	Beh till 1979 innest i bank	4.701:75
	<u>5.001:75</u>		<u>5.001:75</u>

5. HJALMAR A. LINDEDALS MINNESFOND

Behållning från 1977	13.144:73	Behållning till 1979	
Ränta	830:—	Lån till Stiftelsen	4.940:—
	<u>13.974:73</u>	Innest i bank	9.034:73
			<u>13.974:73</u>

6. MAJOR OSCAR WENNERSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND

Behållning från 1977	5.716:67	Behållning till 1979	
Ränta	385:—	Lån till stiftelsen	1.140:—
	<u>6.101:67</u>	Innest i bank	<u>4.961:67</u>
			<u>6.101:67</u>

7. WILHELM & NORA MALMBERGS DONATION

Behållning från 1977	14.296:30	Skatt	280:—
Ränta	857:—	Behållning till 1979	
	<u>15.153:30</u>	Lån till Stiftelsen	7.305:—
		Innest i bank	<u>14.873:30</u>
			<u>15.153:30</u>

8. RICHARD DYMLINGS ÅRSSKRIFTSFOND

Behållning från 1977	5.364:80	Skatt	95:—
Försålda årsskrifter	310:—	Kostnad för årsskriften	8.010:—
Annonser	5.700:—	Beh till 1979 innest i bank	3.619:80
Ränta	<u>350:—</u>		
	11.724:80		<u>11.724:80</u>

9. LAURA & ESTER DANIELSSONS UNDERSTÖDSFOND

Behållning från 1977	13.347:71	Behållning till 1979	
Ränta	813:—	Lån till Stiftelsen	6.330:—
	<u>14.160:71</u>	Innest i bank	<u>7.830:71</u>
			<u>14.160:71</u>

10. NILS CARLSTRÖMS MINNESFOND

Behållning från 1977	8.131:66	Skatt	151:—
Ränta	515:—	Behållning till 1979	
	<u>8.646:66</u>	Lån till Stiftelsen	2.900:—
		Innest i bank	<u>5.595:66</u>
			<u>8.646:66</u>

11. VIKTOR & ELLEN HANSSONS UNDERSTÖDSFOND

Behållning från 1977	5.539:60	Behållning till 1979	
Ränta	341:—	Lån till Stiftelsen	2.510:—
	<u>5.880:60</u>	Innest i bank	<u>3.370:60</u>
			<u>5.880:60</u>

12. EMIL JOHANSSONS UNDERSTÖDSFOND

Behållning från 1977	4.103:07	Behållning till 1979	
Ränta	296:18	Innest i bank	4.399:2
	<u>4.399:25</u>		<u>4.399:2</u>

13. HALVORD LYDELLS MINNESFOND

Donator Bertil Landberg

Behållning från 1977	9.740:—	Behållning till 1979	
Ränta	717:—	Innest i bank	10.457:—
	<u>10.457:—</u>		<u>10.457:—</u>

GRANSKNINGSBERÄTTELSE

Undertecknade, som utsetts att granska Vänersborgs Söners Gilles räkenskaper och förvaltning under 1978, får efter fullgjort uppdrag avge följande berättelse.

För uppdragets fullgörande har vi tagit del av Gillets samt dess fonders räkenskaper och styrelsens berättelse samt i övrigt företagit de granskningsåtgärder vi ansett nödvändiga.

Någon anledning till anmärkning föreligger icke beträffande de till oss överlämnade revisionshandlingarna, bokföring, inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande Gillets förvaltning.

Med anledning av den verkställda granskningen tillstyrker vi full ansvarsfrihet för den tid revisionen omfattar.

Vänersborg den 23 mars 1979

Gunnar Berger
granskningsman

Mauritz Björnberg
granskningsman

**STIFTELSEN VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES
ÅLDERDOMSHEMS STYRELSEBERÄTTELSE
FÖR ÅR 1978.**

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gilles Ålderdomshem får härmed avgiva följande berättelse över verksamhetsåret 1978, Stiftelsens tjugosjunde arbetsår.

Räkenskaperna utvisa följande:

VINST & FÖRLUST KONTO

Debet			Kredit
Räntors konto	10.219:55	Hyrors konto	21.260:—
Skatte konto	744:—	Bidr. fr allm. kassan	4.000:—
Fäst.kostn. konto	3.479:40	Extra bidr. allm. kassan	2.000:—
Försäkringars konto	3.886:—	Räntors konto	253:44
Reparations konto	5.701:—		
Utgåvors konto	300:—		
Årets överskott	3.183:49		
	<u>27.513:44</u>		<u>27.513:44</u>

IN & UTGÅENDE BALANS KONTO

Tillgångar	1/1	31/12
Fästighets konto (taxv 150.000:—)	155.000:—	155.000:—
Inventarie konto	3.100:—	3.100:—
Bank & postgiro konto	4.473:90	4.157:39
	162.573:90	162.257:39
Capital konto	14.534:10	11.350:61
	<u>177.108:—</u>	<u>173.608:—</u>
S k u l d e r		
Låne konto	177.108:—	173.608:—

SYSKONEN INGEBORG & GOTTFRID ELIASSENS DONATION

Debet			Kredit
Behållning från 1977	74.024:96	Vänerns Golv	11.129:60
Lånta	233:09	Beh till 1979	
		Lån till stiftelsen	61.623:—
		Innest i bank	1.505:45
	<u>74.258:05</u>		<u>63.128:45</u>
			<u>74.258:05</u>

Kostnaderna för Gillets fastighet stiger för varje år. Under året har, enligt brandskyddsförordningen, nya utgångs- och nödutgångsskyltar blivit uppsatta och i samband därmed en del elektriska arbeten utförts till en kostnad av kr. 1.862:—. Hotellets kyl har måst ersättas, pris kr. 2.350:—. Försäkringspremien har stigit med ca 2.000:—. Revisionsbesiktning av elledningar har utförts, kostnad 865:—. En billast grus på gården 513:—. Dessa kostnader jämte en del andra, såsom räntor renhållning och smärre reparationer och diverse omkostnader har alltså belastat fastigheten. På grund av ovanligt stora kostnader för fastigheten har styrelsen därför sett sig nödsakad, att minska på amorteringen av fondernas lån till stiftelsen med 1.000:— och helt avstå från att betala ränta till Eliassonska fonden detta år.

Under 1977 har Hälsovårdsnämnden besiktigat hotellet och Gillet ålades därvid att lägga in nya mattor i 2:a våningen. Kostnaden för detta arbete, som utförts 1977-78 uppgick till 11.129:60 kr har måst debiteras Eliassonska fonden. (fastighetsf)

Anbud har infordrats och granskats av styrelsen vid inköp av kyl såväl som mattinläggningen.

Inom sig har styrelsen för året utsett till v.ordförande Sten Sahlin, till sekreterare Stig Larsson, till kassör Ole Thernquist samt till fastighetsförvaltare Carl-Viking Wahlin.

Vänersborg den 29/3 1979

Olov Janson

Sten Sahlin

Stig Larsson

Ole Thernquist

Carl-Viking Wahlin

Sven Lind

Evert Lundborg

Revisionsberättelse

Undertecknade, som utsetts att granska stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Älderdomshems räkenskaper och förvaltning får efter fullgjort uppdrag avgiva följande berättelse.

För uppdragets fullgörande har vi tagit del av stiftelsens räkenskaper och styrelsens berättelse, som lämnar upplysning om stiftelsens ekonomiska förhållanden och om förvaltningen av dess angelägenheter.

Anledning till anmärkning föreligger icke i avseende å redovisningshandlingarna, bokföringen, inventeringen av tillgångarna eller eljest be-
träffande förvaltningen av stiftelsens angelägenheter.

Fastigheten anses försäkrad till betryggande belopp.

Med stöd av vad vi under revisionen inhämtat tillstyrker vi full an-
svarsfrihet för 1978 års förvaltning.

Vänersborg den 23 mars 1979

Gunnar Berger
revisor

Mauritz Björnberg
revisor

SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES TILLGÅNGAR DEN 31/12 1978

Allmänna kassan	5.686:07	
Vänersborgs Söners Gilles Försköningsfond	9.550:97	
Namnkunniga Vänersborgares Minnesfond	2.388:51	
Knut Hernströms Understödsfond	4.701:75	
Hjalmar A. Lindedals Minnesfond	13.974:73	
Major Oscar Wennerströms Understödsfond	6.101:67	
Wilhelm & Nora Malmbergs Donation	14.873:30	
Richard Dymlings Årsskriftsfond	3.619:80	
Laura & Ester Danielssons Understödsfond	14.160:71	
Nils Carlströms Minnesfond	8.495:66	
Viktor & Ellen Hanssons Understödsfond	5.880:60	
Emil Johanssons Understödsfond	4.399:25	
Halvord Lydells (Landbergs) Minnesfond	<u>10.457:—</u>	104.290:02
Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Älderdomshem Ingeborg & Gottfrid Eliassons Donationsfond	74.258:05	
Avgår fastigheten	<u>11.350:61</u>	<u>62.907:44</u>
		167.197:46

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES
MEDLEMMAR
1978

MEDLEMMAR

	Födelse- år	Inträ- desår
ADOR, HANS, Personalchef, Växjö	1935	75
ALBRECHTSON, ERIC, fd Tillskärare, Vänersborg	1894	54
ALEXANDERSSON, HANS, Naturvårdsassistent, Vänersborg	1948	75
ALEXANDERSSON, ZAID, Ledningsingenjör, Vänersborg	1924	55
*ALFREDSSON, GÖSTA, Försäljare, Vänersborg	1922	51
ALFREDSSON, LARS, Vänersborg	1956	76
AHLIN, ANDERS, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1965	78
AHLIN, GÖRAN, Ingenjör, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1944	58
*AHLIN, LENNART, Bilskolechef, Vänersborg	1916	54
AHLIN, ULF, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1968	78
AHLM, ALLAN, Järnhandelsbiträde, Vänersborg	1923	58
ALM, LARS, Byggnadsingenjör, Vänersborg	1944	73
ALMGREN, BOO, Kapten, Göteborg	1908 (43)	76
*ALMQVIST, SVEN, Professor, Linköping	1931	46
ALMSTRÖM, NILS OLOF, Provinsialläkare, Kungälv	1910	55
AMGÅRD, KARL-ERIC, Kommunalarbetare, Vänersborg	1940	74
ANDERSSON, ALLAN, Sjukvårdare, Vänersborg	1917	60
ANDERSSON, ALLER, Skolvaktmästare, Vänersborg †	1909	55
*ANDERSSON, ARNE, Yrkesvalslärare, Bromma	1917	43
ANDERSSON, BO, Ingenjör, Örebro	1940	74
ANDERSSON, BROR, Sägare, Brålanda	1935	69
ANDERSSON, CARL-AXEL, Göteborg	1918	72
ANDERSSON, CHRISTER, fil.mag. Vänersborg	1945	55
*ANDERSSON, EINAR, Lagerchef, Vänersborg	1914	54
*ANDERSSON, ERIC, Assistent, Vänersborg	1915	51
*ANDERSSON, FRITIOF, fd. Jordbruksförman, Vänersborg	1897	42
*ANDERSSON, GÖSTA, Sjukhusintendent, Vänersborg	1913	46
ANDERSSON, HUGO, Televerksarbetare, Vänersborg	1917	69
ANDERSSON, IVAR, Köpman, Vänersborg	1918	65
ANDERSSON, JOHN, Reparatör, Hisingsbacka	1953	74
ANDERSSON, KARL-GUSTAV, Representant, Vänersborg	1935	76
ANDERSSON, LARS, Glasmästare, Vänersborg	1930	59
ANDERSSON, MAGNUS, Brålanda	1968	69
*ANDERSSON, NILS, Disponent, Göteborg	1915	53
*ANDERSSON, NILS, Köpman, Vänersborg	1922	51
*ANDERSSON, OSCAR, fd. Förman, Vänersborg <i>innehavare av gillets medalj (1955)</i>	1892	42
ANDERSSON, PER ARNE, Brålanda	1970	70
*ANDERSSON, RAGNAR, fd. Köpman, Vänersborg	1919	35

*ANDERSSON, STIG, Socialvårdschef, Vänersborg	1918	45
ANDERSSON, RAGNAR, Köpman, Vänersborg	1928	76
ANDERSSON, STIG, Mättningsbiträde, Vänersborg	1924	70
ANDERSSON, TOMMY, Affärsbiträde, Vänersborg	1950	75
ANDERSSON, TORSTEN, Byrådirektör, Vänersborg	1914	55
ANDERSSON, VIKTOR, Transportarbetare, Vänersborg	1900	61
ANDERSSON, YNGVE, Vaktmästare, Vänersborg	1925	72
*ANDRÉ, HARALD, Kamrer, Vänersborg †	1906	54
*ANDRÉASSON, KARL, Museivaktmästare, Vänersborg	1907	53
ANDRÉEN, ANDERS, Järnhandlare, Vänersborg	1938	68
ANDRÉEN, BERTHEL, Järnhandlare, Vänersborg	1908	66
ANDRÉN, HELGE, Köpman, Göteborg	1914	66
ANGSÉUS, TAGE, 1:e polisinspektör, Vänersborg	1924	75
ARVEBLAD, KARL, Maskinist, Vänersborg	1912	61
ARVIDSON, BENGT, Skötare, Vargön	1949	75
*ARVIDSSON, BIRGER, Schaktmästare, Köping	1897	46
ARWIDSSON, UNO, Expeditionsassistent, Vänersborg	1927	60
ASPMAN, ARNE, Elektriker, Vänersborg	1920	59
BACK, EVERT, Expeditionsvakt, Vänersborg	1918	55
BACK, INGVAR, Rörmontör, Vänersborg	1932	73
BACK, JAN, Konditor, Vänersborg	1934	63
BEHRNS, RAGNAR, Överskötare, Vänersborg	1910	66
BENGTTSSON, PATRIC, Studerande, Vänersborg	1965	78
BENGTTSSON, RAGNAR, fd. Linjemästare, Trollhättan	1903	55
BENGTTSSON, ROLF, Faktor, Vänersborg	1934	76
BERG, CHRISTIAN, Vänersborg	1968	68
*BERG, GUNNAR, Boktryckare, Vänersborg	1920	53
BERG, HÅKAN, Faktor, Vänersborg	1944	68
BERG, LARS, Vänersborg	1967	68
BERG, SUNE, Åkeriägare, Vänersborg	1939	67
BERGER, ANDRÉAS, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1974	76
BERGER, GUNNAR, Ingenjör, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1943	55
*BERGER, HARRY, Disponent, Vänersborg	1904	54
BERGER, MAGNUS, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1967	76
BERGER, MAX, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1970	76
BERGER, ORVAR, Tandläkare, Vänersborg	1937	72
*BERGGREN, ERIC, Intendent, Loro Ciufenna, Italien	1911	32
*BERGLUND, GÖSTA, Sjöingenjör, Malmö	1920	43
*BERGSTRÖM, THORSTEN, Tandläkare, Hälsingborg	1912	29
*BERRMAN, GÖSTA, Ämneslärare, Göteborg	1910	43
*BERGMAN, KARL-ERIK, Ingenjör, Nol	1930	48
BIEL, GUNNAR, Sjukgymnast, Upper Darby (U.S.A.)	1901	(24)62
*BIEL, GÖSTA, Direktör, Lerum	1911	46
BILLENGREN, LARS, Köpman, Dals Rostock	1938	75

BJERSTAF, LARS, Vänersborg	1940	76
BJÖRKMAN, LENNART, Sjukvårdsdirektör, Vänersborg	1923	65
BJÖRNBERG, HÅKAN, Fil.kand., Vänersborg	1954	77
*BJÖRNBERG, MAURITZ, Kamrer, Vänersborg	1927	54
BJÖRNBERG, SVEN, Polisman, Vänersborg	1929	54
BJRÖNBERG, THOMAS, Civilingenjör, Angered	1953	77
BJÖRNDAHL, KARL-ERIK, Bokbindaremästare, Vänersborg	1926	60
BLOMGREN, HANS, Stenhuggare, Vänersborg	1943	77
*BLOMGREN, GUNNAR, Stenhuggarmästare, Vänersborg	1912	54
BLOMGREN, LARS, Fritidsassistent, Vänersborg	1941	77
BLOMGREN, MATS, Vänersborg	1960	77
BLOMGREN, SVEN, Professor, Vänersborg	1908	77
BODÉN, SIGVARD, Ingenjör, Norsborg <i>ständig medlem</i>	1923	55
BODÉN, STIG, Ingenjör, Johanneshov <i>ständig medlem</i>	1914	55
*BORG, EINAR, Handlande, Vänersborg	1906	48
BRENNELID, JACK, Musiklärare, Vänersborg	1935	77
*BRIGELIUS, GUNNAR, Direktör, Åsa	1919	54
BROCKNER, TORSTEN, fd. Kamrer, Västerås	1898	61
BÜGLER, RONALD, Kamrer, Skövde	1928	74
BÄCKSTRÖM, BERTH, Åkeriägare, Vänersborg	1947	67
BÄCKSTRÖM, GUNNAR, Åkeriägare, Vänersborg	1932	67
*BÄCKSTRÖM, TORSTEN, Åkeriägare, Vänersborg	1907	54
CARLZÉN, YNGVE, fd. Befallningsman, Vänersborg	1902	70
*CEDERGREN, GÖSTA, fd. Länsläkare, Linköping	1905	30
*CEDERGREN, RAGNAR, Disponent, Båstad	1907	30
*CEDERGREN, STIG, Kanslichef, Gävle	1911	30
CEDERHOLM, ÅKE, Direktör, Uddevalla	1913	55
*CEGRELL, ELOF, Tjänsteman, Vänersborg	1916	49
DAFGÅRD, BENGT, Arbetsledare, Trollhättan <i>ständig medlem</i>	1939	50
DAFGÅRD, GUNNAR, Direktör, Källby	1919	67
*DAFGÅRD, HENRY, fd. Köpman, Vänersborg	1903	53
*DAHL, LENNART, Bergsingenjör, Sandviken	1924	48
DAHLGREN, ARNE, Byrådirektör, Vänersborg	1918	55
*DAHLIN, ERIK, Frisörmästare, Vänersborg	1896	30
DAHLLÖF, AXEL, Affärschef, Göteborg	1911	55
DAHLLÖF, MATS, Vänersborg	1965	67
*DAHLGREN, HUGO, Mättningsingenjör, Vänersborg	1911	53
DANIELSSON, HANS, Byggnadssnickare, Vänersborg	1918	75
DAVIDSSON, BENGT, Verkstadsmontör, Vänersborg	1957	71
DAVIDSSON, BILT, Bankkamrer, Vänersborg	1938	64
*DINETZ, FRITZ, Snickaremästare, Vänersborg <i>innehavare av gilletts medalj (1972)</i>	1895	21
DREVANDER, STIG, Ingenjör, Vänersborg	1928	73
d'ORCHIMONT, CURT, fd. Landsfogde, Vargön †	1898	60

EDHOLMER, GUNNAR, Kapten, Vänersborg	1900	62
*EDLUND, HARRY, Målaremästare, Vänersborg	1903	46
EDNER, KNUT, Apotekare, V:a Frölunda	1910	78
EDNER, OLLE, fd. Chefsredaktör, Stockholm	1908	78
EDVARDSSON, GUNNAR, Överskötare, Vänersborg	1916	71
*EK, HARALD, Överstelöjtnant, Täby	1919	44
*EK, KNUT, Slöjdlärare, Vänersborg	1924	50
*EKBLAD, BERTIL, Köpman, Trollhättan	1916	53
EKHOLM, GÖRAN, Försäljningschef, Vänersborg	1935	73
EKHOLM, PER-OLOF, Ingenjör, Vänersborg	1922	73
EKHOLM, SVEN, Köpman, Vänersborg	1916	60
EKMAN, LARS, Tekniker, Vänersborg	1949	74
EKSTEDT, THOMAS, Eslöv	1951	65
EKSTRÖM, ARTHUR, Vänersborg	1908	77
ELENSTIG, Köpman, Vänersborg	1930	75
*ELFMAN, NILS-OLOF, Rektor, Bromma	1919	44
ELMQVIST, SÖREN, Byggnadssnickare, Vänersborg	1940	75
*ELOW, STIG, Ingenjör, Sundsvall	1912	30
*ELOW, PER, fd. Bankkamrer, Vänersborg	1906	30
*EMANUELSSON, ERIC, Försäljare, Vänersborg	1916	51
*ENGLUND, GUNNAR, Direktör, Djursholm	1913	42
ENGLUND, CLAES, Ingenjör, Vänersborg	1943	47
ENGLUND, MAGNUS, Studerande, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1949	49
*ENGLUND, NILS, Leg.läkare, Vänersborg	1909	30
ENGLUND, NILS ERIK MAGNUS, Dyltabruk <i>ständig medlem</i>	1966	66
ENGLUND, NILS TURE, Leg. läkare, Dyltabruk	1939	47
ERICSON, ALLAN, Överpostiljon, Vänersborg	1913	55
ERICSSON, ANDERS, Tandläkare, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1944	54
*ERICSSON, BROR, Bagaremästare, Vänersborg	1913	46
ERICSSON, ERIC, Rörmontör, Vänersborg	1904	77
*ERIKSSON, FILIP, Murare, Vänersborg	1912	46
ERICSSON, GUNNAR V., Portvakt, Vänersborg	1918	66
ERICSON, GÖRAN, Fritidschef, Vänersborg	1927	77
*ERICSON, HENNING, Trädgårdsmästare, Vänersborg	1902	50
ERIKSSON, HENRY, Landstingsassistent, Habo	1909	55
ERICSSON, JOHAN FREDRIK, Vänersborg	1966	66
*ERICSSON, JOHN, Tandläkare, Vänersborg	1908	43
ERICSSON, JOHN-OLOF, Tandläkare Vänersborg <i>ständig medlm</i>	1939	54
ERICSON, KARL, fd. Kommunälråd, Vänersborg	1896	59
ERIKSSON, PER OLOF, Inspektör, Vänersborg	1932	64
ERICSON, TAGE, Trädgårdsmästare, Vänersborg	1906	55
ERIKSSON, ÅKE, Frisörmästare, Vänersborg	1921	58
ERLANDSSON, FILIP, fd. Hypoteksdirektör, Vänersborg	1909	78
ERLANDSSON, KURT, Ingenjör, Vänersborg	1925	70

ERLANSSON, SVEN, Arkitekt SAR, Vänersborg	1925	61
FAGERSTEDT, ERIK, Bankdirektör, Vänersborg	1906	76
FAGERSTEDT, LARS, Kontorist, Vänersborg	1942	76
FAGERSTRÖM, ARVID, Lagerarbetare, Vänersborg	1909	67
FALK, HARRY, Åkeriägare, Vänersborg	1906	55
FALK, ÅKE, Åkeriägare, Vänersborg	1942	66
FASTH, SIXTEN, Fotograf, Vänersborg	1926	74
FILIPSSON, GÖSTA, Snickare, Vänersborg	1914	68
FOCK, KARL-GÖRAN, Stud., Göteborg	1953	77
FOCK, STIG, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1915	75
*FORSS, ERIC, Tullförvaltare, Malmö	1910	52
FORSS, SVEN, Ingenjör, Mölndal	1916	69
FREDMAN, SUNE, Verkmästare, Vänersborg	1940	68
FREDRIKSSON, MATS, Direktör, Göteborg	1922	76
FRIBERG, KARL AXEL, Reservdelsman, Uddevalla	1923	69
FRIBERG, SVEN-OLOF, Sjukhusdirektör, Säter	1916	71
FRIBERG, ERIK, Tecknare, Trollhättan	1919	69
FRISK, KENT, Postiljon, Vänersborg	1945	67
FRÄNDEGÅRD, BENGT-OLOF, Ingenjör, Vänersborg	1927	67
FRÄNDEGÅRD, PER ARNE, Rektor, Töreboda	1920	67
FRÄNDEGÅRD, SVEN AXEL, Förvaltare, Jönköping	1922	67
FRÄNDEGÅRD, CARL-ERIK, Överstelöjtnant, Täby	1918	75
*FRÖBERG, GÖSTA, Apotekare, Vänersborg <i>innehavare av gillet</i> <i>medalj (1974)</i>	1896	24
FURBO, SIXTEN, Avsynare, Vänersborg	1917	56
FÄLLING, HARRY, Televerksarbetare, Vänersborg	1939	71
*GADDE, NILS OLOF, Sporthandlare, Vänersborg	1915	34
*GALLE, KJELL, Möbelhandlare, Vänersborg	1911	51
GALLE, NILS, Köpman, Vänersborg	1918	67
*GEMVIK, GÖSTA, Intendent, Vällingby	1911	47
*GEMVIK, OLOF, Direktör, Näsbyark	1917	46
GILLBERG, GÖSTA, Köpman, Trollhättan	1918	66
GILLBERG, ROLF, Köpman, Vänersborg	1939	77
GILLBERG, ÅKE, Förste expeditionsvakt, Vänersborg	1920	55
*GLASSELL, LENNART, Typograf, Vänersborg	1910	46
GRANAT, STELLAN, Fil.kand. Vänersborg	1948	77
GRANQVIST, ÅKE, Försäljare, Vänersborg	1939	67
*GRUNDBERG, HADAR, fd. Godsägare, Uppsala, <i>innehavare av gillet</i> <i>medalj (1956)</i> †	1884	07
GRÖNBERG, MATTIAS, Civilingenjör, Åkersberga	1932	60
*GULLBRANTZ, SVEN, Murare, Vänersborg	1913	44
GULZ, LENNART, Fil.mag. Vänersborg	1939	54
*GULZ, THORSTEN, fd. Driftchef, Vänersborg <i>innehavare av</i> <i>gillet medalj (1967)</i>	1905	28

*GUSTAFSSON, EDVARD, Stadsarkitekt, Ängelholm	1923	46
GUSTAFSSON, KENT, Mättningsbiträde, Vänersborg	1944	71
GUSTAFSSON, PAUL, Verkstadsägare, Vänersborg	1935	66
GUSTAFSSON, SUNE, Bagaremästare, Vänersborg	1918	55
GUSTAFSSON, EVERT, Sjukvårdare, Vänersborg	1937	77
GÖTHBERG, INGVAR, Servicerådgivare	1932	64
HAGBERG, BENGT, Källarmästare, Ed	1919	65
HAGBERG, CARL-GÖRAN, Konstnär, Ed	1922 (66)	74
*HAGBERG, JAN, Kalkylator, Kalmar	1922	53
*HAGBORG, ARNE, fd. Möbelhandlare, Vänersborg	1908	30
HAGBORG, GÖRAN, Revisor, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1941	53
*HAGBORG, TORSTEN, Tjänsteman, Trollhättan <i>ständig medlem</i>	1931	52
HAGLIND, STURE, Gymnastikdirektör, Skövde	1946	68
HAGSÉR, HÅKAN, Försäljare, Vänersborg	1947	72
*HALL, KARL-ERIK, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1912	52
HALLBERG, NILS, Ingenjör, Göteborg	1912	55
HALLINGBERG, OLOF, Tandläkare, Vänersborg	1915	66
*HALLONQVIST, UNO, Köpman, Vänersborg	1925	45
HALLQVIST, ANDERS, Veterinärassistent, Vänersborg	1945	76
HALLQVIST, ARNE, Adjunkt, Vänersborg	1917	67
HALLQVIST, KARL-ERIK, Vagarbetare, Vänersborg	1934	76
*HALLQVIST, TAGE, Med.lic., Vänersborg	1926	45
*HAMMARSTRÖM, UNO, Kapten, Umeå <i>ständig medlem</i>	1899	28
*HANSSON, BRYNOLF, Avsynare, Vänersborg	1924	52
HANSSON, CHRISTER, Restaurangchef, Arvika <i>ständig medlem</i>	1942	57
HARLITZ, ALVAR, Ingenjör, Vänersborg	1908	66
HARLITZ, GUNNAR, Sjöingenjör, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1940	64
HARLITZ, LENNART, Ingenjör, Moheda	1943	64
HARRING, RAGNAR, Rektor, Vänersborg	1905	59
*HASSELBERG, GÖSTA, Professor, Uppsala	1909	42
HASSELLIND, KAJ, Ingenjör, Vargön	1945	76
*HEDÉN, ALLAN, Drätselassistent, Vänersborg	1907	34
HEDÉN, LASSE, Ingenjör, Borås	1934	57
HEDSTRÖM, ARVID, Elektriker, Vänersborg	1904	63
HEDSTRÖM, ERNST, f. Rektor, Vänersborg	1902	72
HEDQUIST, PER, Kontorist, Vänersborg	1943	76
HELLMAN, ANDERS, Vänersborg	1955	73
*HELLMAN, EINAR, Glasmästare, Vänersborg	1906	29
HELLMAN, EVALD, Assistent, Uppsala	1902	55
HELLSTRÖM, ARNE, Köpman, Vänersborg	1930	64
HELLSTRÖM, HÅKAN, Studerande, Vänersborg	1956	75
*HELLSTRÖM, RAGNAR, Köpman, Vänersborg	1905	43
HJELM, BERTIL, Maskinist, Vänersborg	1910	65
HJELM, HELGE, Teckningslärare, Vänersborg	1908	60

HJELM, STIG, Reprofotograf, Vänersborg	1927	76
*HOLM, HERBERT, Förrädsman, Vänersborg	1903	50
HORSTER, KNUT, Verkmästare, Vänersborg	1920	75
HURTIG, BENGT MAGNUS, Studerande, Vänersborg	1953	66
*HURTIG, ERNST-MAGNUS, Elektriker, Vänersborg	1923	53
HYGREN, ESKIL, Driftsingenjör, Vänersborg	1918	78
HÄGNEFORS, ERNST, Överstelöjtnant, Uddevalla	1921	77
HÖGBERG, PER, Direktör, Uddevalla	1922	64
HÖGBERG, STIG, Ingenjör, Onsala	1944	77
HÖGBERG, THURE, Kyrkovaktmästare, Vänersborg	1907	71
HÖGZELL, LENNART, Företagsekonom, Nynäshamn	1934	61
IDEBERG, BERTIL, Platschef, Vänersborg	1941	74
*IDEBERG, GUNNAR, Aukt. revisor, Karlstad	1932	53
IDEBERG, TORE, Tandläkare, Vänersborg	1901	65
JACOBSSON, ARNE, Personalkonsulent, Trollhättan	1920	70
JACOBSSON, GERT, Mättningsförmän, Vänersborg	1939	70
JACOBSSON, BENGT-ARNE, Byggnadssnickare, Vargön	1950	75
JACOBSSON, SVEN-OLOF, Byggnadssnickare, Vänersborg	1950	75
JACOBSSON, MIKAEL, Vänersborg	1966	76
JACOBSSON, NILS, Verkmästare, Vänersborg	1908	57
JACOBSSON, ROLF, Kamrer, Vänersborg	1936	59
*JANSON, BENGT, Gruppchef, Göteborg	1920	50
JANSON, LARS, Gymnastikdirektör, Falkenberg	1938	66
*JANSON, OLOV, Kamrer, Vargön, <i>Förste ålderman, innehavare av gillets medalj (1975)</i>	1909	30
JANSSON, SIGBERT, Ingenjör, Spånga	1921	77
JANSSON, SVEN, Vaktmästare, Vänersborg	1926	58
JARHED, GUNNAR, Banktjänsteman, Vargön	1947	78
*JENNISCHE, BENGT, Överläkare, Vänersborg	1913	30
JENNISCHE, MATS, Agronom, Falun <i>ständig medlem</i>	1941	64
JENNISCHE, PER, Fil.dr. Uppsala, <i>ständig medlem</i>	1943	64
JENNISCHE, ÅKE, Socionom, Julita, <i>ständig medlem</i>	1947	64
*JERNQVIST, SVEN, Bankrevisor, Norrköping	1898	26
JOACHIMSSON, ERLING, Civilingenjör, Göteborg	1950	77
JOACHIMSSON, SVEN, fd. Överläkare, Vänersborg	1911	78
JOELSSON, LARS, Civilingenjör, Vänersborg	1954	76
JOELSSON, RUNE, Driftmästare, Vänersborg	1927	76
JOHANSSON, ALLAN, Bagaremästare, Vänersborg	1914	68
JOHANSSON, ARNE, Förrädsarbetare, Vänersborg	1907	59
JOHANSSON, ARTUR, Försäljningschef, Vänersborg	1911	75
JOHANSSON, BERNT, Uddevalla	1932	77
JOHANSSON, BO, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1959	76
JOHANSSON, CASPER, Vänersborg	1976	76
JOHANSSON, EVERT, Transportledare, Vänersborg	1920	60

*JOHANSSON, GOTTHARD, fd. Slussmästare, Trollhättan	1899	50
JOHANSSON, GUNNAR, Konditor, Vänersborg	1933	66
JOHANSSON, GUNNAR, Boktryckare, Vänersborg	1946	66
*JOHANSSON, GUSTAV, Boktryckare, Vänersborg	1905	53
*JOHANSSON, HARRY, Modellör, Kumla	1910	54
JOHANSSON, HARRY, Modellör, Vänersborg	1907	60
JOHANSSON, HENRY, Bagare, Vänersborg	1921	73
*JOHANSSON, HUGO, Inspektör, Bromma	1908	44
JOHANSSON, INGEMAR, Konditor, Vänersborg	1928	65
JOHANSSON, INGVAR, Byggnadssnickare, Vänersborg	1918	55
JOHANSSON, JAN, Åkeriägare, Vänersborg	1937	76
JOHANSSON, JOHN, Åkeriägare, Vänersborg	1910	55
JOHANSSON, JOHN ERIK, Kommunalarbetare, Vänersborg	1923	66
JOHANSSON, KARL, Skofabriksarbetare, Vänersborg	1908	66
JOHANSSON, KARL-ERIK, Representant, Dals Rostock	1914	69
*JOHANSSON, KARL-ERIK, Typograf, Vänersborg	1927	53
*JOHANSSON, KJELL, Sjukvårdare, Vänersborg	1910	42
JOHANSSON, LEIF, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1962	76
JOHANSSON, MARTIN, Studerande, Vänersborg	1963	76
JOHANSSON, OLOF, Instrumenttekniker, Vänersborg	1935	59
JOHANSSON, PONTUS, Vänersborg	1973	76
*JOHANSSON, ROLAND, Byggnadssnickare, Vänersborg	1905	53
JOHANSSON, ROLF, Försäljningschef, Vänersborg	1930	65
JOHANSSON, RUNE, Reservdelman, Vänersborg	1944	76
JOHANSSON, STEN, fd. Motorförmän, Vänersborg	1902	55
JOHANSSON, STURE, Redaktör, Farsta	1923	57
JOHANSSON, SVEN, Telearbetare, Vänersborg	1937	59
JOHANSSON, TAGE INGVAR, Ingenjör, Älvsered	1932	67
JOHANSSON, THOMAS, Reservdelman, Vänersborg	1957	76
JOHANSSON, FRANK, Ämneslärare, Vänersborg	1939	75
JONASSON, EVERT, Aukt revisor, Göteborg	1917	78
*JONSSON, BENGT R., Professor, Solna	1930	54
*JONSSON, ERIK, Vänersborg	1920	46
*JONSSON, HELGE, Vänersborg	1912	45
JONSSON, HENRY, Förste poliskonstapel, Vänersborg	1914	66
JONSSON, LARS, Vänersborg	1960	63
*JONSSON, OLOF, Köpman, Vänersborg	1923	45
JONSSON, SVEN, Vänersborg	1956	63
JOSEFSSON, GUNNAR, Tjänsteman, Vänersborg	1931	65
JOSEFSSON, HELGE, Vänersborg	1909	59
JOSEFSSON, LENNART, Kontorist, Vänersborg	1948	75
JOSEFSSON, SVEN, Kamrer, Eslöv	1933	65
JÅTBY, RUNE, Skorstensfejarmästare, Vänersborg	1931	76
KARLSSON, ARNE, Vårdare, Vänersborg	1929	75

KARLSSON, BERTIL, Elinstallatör, Hägersten	1910	58
*CARLSSON, BERTIL, Metallarbetare, Vänersborg	1914	54
CARLSSON, BERTIL, Annonsskonsulent, Vargön <i>ständig medlem</i>	1944	47
*CARLSSON, ELOF, fd. Direktör, Ljungskile, <i>ständig medlem</i>	1904	30
CARLSSON, ERIC, Förrådsarbetare, Vänersborg	1945	75
KARLSSON, HADAR, Kommunalråd, Vänersborg	1913	67
CARLSSON, HERBERT, Konstnär, Åre	1912	75
*KARLSSON, HILDING, Bagare, Vänersborg	1911	51
CARLSSON, INGEMAR, Ingenjör, Vänersborg	1928	60
CARLSON, INGVAR, Överskötare, Vänersborg	1924	69
*CARLSSON, CARL ANDERS, fd. Disponent, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1897	32
*CARLSSON, CARL-GUSTAF, Fabrikör, Vänersborg	1909	30
CARLSSON, CARL-OTTO, Instruktör, Vänersborg	1917	66
CARLSSON, CARL-OTTO, Speditör, Göteborg <i>ständig medlem</i>	1939	47
CARLSSON, KENTH, Ingenjör, Vänersborg	1952	60
KARLSSON, CLAES, Köpman, Vänersborg	1908	55
KARLSSON, KNUT, Målare, Vänersborg	1896	57
KARLSSON, LARS OLOF, Stud, Vänersborg	1957	76
CARLSSON, LENNART, Personalass., Mölndal <i>ständig medlem</i>	1946	47
*CARLSSON, NILS-ERIK, Sjöingenjör, Lindsfield NSW	1919	54
KARLSSON, STIG, Servicechef, Uddevalla	1936	77
CARLSSON, UNO, Åkeriägare, Vänersborg	1926	67
CARLSSON, ÅKE, Vaktmästare, Vänersborg	1914	58
KARLSSON, ÅKE, Snickare, Vänersborg †	1915	58
CARLSTRÖM, ERIK, Representant, Hammarö	1913	63
KARNÉUS, RAGNAR, Disponent, Vänersborg	1900	70
KEMPE, BO, Laboratorieassistent, Vänersborg	1948	75
*KIHLLSTRÖM, LARS, Fastighetsförvaltare, Vänersborg	1907	49
KIHLLSTRÖM, LARS GÖRAN, Banktjänsteman, Vänersborg	1936	65
KIHLLSTRÖM, PER, Köpman, Åkarp	1928	76
KJELLSSON, DAN, Verkmästare, Vänersborg	1941	74
KJELLSSON, UNO, Direktör, Vänersborg	1944	74
CLAESSON, CARL-ERIC, Köpman, Vänersborg	1916	55
KNUTSSON, LEIF, Personaltjänsteman, Arvika	1934	64
*KORÉN, GÖSTA, Kamrer, Vänersborg	1908	53
KORSE, YNGVE, Ingenjör, Åkersberga	1913	74
CORNELIUSSON, HJALMAR, Ingenjör, Bengtsfors	1898	60
*CHRISTENSSON, CARL-OTTO, Inköpschef, V:a Frölunda	1912	33
LAGERKVIST, KJELL, Musikdirektör, Vänersborg	1930	77
LANEVALL, OLOF, Försäljningschef, Spånga	1921	63
LARSSON, ANDERS, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1963	63
LARSSON, ALF, Montör, Bråmhult	1939	77
*LARSSON, AXEL, fd. Köpman, Vänersborg <i>innehavare av gillet's medalj (1969)</i>	1890	19

LARSSON, BO, Verkmästare, Borås	1922	46
LARSSON, FRANK, Sjukvårdare, Vänersborg	1910	64
LARSSON, GOTTFRID, fd. Hemmansägare, Vänersborg	1896	69
LARSSON, GÖSTA, Civilingenjör, Lyckeby <i>ständig medlem</i>	1936	55
LARSSON, GÖTE, Postiljon, Göteborg	1944	66
*LARSSON, HARRY, Bilmekaniker, Vänersborg	1913	54
LARSSON, HENRY, Rektor, Vänersborg	1907	76
LARSSON, HERBERT, Riksdagsman, Vänersborg	1909	66
LARSSON, JOHAN, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1966	66
LARSSON, LARS, Kamrer, Göteborg	1943	68
LARSSON, LARS, Elektriker, Trollhättan	1914	74
LARSSON, RAGNAR, Kommunalarbetare, Vänersborg	1908	55
LARSSON, ROLF, Underinspektör, Skärholmen <i>ständig medlem</i>	1924	56
LARSSON, STIG, Direktör, Vänersborg, <i>Gilleskrivare</i>	1935	57
LARSSON, SVEN, Butiksbiträde, Vänersborg	1929	70
LARSSON, SVEN, Mejerist, Vänersborg	1914	75
*LARSSON, TORSTEN, Bruktjänsteman, Vänersborg	1911	54
LARSSON, YNGVE, Montör, Vänersborg	1927	77
LARSSON, ÅKE, Svarvare, Trollhättan	1944	77
*LAURELL, JOHNNY, Tidskrivare, Vänersborg	1908	46
LINDH, ERIK, Köpman, Vänersborg	1906	55
LIND, HÅKAN, Jur.kand., Frändefors	1948	54
LIND, LARS, Civilingenjör, Floda	1944	50
LINDH, LENNART, Posttjänsteman, Vänersborg	1930	57
LIND, OLOF, Butiksföreståndare, Vänersborg	1932	76
*LIND, OLOV, Civilingenjör, Kristianstad	1920	45
*LIND, SVEN, Direktör, Vänersborg <i>Krönikör, innehavare av gillet's medalj (1976)</i>	1913	40
LINDBERG, ANDERS, Adjunkt, Vänersborg	1938	66
*LINDBERG, AXEL, Köpman, Vänersborg	1912	42
LINDBERG, BENGT ARNE, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1949	66
LINDBERG, BERTIL, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1918	62
*LINDBERG, GEORG, fd. Organisationschef, Malmö	1899	47
LINDBERG, INGE, Expeditionsförmän, Vänersborg	1921	60
LINDBERG, CARL-AXEL, Ingenjör, Onsala	1944	65
LINDÉN, LARS, Studerande, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1954	75
LINDÉN, ROLF, Ingenjör, Skärholmen <i>ständig medlem</i>	1927	62
*LINDGREN, FOLKE, Fabrikör, Vänersborg	1914	54
LINDGREN, GÖSTA, fd. Byggnadssnickare, Örebro	1903	55
LINDGREN, KARL ENAR, Försäljningschef, Vänersborg	1921	65
LINDGREN, SIXTEN, Disponent, Vänersborg	1914	77
LINDHÉ, RUNE, Representant, Vänersborg	1923	77
LINDQVIST, ARNE, Filare, Vänersborg	1921 (57)	74
LINDQVIST, ARNE, Tjänsteman, Vänersborg	1932	76

*LINDQVIST, HÅKAN, Kyrkoherde, Kungälv	1914	37
*LINDQVIST, ROLF, Länsråd, Östra Emtervik	1911	35
LINDSKOG, STURE, Köpman, Trollhättan	1895	69
*LINDSTRÖM, ALLAN, Lektor, Lerum	1908	30
LINDSTRÖM, LENNART, Rektor, Sandviken	1918	63
LINNARSSON, NILS, Posttjänsteman, Hisingsbacka	1912	55
LISS, PER ARNE, Vänersborg	1940	67
LISTAD, KENT ROGER, Köpman, Vänersborg	1949	75
LUDWIGSSON, EVERT, Verkst.,-föreståndare, Vänersborg	1913	55
*LUNDBLAD, OLOF, Jaktvårdskonsulent, Lilleskog, Vargön	1907	28
LUNDBLAD, SÖREN, Billackerare, Vänersborg	1923	66
LUNDBORG, BO, Operasångare, Handen	1932	66
LUNDBORG, ERIC, Studerande, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1957	66
*LUNDBORG, EVERT, Köpman, Vänersborg <i>bisittare i styrelsen</i>	1921	42
LUNDBORG, HÅKAN, Vänersborg	1956	73
LUNDBORG, JAN, Vänersborg	1952	73
*LUNDBORG, STEN, Köpman, Vänersborg	1925	42
LUNDBÄCK, BENGT, Dialystekniker, Vänersborg	1941	67
*LUNDGREN, ARVID, Sektionschef, Enskede	1912	49
*LUNDGREN, SUNE, Rektor, Villach Österrike	1913	53
LUNDIN, GUNNAR, Direktör, Vänersborg	1907	69
*LUNDIN, GUNNAR, Köpman, Vänersborg	1921	52
*LUNDIN, IVAR, Avsynare, Vänersborg	1919	52
*LUNDIN, IVAR, fd. Frisörmästare, Vänersborg	1894	30
LUNDIN, JAN, Vänersborg	1936	69
*LUNDIN, OTTO, Frisörmästare, Åmål	1901	39
LUNDIN, PER, Affärsbiträde, Vänersborg	1953	55
LUNDAVIK MAGNUSSON, ULF, Tandläkare, Källby	1926	64
LÅNG, BÖRJE, Socialassistent, Vänersborg	1933	76
LÖFQVIST, INGEMAR, Leg.läkare, Göteborg	1918	68
MADSÉN, PER, Dövlärare, Vänersborg	1908	75
*MAGNUSSON, ARNE, Direktör, Göteborg	1913	49
MAGNUSSON, DICK, Vänersborg	1943	72
MAGNUSSON, GUNNAR, Ingenjör, Täby	1914	58
MAGNUSSON, CARL-AXEL, Statistikchef, Jönköping	1937	65
*MAGNUSSON, CARL EDGAR, fd. Direktör, Vänersborg	1892	44
MAGNUSSON, NILS, Folksskollärare, Ljungskile	1940	65
MAGNUSSON, OTTO, Kapten, Enskede	1910	60
MELIN, GEORG, Försäljningschef, Vänersborg	1922	70
MILLING, TAGE, Försäljningschef, Linghem	1931	58
*MILLING, THORE, Flygtekniker, Tun	1924	52
MJÖRNESTÅL, GÖTE, Vaktkonstapel, Vänersborg	1914	68
MOBERG, ERIK, Köpman, Vänersborg	1919	55
MOLLBERG, PER-OLOF, Kommunarbetare, Vänersborg	1919	77

*MOLLBERG, RUNE, Annonsskonsulent, Vänersborg	1925	54
MOLNIT, PER, Arkitekt, Vänersborg	1919	75
MÅNGBERG, CARL ERIK, Underinspektör, Hallsberg	1923	66
NAGLUM, GUNNAR, Socionom, Paris	1912	60
*NAREMARK, YNGVE, Direktör, Vänersborg	1922	53
NIKLASSON, MATS, Kriminalinspektör, Vänersborg	1925	56
*NILSSON, GUSTAV, Lantbrukare, Vänersborg	1924	50
NILSSON, CARL-ERIC, Droskägare, Vänersborg	1920	66
NILSSON, LARS, Studerande, Vänersborg	1957	74
NILSSON, PER-AXEL, Överskötare, Vänersborg	1923	78
NILSSON, PER GUNNAR, fd. Linjemästare, Värnamo	1904	66
*NILSSON, RAGNAR, Köpman, Vänersborg	1908	41
NILSSON, SUNE, Brunnborrare, Vänersborg	1923	58
NISSÉN, HARALD, Lektor, Vänersborg	1910	66
NORDFELDT, JAN ERIK, Ingeniör, Mårsta	1949	50
*NORDFELDT, JOHN, Ingeniör, Falun	1921	43
*NORDFELDT, PER-OLOF, Disponent, Partille	1925	43
*NORDGREN, ALLER, Typograf, Vänersborg	1909	53
NORDQVIST, YNGVE, Direktör, Vänersborg	1930	77
NYLÉN, ALGOT, Civilingenjör, Vänersborg	1901	66
NYSTRÖM, KARL FREDRIK, Ingeniör, Vänersborg	1928	58
*OLLÉN, BERTIL, Bryggeringenjör, Falkenberg	1914	52
OLSSON, ALLER, Sjukvårdare, Vänersborg	1909	67
OLSSON, BERTIL, Vaktmästare, Vänersborg	1921	60
OLSSON, EINAR, Kassör, Vänersborg	1900 (42)	74
OLSSON, ERNST, Fastighetsskötare, Vänersborg	1901	55
*OLSSON, FOLKE, Tekniker, Vänersborg	1929	48
OLSSON, GUSTAF, Teckningslärare, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1918	72
OLSSON, JAN, Inredningssnickare, Vänersborg	1955	72
OLSSON, KARL-GUSTAF, Järnvägstjänsteman, Vänersborg	1912	60
OLSSON, LARS, Rörmontör, Vänersborg	1935	75
OLSSON, LENNART, Ingenjör, Vänersborg	1928	78
OLSSON, ROLF, Företagekonom, Vänersborg	1949	72
OLSSON, TORVALD, Major, Uddevalla	1915	55
OLZON, AXEL, Överläkare, Vänersborg	1919	74
PALMSTRÖM, ALLAN, Lärare, V:a Frölunda <i>ständig medlem</i>	1933	76
*PALMSTRÖM, HERBERT, Cementgjutare, Vänersborg	1902	53
*PALMSTRÖM, NILS, Fabrikör, Vänersborg	1910	52
PALMSTRÖM, UNO, Journalist, Stockholm <i>ständig medlem</i>	1947	76
PATRIKSSON, JÖRGEN, Fabrikör, V:a Frölunda	1942	76
PATRIKSSON, RUNE, Köpman, Vänersborg	1937	65
*PAULSSON, ELMER, Musiklärare, Vänersborg	1909	54
PERSSON, KAJ, Lagerchef, Vänersborg	1923	76
PERSSON, SVEN-OLOF, Instruktör, Vänersborg	1925	77

PERSSON, THORE, Vänersborg	1919	70
PETERSON, ARNE, Reparatör, Vänersborg	1917	57
PETERSON, ARVID, Montör, Vänersborg	1897	57
PETERSON, CHRISTER, Kommunalarbetare, Vargön	1943	71
PETERSSON, OLOF, Montör, Vänersborg	1923	77
PETTERSSON, KARL, Poliskommissarie, Lidköping	1902	55
PETTERSSON, OSCAR, Ingenjör, Billdal	1914	59
*POUNCETTE, ERIC, Kassör, Örebro	1904	52
*POUCETTE, CARL ERIC, Godsägare, Vinninga	1914	51
*PÅRUD, NILS, Universitetslektor, Umeå <i>ständig medlem</i>	1923	52
*PÅRUD, PAUL, fd. Fångvårdstjänsteman, Vänersborg	1896	54
RAHM, HARRY, Överskötare, Vänersborg	1914	55
RAHM, GUNNAR, Apotekare, Askim	1929	66
RAMNEMYR, BJÖRN, Mätningstekniker, Vänersborg	1943	72
*RANER, LENNART, Köpman, Uddevalla <i>ersättare i styrelsen</i>	1919	53
RANER, STEN ERIK, Leg.läkare., Göteborg	1947	69
RAPP, HÅKON, Köpman, Vänersborg	1933	60
*RHAPP, NILS, Frisörmästare, Vänersborg	1913	51
REHMAN, OLOF, Advokat, Östersund	1944	73
REHMAN, TOR, Håradsskrivare, Vänersborg	1905	66
*ROBERTSSON, FOLKE, Yrkeslärare, Vänersborg †	1908	54
ROSÉN, GUNNAR, Ingenjör, Vänersborg	1923	55
ROSENGREN, KARL-ERIC, Ingenjör, Vänersborg	1938	71
*ROSLIN, HENRY, Köpman, Trollhättan	1906	31
ROSLIND, LARS-GÖRAN, Optiker, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1946	58
ROSLIND, SVEN-GUNNAR, Optiker, Mellerud <i>ständig medlem</i>	1940	58
RUDBERG, STIG, Professor, Lund	1920	76
*RUTGERSSON, CHARLES, fd. Förman, Vänersborg	1903	43
*RYDING, ÅKE, Målaremästare, Vänersborg	1920	53
SAHLIN, PER-ANDERS, Fil.kand., Sundbyberg	1945	50
*SAHLIN, STEN, Direktör, Vänersborg <i>Andre älderman, innehavare av gilletts medalj (1975)</i>	1913	36
SAND, OLOF, Köpman, Vänersborg	1933	76
*SANDBERG, NILS, Biblioteksråd, Göteborg	1911	34
SANDELMARK, EINAR, Avdelningschef, Vargön	1910	78
SANDSTEDT, GUSTAV ADOLF, Kyrkoherde, Vänersborg	1909	62
SCHELIN, HERBERT, Ingenjör, Uddevalla	1907	75
SCHÖNDELL, BENGT, Produktionschef, Uddevalla	1923	77
SILJEVALL, FOLKE, Försäljare, Trollhättan	1925	74
SILJEVALL, VALDO, Ingenjör, Lilla Edet	1924	74
*SJÖÖ, ANDERS (SVENSSON), 1:ste Postiljon, Vänersborg	1914	42
SJÖÖ, CARL-GÖRAN, Snickare, Vänersborg	1957	76
SJÖÖ, LEIF, Ingenjör, Göteborg	1932	76
SJÖÖ, STIG, Ingenjör, Göteborg	1918	69

*SJÖLING, LARS-GÖSTA, Köpman, Vänersborg	1926	52
*SJÖSTAD, OLOF, Elektriker, Vänersborg	1933	52
SJÖSTRAND, ERNST, Sjukvårdare, Vänersborg	1917	58
SJÖSTRÖM, BENGT-OLOF, Köpman, Vänersborg	1922	65
*SJÖSTRÖM, GUSTAF, Vänersborg	1900	30
SJÖSTRÖM, JAN, Köpman, Vänersborg	1930	77
*SKAGSTEDT, MELKER, Byrådirektör, Vällingby	1914	45
SKOOGH, GUNNAR, Byggmästare, Vänersborg	1937	69
SKOOGH, LARS-OLOF, Trafikmästare, Vänersborg	1925	58
SKOGLUND, FOLKE, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1915	69
*SKÄRBERG, OSCAR, Korrespondent, Trollhättan <i>innehavare av gillets medalj (1974)</i>	1896	24
SKÖLDEBORG, KARL-AXEL, Billackerare, Vänersborg	1927	62
SOHLBERG, ALLAN, Köpman, Vänersborg	1918	50
SPETZ, PER-GÖRAN, Verkmästare, Vänersborg	1925	70
STENBERG, BROR, Kyrkogårdsförmän, Vänersborg	1904	59
STENBERG, RAGNAR, Försäljare, Vänersborg	1916	67
STENSTRÖM, BERNT, Direktör, Falkenberg	1908	71
STENSTRÖM, GÖRAN, Pol.mag., Göteborg	1939	74
*STENSTRÖM, LARS, 1:ste Länsassistent, Vänersborg	1905	30
STENSTRÖM, ROLF, TV-tekniker, Vänersborg	1937	76
*STERNER, NILS, Direktör, Farm.lic., Malmö	1922	41
*STERNER, SVEN-AXEL, Länsassistent, Vänersborg	1923	47
STRAND, ROLAND, Trollhättan	1908	77
STRANDBERG, BERTIL, Köpman, Uddevalla	1921	75
STRANDBERG, CARL-ERIC, Distriktschef, Vänersborg	1931	75
STRÖM, GÖSTA, Konditor, Hedemora †	1908	55
STRÖM, PER, Kommunalråd, Motala	1920	76
STRÖM, LARS, Direktör, Vänersborg	1930	64
STRÖM, SÖREN, Redaktör, Vänersborg	1934	67
SUNDELIUS, CLAS, Ingenjör, Vänersborg	1936	75
*SUNDELIUS, GOTTFRID, fd. Köpman, Vänersborg <i>innehavare av gillets medalj (1969)</i>	1890	19
*SUNDELIUS, OSCAR, fd. 1:e Poliskonstapel, Vänersborg	1901	30
*SUNNERDAHL, OLOF, Fastighetsskötare, V. Tunhem, Trollhättan	1909	51
*SUNNERDAHL, VILGOT, 1:e Mätare, Vänersborg	1908	51
SWAHN, EVERT, Sjukvårdare, Vänersborg	1909	55
SVANBERG, KONRAD, Assistent, Vänersborg	1923	72
SVANBERG, SVEN OLOF, Målare, Vänersborg	1918	55
SWARÉN, BENGT, Kontraktsprost, Vänersborg	1904	73
SWARÉN, STEN, Landstingsdirektör, Vänersborg	1906	70
*SVENSSON, ALF, Kamrer, Nyköping	1923	48
*SVENSSON, ARNE, Elektriker, Vänersborg	1916	43
SVENSSON, BENGT, Representant, Vänersborg	1932	64

*SVENSSON, GÖSTA, Överingenjör, Båstad	1912	42
SVENSSON, JOHAN, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1975	76
*SVENSSON, LARS, Dövlärare, Vänersborg	1910	36
SVENSSON, LARS, Civilingenjör, Lund	1950	76
SVENSSON, PER, Civilekonom, Vänersborg	1953	63
SVENSSON, PETER, Vänersborg <i>ständig medlem</i>	1972	72
*SVÄRD, TAGE, Hälsingborg	1910	35
*SVÄRD, YNGVE, Eldare, Skårhamn	1916	42
*von SYDOW, DANIEL, Överstelöjtnant, Täby	1909	30
*von SYDOW, CHRISTIAN, Disponent, Kungsängen	1899	45
*SÄFSTRÖM, PER-OLOF, Överingenjör, Vänersborg	1924	42
*SÖDERSTRÖM, BERTIL, Fastighetsförvaltare, Vänersborg	1902	49
SÖDERSTRÖM, PER ARNE, Kamrer, Vänersborg	1933	66
*TAUBE, EDVARD, Greve, Länsombudsman, Ljungkile	1916	46
*TAUBE, FREDRIK, Greve, Kommendör, Lidingö	1909	35
TENG, AXEL, Sjukvårdare, Vänersborg	1912	61
TENGBERG, GUNNAR, Vänersborg	1944	69
THEODORSSON, MELKER, Ingenjör, Karlstad	1909 (30)	54
THERNQUIST, KJELL, Revisor, Vänersborg <i>ersättare i styrelsen</i>	1939	50
*THERNQUIST, OLE, fd. Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg <i>Kassafogde, innehavare av gilletts medalj (1976)</i>	1911	30
*TIBBLIN, ARNE, posttjänsteman, Vänersborg	1925	51
TIBBLIN, BERT, Reklamteknare, Bohus	1930	61
TIBBLIN, LENNART, Arbetsledare, Lerum	1935	61
TIBBLIN, RONNY, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1954	76
*TIDSTRAND, ERIK, Murare, Vänersborg	1907	53
TIDSTRAND, HARRY, Bankkamrer, Vänersborg	1909	69
TIDSTRAND, LENNART, Kamrer, Alingsås	1936	76
TILLBJÖRN, HARRY, Disponent, Vänersborg	1915	59
THIMGREN, HALDOR, Direktör, Hägersten	1904	54
*TRÄDEGÅRD, JAN-ERIC, Blomsterdekoratör, Frändefors	1937	52
*TULLBERG, INGE, Avdelningschef, Bromma <i>ständig medlem</i>	1905	18
THUNBERG, GUNNAR, Föreståndare, Vänersborg	1922	55
THUNBERG, HILMER, Televerksarbetare, Vänersborg	1910	70
*THUNBERG, HJALMAR, Vänersborg	1906	42
THUNBLAD, ARNE, Vaktmästare, Vänersborg	1915	55
*THUNQVIST, TORSTEN, Lektor, Bromma	1907	29
THUNSTRÖM, SVEN, fd. Överläkare, Vänersborg	1898	60
TORNBERG, LARS, Representant, Vänersborg	1934	75
TORNBERG, PETER, Vänersborg	1973	75
UGGLA, ERIK T:SON, Kammarherre, Vänersborg	1906	70
ULVEGÅRDE, DAG, Pol.mag., Kullavik	1941	69
ULVEGÅRDE, SVEN-OLOF, Fil.mag. Göteborg	1945	69
ULLGREN, SIXTEN, Konstruktionschef, Göteborg	1919	75

WADMAN, INGWAR, 1:e Byråsekreterare, Vänersborg	1920	69
WAHLIN, JACOB, Vänersborg	1960	71
*WAHLIN, CARL-VIKING, Köpman, Vänersborg <i>Bisittare</i>		
<i>i styrelsen</i>	1932	51
WASSÉN, GUNNAR, Elektriker, Vänersborg	1902 (65)	75
WASSÉN, LENNART, Ekonom, Halmstad	1933	75
*WASSENIUS, GUSTAF, Verkmästare, Vänersborg	1907	54
WASSENIUS, SVEN, Tandläkare, Vänersborg	1927	77
*WEDELFORS, GUNNAR, Civilingenjör, Göteborg	1904	53
WEDHAM, SVEN-ERIC, fd. Brandchef, Vänersborg	1913	78
*WEINSTOCK, ERLING, Direktör, Husum	1916	42
*WEINSTOCK, WILLIAM, Redaktör, Leksand	1908	42
WEISS, ANDERS, 1:e Byråsekreterare, Kvissleby	1940	66
WEISS, EINAR, fd. Vattenrättsdomare, Vänersborg	1901	65
WELANDER, GÖSTA, Departementsråd, Järfälla	1935	61
WELANDER, STEN, Kronofogde, Trollhättan	1939	61
WELÉN, LARS, Studerande, Vänersborg	1965	73
WELÉN, PER, Studerande, Vänersborg	1960	73
*WENNBERG, LARS, Bokhandlare, Vänersborg	1931	46
WENNBERG, LENNART, Centerlesslipare, Vänersborg	1951	75
WERNER, ARNE, 1:e Hantverkare, Vänersborg	1912	58
WERNER, BENGT, Ingenjör, Vänersborg	1925	60
WERNER, BO, Vårdare, Vänersborg	1936	72
WERNER, LARS, Studerande, Vänersborg	1956	77
WERNER, SVEN, Civilingenjör, Ronneby	1952	77
WERNER, TAGE, Maskinist, Trollhättan †	1915	71
*WERNER, TORSTEN, Uppsyningsman, Vargön	1908	54
*VESSBY, SIGVARD, Linjearbetare, Vänersborg	1917	52
*WEST, JOHN, fd. Läroverksadjunkt, Göteborg	1892	30
WESTERBERG, BERTIL, Malmö	1917	76
WESTERBERG, BO, Ingenjör, Vänersborg	1940	76
WESTERBERG, PER-OLOF, Chaufför, Vänersborg	1923	77
*WESTERLUND, EINAR, 1:e Kronoassistent, Vänersborg	1913	46
*WESTERLUND, KARL-ERIK, 1:e Stabsredaktör, Täby	1910	40
WESTERLUND, STIG, Produktionschef, Vänersborg	1915	77
*WESTERLUND, SVEN, Fögderidirektör, Södertälje	1912	38
*WESTHALL, BO, Rådman, Vänersborg	1905	34
WESTHALL, HÅKAN, Bitr. kronofogde, Vänersborg	1938	74
WESTHALL, SVEN, Ingenjör, Göteborg	1945	75
WESTERLUND, ARNE, Ämneslärare, Malmö	1932	75
*WETTERLUNDH, SUNE, Verkst.direktör, Malmö	1904	28
WIDQVIST, LARS-OLOF, Kontr:ant, Vänersborg	1919	58
WIKNER, ALFRED, New York	1899	66
WIKNER, KARL-WILHELM, Prakt.läkare, Åsbro	1903	59
*WILHELMSSON, BERTIL, Radiomontör, Vällingby	1924	51
WULF, ANDERS, Fil.kand., Vänersborg	1943	63

WULF, KURT, Direktör, Vänersborg	1903	63
WULF, ERIK, Civilekonom, Göteborg	1950	63
*WÄRNE, ORVAR, Kontorist, Trollhättan	1928	53
ZETTERBERG, BO, Försäljare, Vänersborg	1950	74
ZETTERBERG, KARL GUSTAV, Servicemontör, Vänersborg	1917	64
ZETTERBERG, SVEN OLOF, Vänersborg	1950	64
ZETTERBERG, THORSTEN, Chaufför, Vargön	1913	58
ÅBERG, BERTIL, fd, Brukstjänsteman, Vargön	1900	55
ÅBERG, FOLKE, Lagerchef, Vänersborg	1920	55
ÅBERG, GERT-OLOF, Byggnadssnickare, Vänersborg	1958	74
ÅBERG, GUNNAR, Assistent, Vänersborg	1930	75
ÅBERG, LARS GÖRAN, Försäkringsstjänsteman, Vänersborg	1943	76
ÅBERG, SVEN OLOF, Tjänsteman, Vänersborg	1923	61
ÅGREN, TORSTEN, Brukstjänsteman, Vänersborg	1903	69
*ÅKESSON, NILS-ERIK, Överstelöjtnant, Halmstad	1922	46
*ÅSTRÖM, HELGE, fd. Poliskommissarie, Vänersborg	1902	42
ÅSTRÖM, WALDEMAR, Stadsombudsman, Vänersborg	1912	74
ÖSTERHOLM, LAGE, Ingenjör, Vänersborg	1933	72
ÖSTLING, HARRY, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1920	74

Antal medlemmar under året: 698.

* tilldelad 25-årstecknet.

För att underlätta kassafogdens arbete med medlemsförteckningen ombedes gillebröderna att till Gillet anmäla ev. ändring av adress, titel, m.m. under adress

**Vänersborgs Söners Gille
Thernquist Sundsgatan 12, 462 00 Vänersborg**

NYA MEDLEMMAR 1979

SJÖBERG, LEIF, Göteborg	1922	79
SJÖSTRAND, CHRISTER, Civilingenjör, Hisings Backa	1943	79
RUDSTRÖM, GUNNAR, Konstnär, Vänersborg	1916	79
ODELIUS, ERIK, Snickare, Vänersborg	1934	79
ODELIUS, SVEN ERIK, Vänersborg	1957	79
WENNBERG, YNGVE, Telearbetare, Vänersborg	1934	79
HERTZ, ARNE, Ingenjör, Trollhättan	1939	79
SUNNERDAHL, SVEN-OLOF, Reparatör, Vänersborg	1938	79
OLSSON, STIG, Vaktare, Vänersborg	1930	79
OHLSSON, TAGE, Tegelmästare, Hallsberg	1913	79
OHLSSON, KJELL ERIK, Kamrer, Uddevalla	1918	79
DETTTER, THURE, Direktör, Malmö	1912	79
JOHANSSON, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1934	79
FAGERSTRÖM, ARNE, Montör, Vänersborg	1934	79
BACK, JAN, Sjukvårdare, Vänersborg	1934	79
THUNBERG, SVEN, Kommunalarbetare, Vänersborg	1935	79
LAURELL, BO, Lagerchef, Kode	1935	79
HANSSON, LEIF, Mäklare, Bandhagen	1929	79

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE 1979

Styrelse

JANSON, OLOV, Kamrer, *Förste ålderman*, 1973 (1964).
SAHLIN, STEN, Direktör, *Andre ålderman*, 1973 (1962).
LARSSON, STIG, Direktör, *Gilleskrivare* 1974 (1974).
THERNQUIST, OLE, fd. Handelsträdgårdsmästare, *Kassafogde* 1972 (1964).
LIND, SVEN, Direktör, 1969 (1966)
LUNDBORG, EVERT, Köpman, *Bisittare* 1968.
WAHLIN, CARL-VIKING, Köpman, *Bisittare* 1972

RANER, LENNART, Köpman, *Ersättare* 1968.
THERNQUIST, KJELL, Revisor, *Krönikör*, *Ersättare* 1974

Beredningsnämnd

GILLESKRIVAREN
LUNDBORG, EVERT, Köpman, *Gillevärd*.
THERNQUIST, KJELL, Revisor.
ERICSSON, JOHN-OLOV, Tandläkare.
HAGBORG, GÖRAN, Revisor.
SKOOGH, GUNNAR, Byggmästare.
JACOBSSON, ROLF, Kamrer.

Årsskriftsnämnd

WEISS, EINAR, fd. Vattenrättsdomare.
LIND, SVEN, Direktör.
SAHLIN, STEN, Direktör.
WAHLIN, CARL-VIKING, Köpman.
THERNQUIST, OLE, fd. Handelsträdgårdsmästare.

Räkenskapsgranskare

BJÖRNBERG, MAURITZ, Kamrer.
BERGER, GUNNAR, Ingenjör.
AHLIN, GÖRAN, Ingenjör, *Ersättare*

STIFTELSEN VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES ÅLDERDOMSHEM 1979

Styrelse

JANSON, OLOV, Kamrer, *Ordförande* 1973 (1964)
SAHLIN, STEN, Direktör, *Vice ordförande* 1973 (1962)
LARSSON, STIG, Direktör, *Sekreterare* 1974 (1974)
THERNQUIST, OLE, fd. Handelsträdgårdsmästare, *Kassör* 1972 (1964)
LIND, SVEN, Direktör, *Ledamot* 1969 (1966)
LUNDBORG, EVERT, Köpman, *Ledamot* 1968
WAHLIN, CARL-VIKING, Köpman, *Ledamot* 1972

RANER, LENNART, Köpman, *Suppleant* 1968
THERNQUIST, KJELL, Revisor, *Suppleant* 1974

Revisorer

BJÖRNBERG, MAURITZ, Kamrer.
BERGER, GÖRAN, Ingenjör,

AHLIN, GÖRAN, Ingenjör, *Suppleant*.

GILLET'S ÅLDERMÄN

Stadskassören Ferdinand Hallberg	1905-1920,
Direktören Edwin Andersson	1921-1935,
fd. Fältläkaren Karl Gustaf Cedergren	1936-1941,
Borgmästaren Bertel Hallberg	1942-1953
Landskamreraren Gunnar Hjorth	1954-1964,
Länspolischefen Erik Sahlin	1964-1973
Kamreraren Olov Janson	1973-

Gillet's styrelse leddes till 1933 av en ordförande, detta år infördes beteckningen förste ålderman samtidigt som styrelsens övriga ledamöter fingo sina nuvarande titlar.

VÄNERSBORGS DÖTTRARS GILLE 1979

Styrelse

ARVIDSSON, CARIN, Fru, *Första åldermor*
ÖBERG, ALVA, Fru, *Andra åldermor*
SVANBERG, ANITA, Fru, *Första gilleskrivare*
HELLMAN, KARIN, Fru, *Andra gilleskrivare*
FORSELL, GUNHILD, Fru, *Kassafogde*
ENGQVIST, ELSA, Fru, *Gillevärdinna*
ROSLIND, BIRGIT, Fru, *Gillevärdinna*
NORDGREN, ASTRID, Fru, *Gillevärdinna*
ROSLIN, GUNHILD, Fru, *Gillevärdinna*

CARLSSON, BRITTA, Fru, *Ersättare*
STRÖM, GERDA, Fru, *Ersättare*

Beredningsnämnd

LUNDIN, LEILA, Fru
HELLMAN, KARIN, Fru
BLOMGREN, INGRID, Fru
CARLSSON, BRITA, Fru
SVANBERG, ANITA, Fru

SVENSSON, EBBA, Fru, *Ersättare*
ÅBERG, ELLY, Fru, *Ersättare*

Arkivarie

ÖBERG, ALVA, Fru

Siffergranskare

ANDERSSON, MARGIT, Fru
WESTERLUND, SIGRID, Fru

SKOOGH, BIRGIT, Fru, *Ersättare*
FALK, OLGA, Fru, *Ersättare*

265 medlemmar, varav 4 ständiga, 4 hedersledamöter.

VI HAR ETT SÄTT ATT SÄNKA DIN SKATT MED NÄSTAN 1.000:– OM ÅRET.

Sparar du i Skattesparandet får du en skattelättnad med 20% av det sparade beloppet, max 960:–/år. Dessutom får du högsta bankränta som är skattefri. Kom in får du veta mer.

Sparbanken

I Vänersborg

Det har sina
fördelar
att vara
stamkund..

...också hos
Handelsbanken.

PKbanken ligger bra till.

PKBANKEN

KUNGSGATAN 9 — VÄNERSBORG

Tel. 0521-158 90, 103 94, 101 72

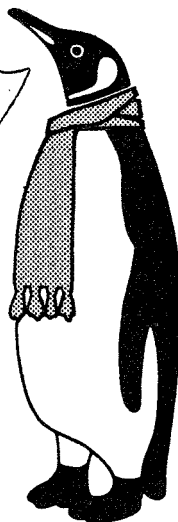
Ingen rök utan eld
Ingen eld utan försäkring
i

LÄNSFÖRSÄKRINGAR
ÄLVSBORG

Box 107 462 01 Vänersborg 1 Tel. 0521/160 40

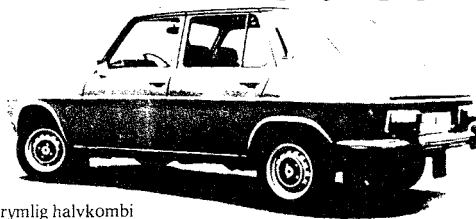
Hej!
jag heter
PONDUS

Sparsamma gillebröder
slösar i

SKARABORGSBANKEN

**NEJ, DU DRÖMMER INTE...
SIMCA 1100 '79 FRÅN 31.900:-**

Simca 1100 – en praktisk, robust och rymlig halvkombi med 4 dörrar. Den är framhjulsdreven och har en pigg tvärställd motor på 66 hk DIN. Andra finesser är individuell fjädring, och kuggstängsstyrning. Liksom alla Simca har den goda vägegenskaper, är rolig att köra, bensinsnål – blandad körning 0.80 l/mil 97 oktan. Dessutom förberedd för radio. Högtalare och takantenn ingår.
Gör en provtur och du är övertygad!

SIMCA 1100 – ETT PRISVÄRT ALTERNATIV

PHILIPSONS

Philipsons i Vänersborg AB
Östra vägen 8,
462 00 Vänersborg, Tel, 0521-120 60

Segelmakare, Riggare o. Varv

ger oss sitt förtroende när de köper:

POLYANT	segelduk
LIROS	tågvirke
WARGIA	rattstyrningar

VÄNERMARIN SERVICE AB
TEL. 0521-60000 · BOX 286 · 46201 VÄNERSBORG

HOTELL GILLET

inrymt i

Vänersborgs Söners Gilles hus

Edsgatan 53

LUGNT, TRIVSAMT MED GODA BÄDDAR

Humana priser

Tel. 105 89

VÄNERSBORGS MÅLERIAFFÄR

Verkstaden Sundsgatan 37

Tel. 10546 — 11225

**Vi utför under ansvar alla slag av
MÅLNINGSARBETEN**

Nybyggnader Reparationer

Försäljer:

FÄRGER, LACKER, PLASTFÄRGER
m. m.

B.Erlandsson AB RÖRLEDNINGSFIRMA

Vänersborg

**FASTA PRISER
på VVS-service**

ring 110 85

Säj bara

YNGVES

det räcker

om radio eller TV krånglar —

Vänersborg • Edsgatan 20 • Tel. 10311

MALMSTRÖMS
ur guld • vänersborg

===== *Allt i Broderi* =====

GERDA PETTERSSONS EFTR.

Inneh. INGRID TROPP

Residensgatan 7

Vänersborg

Tel. 10083

Västkustens Fiskhall AB

Sundsgatan 7

Telefon 105 60

Filialer:

Kök

Bostad H. Fock

" E. Fock

Tel. 112 12

Tel. 202 10

Tel. 103 14

Dagligen färsk fisk

SKALDJUR – KONSERVER – DELIKATESSER

**SERVICE INOM
RÖR, EL OCH PLÅT
TILL VETTIGA PRISER!**

Försäljning från välsorterad RÖR-SHOP

GIAB
GRANSTRÖMS INSTALLATIONS AB

HOLMÄNGENS INDUSTRIOMRÅDE
TEL. VÄXEL 180 90

Välj HSB – vägen till bostad!
Medlemsskap + insatssparande
lägenhet med bostadsrätt
Lägenheterna erbjudas i turordning.
Bostadsrätten ger Er:
MEDINFLYTANDE, när det gäller
fastighetens förvaltning

När det gäller bostaden – tala med

HSB VÄNERSBORG

Vänersborg, tel. 600 10

HANDLA BEKVÄMT — HANDLA BILLIGT
Tag gärna bilen, vi har gott om PARKERINGSPLATSER

Väl mött hos

PIL-HALLEN

NILS ANDERSSON

Tel. 109 44

Duellvägen 8, Vänersborg

Restaurang
Frimurarlogen

Kungsgatan 23
Vänersborg
0521/100 17

Hotell Gästis, Hunnebostrand

*När Ni behöver
Reseffekter och Handskar
Väskor och Portföljer
kom till oss*

Vänersborgs Läderaffär

Edsgatan 20
Tel. 0521/107 51

Sjöstad

BELYSNING

**ALLT I EL
KÖKSINREDNINGAR**

Drottninggatan 20
Tel. 0521/120 00

Edsgatan 31
Tel. 0521/120 00

**Belysningsarmaturer
Stor sortering**

VOLVO

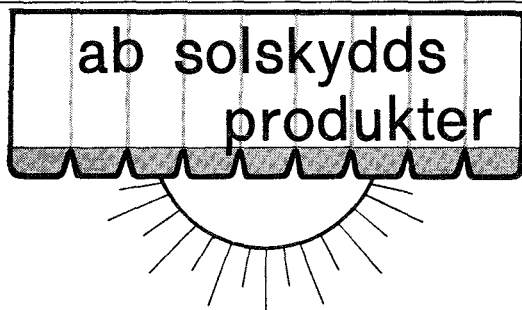
Bättre Bil Billigare

Kristenssons

Vänersborg Trollhättan

Tel 0521-12100

Tel 0520-18200

TILLVERKNING OCH FÖRSÄLJNING AV:

Fasadpersienner	vev, motor
Markiser	band, motor
Terasstak	vev, motor
Mörkläggningsanordningar	vev, kulkedja, motor
Mellanglaspersienner	lina, kulkedja
Frihängande persienner	vev, motor

Kontor:	} Nygatan 102
Utställning	
Fabrik:	

462 00 Vänersborg

TEL: 0521/131 10, 612 39

GILLEBRODERN

EKIPERAR SIG BÄST HOS

LÅT OSS HJÄLPA EDER MED BYGGPROBLEMEN

**SUNDELIUS PROJEKTERING
& BYGGNADS AB**

Kasenallén 11 - Vänersborg

Tel. 0521/601 00

**Vi utför: Projektering, Nybyggnad,
Ombyggnad, Reparationer
samt Markarbeten**

- LÖPANDE BOKFÖRING
- BOKSLUT och DEKLARATIONER
- BOLAGS- och SKATTEFRÅGOR
- REVISION
- ALLMÄN EKONOMISK RÄDGIVNING

– Vi ger Er en personlig service –

Redovisningsbyrån

SÖDERGATAN 2, VÄNERSBORG

GÖRAN HAGBORG
Tel. 0521/603 90

KJELL THERNQUIST
Tel. 0521/608 55

~~~~~  
**Allt i TEGEL**  
**AB TENGGRENSTORPS**  
**TEGEL**

Tel. 110 11 — 165 50.

~~~~~  
462 01 Vänersborg

Tornbergs Pappershandel

Tel. 101 31, 107 27 – Vänersborg – Edsgatan 27

VÄLSORTERAD PAPPERSHANDEL — FOTOARTIKLAR

KOPIOR

av betyg och handlingar
utföres medan Ni väntar

uno **X** *i bilen*
- billigaste milen

På alla UNO-X-stationer:

CASTROL med "flytande wolfram"

HANDELSBOLAGET S. E. HANSSON

Ö. Vägen

Vänersborg

Tel. 0521/179 70

ROLF JACOBSSONS REDOVISNINGSBYRÅ VÄNERSBORG

ADM. UPPDRAG
BOKSLUT
DEKLARATIONER
REDOVISNING
REVISION

KRONOGATAN 47 B — TEL 0521/623 73

Stadshotellet

Vänersborg

Rekommenderas!

**SMAKFULLT
MODEMEDVETET**

i kläder från

Ekströms
Mode
DAMKONFEKTION

Kungsgatan 7

Tel. 100 86

ICA
MATÖPPET
Fd Lyckans Livs - Gropbrovägen

Butiken med de generösa öppettiderna

Måndag—fredag

9—20

Söndag

11—20

Rune Patriksson

Petersbergsvägen 83, 462 00 Vänersborg

**Kyl - Frys -
Tvättmaskiner -
Plastbåtar -**

köper Ni bäst och billigast hos

Skyttegatan 5 — Tel. 613 50 Tel. 172 16

Ivars Korv

TORGET

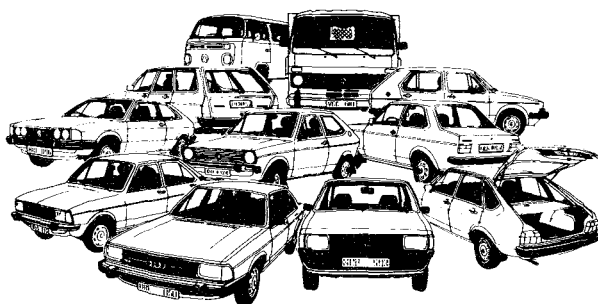
VÄNERSBORG

KVALITETSVAROR

från

Malmö Wienerkorvfabriks AB

SPARA BENSIN MED VW-AUDI

-DEN BRÄNSLESNÅLA BILFAMILJEN

SUNDIN BILAR AB

SCANIA VOLKSWAGEN AUDI

Östra vägen 18 VÄNERSBORG Tel. vx 0521 - 121 80

**...javisst,
läser vi**

Andersson, Larsson & Co

VÄNERSBORG — Telefon 106 69, 112 69

TRÄVAROR

HYVLERI

Byggnadsmaterial

Snickerifabrik

Papp, Spik, Masonite m. m.

för byggnadsändamål

Eldningsoljor

- Serviceinriktat med sköna trevliga rum
- Rum med egna toaletter, även rum med bad och dusch
- Telefon på samtliga rum
- Frukost, kaffe serveras
- Stor fri parkering utefter hamnkanalen, tillgång till garage
- Trevligt läge och humana priser

Innehavare:
Karin Larsson

Adress: Tel. växel 138 50
Hamngatan 7
462 00 Vänersborg

GRAND
HOTELL

PRESENTAFFÄREN i CENTRUM

Tel. 184 85

ZETTERBERGS SKOAFFÄR

Edsgatan 29

Vänersborg

Tel. 101 76

REKOMMENDERAS

Thernquists
Blomsterhandel Eft.

interflora

Säg det med Blommor!

EDSGATAN 21

TELEFON 136 73 — 100 63

ANDRÉENS
JÄRN- OCH MASKINAFFÄR

Svarvargatan 2
Torpa industriområde
Tel. 621 50

AB VÄNERSBORGS
JÄRNHANDEL

Tel. 100 82 — 102 87
Två välsorterade järnaffärer

Vid behov av ELDNINGSOLJOR ring

Bertil Johansson, 0521/157 11

Bertil Johanssons Oljor AB

Lilla Botered, 462 00 Vänersborg

ROSLINDS OPTIK

tel. 142 84

Leg. Opt. S-G. Roslind Edsgatan 16

VÄNERSBORG

tel. 119 90

Leg. opt. L-G. Roslind Köpmantorget 1

MELLERUD

Även tidsbeställning för synundersökning

ALLT FLER VÄLJER FORD t.ex. TAUNUS.

Svensken är en krävande bilköpare. Därför är det stimulerande att så många upptäckt hur mycket bil Ford Taunus ger för pengarna. Ekonomisk, men ändå störst och starkast. Upptäck det, Du också.

**Välkommen in och provkör nya
Ford Taunus hos oss!**

Ajohan
tel. 0530/115 85, 1

Tenggrenstorpsvägen 10
Tfn 0521-138 40 Vänersborg
Bilprovarevägen 7 Trollhättan
Tfn, 0520-300 40

Vi har svarat för trycket i årsskriften

CW Carlssons Tryckeri AB

Kyrkogatan 21, Vänersborg Tel. 102 51-133 60

Gåvor av värde

finner Ni hos oss. Vår utsökta sortering i

Guld- och Silverarbeten samt Matsilver

ger Er tillfälle välja en värdefull
och uppskattad gåva.

Vänersborgs Guld AB

Edsgatan 18 VÄNERSBORG Tel. 102 26

NORDFELDTS KONDITORI

Edsgatan 12 B — Tel. 101 10

**FÖRSTKLASSIGA
OCH
VÄLSMAKANDE
KONDITORIVAROR**

GRANITFIRMAN

Hallman &
Blomgren

VÄNERSBORG

GRAVVÅRDAR

Stenhuggeriet tel. 113 45

Vatten- problem ?

Med våra nya metoder och 30-åriga erfarenhet kan vattenfrågan lösas snabbt i berg- och jordlager. Pumpanläggningar utföres. Gratis konsultationer.

Svensk

Maskinborrning AB

Kontor – Lager: Telefon 0520–910 52

Ladugårdsbyn – 461 00 Trollhättan

Möbler Mattor Gardiner Sängkläder

AHLINS TRAFIKSKOLA

GÖRAN AHLIN
Tel. 103 66

AB Dissousgas
TEKNISKA GASER - SVETSMATERIAL

**– I gasen sedan
1913**

*Vänersborgs
Bokhandels AB*

Etablerad 1832

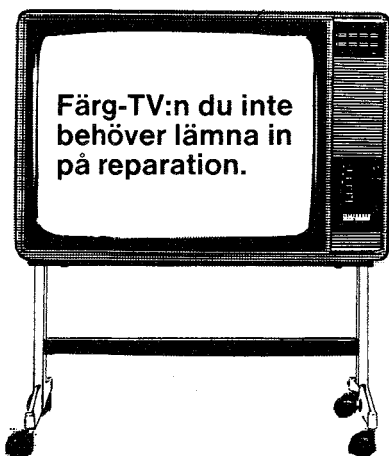

Böcker, papper, leksaker, skriv- och räknemaskiner.

Specialité:

Vänersborgs- och Sjöbergslitteratur, varav ett flertal restupplagor.

BOKHANDELN VID TORGET

PAL color 8310
26" (66 cm)

- Totalmoduliserad
 - Inline bildrör
 - 8 touchkontroller med ljus-indikering
 - Fronthögtalare
- Finns i valnöt och palisander.

TELEFUNKEN
PAL

Lundins Radio & TV
Edsgatan 7 Vänersborg Tel. 105 43

SÄTT *FÄRG*

PÅ TILLVARON MED

TAPETER o. FÄRGER

FRÅN

JANSSONS TAPET &
FÄRGHANDEL

EDSGATAN 21

VÄNERSBORG

TEL. 111 02

570 03 VRIGSTAD Tel. vx 0382/307 00

Utan kostnad ställer vi arkitekt till ditt förfogande! - Bara för att vara säker på att Du får ditt önskehus precis som Du vill ha det.

DESSUTOM MONTERINGSFÄRDIGT OCH TILL LÅGT PRIS!

KOM GÄRNA MED EGNA SKISSER ELLER FÖRSLAG!

Begär vår katalog
Tel. 0521/155 70 - 172 70

Distriktskontor:

BYGGTJÄNST i Vänersborg AB

Ordna Era turistresor, föreningsresor, affärs- och konferensresor och dyl.

g e n o m

**VL VÄNERSBORGS
LINJETRAFIK**

tel. 620 70

D. Kjellsson
tel. 186 51

U. Kjellsson
tel. 195 79

**Bekväma turistbussar för
upp till 53 personer.**

Medlem i Svenska Busstrafikförbundet

Intersport
Malmbergs

Drottninggat. 22, Vänersborg, 0521/109 06

Frisk Konditori Eftr

Drottninggatan 18
Vänersborg
Tel. 102 11

Några jobb du vill ha gjort?

Ring 031/17 12 10

och tala med Leif eller Tommy Sjöo.

**GAMLESTADENS
RÖRLAGGERI AB
GÖTEBORG**

